SAINT-JUST

devrimle gelen

Çeviren:
VEDAT GÜNYOL

ÇAN YAYINLARI

SAINT-JUST DEVRİMLE GELEN ÇAN YAYINLARI

ÇAN YAYINLARI

58

DEVRİMLE GELEN

SAINT - JUST

DEVRİMLE GELEN

SAINT-JUST

[1 Şubat 1982

Çeviren :
VEDAT GÜNYOL

ÇAN YAYINLARI

Çevirilerimin
dert ortağı, sevgili
İsa Öztürk'e.

SAİNT-JUST YADA DEVRİM MELEĞİ

Saint-Just, 1767'de dünyaya geliyor. Yani bundan tam 209 yıl önce. Hali vakti yerinde, mal mülk sahibi bir köylü burjuva ailesindendir. On yaşındayken babasını kaybediyor. 18 yaşında bir kıza vuruluyor. Umutsuz bir aşktır bu. Sonra, bir gece, evinden kaçıyor, anasının gümüş takımlarını çalarak. Romantik bir gençlik hayatıdır sürüp götürdüğü. Bütün Fransız halkını kapıp kavrayan kollektif coşku, onu da avucunun içine almakta gecikmiyor. Gençlik yıllarının romantikliği, bencilliği, erdem'e veriyor yerini, yani, yurtseverliğe ve toplum sevgisine.

19 Ağustos 1790'da, Robespierre'e yazdığı mektupta şöyle diyor:

«Sizi tanımıyorum. Ama, büyük bir insan olduğunuzu biliyorum. Siz, sadece bir eyaletin saylavı değil, bütün insanlığın ve Cumhuriyet'in saylavısınız.»

Böyle başlıyor, Robespierre'le ilişkisi.

Saint-Just yirmi beş yaşındadır. 2 Eylül 1792'de, kendi bölgesinden 349 oya karşılık 600 oyla Konvansiyon'a temsilci olarak seçiliyor. Daha, ilk-

ten, Konvansiyon'un birinci derecede adamı oluyor, yalnız hatipleri arasında değil, siyasal önderleri arasında da.

Konvansiyon'da, kralın yargılanması söz konusudur. Hukuk açısından tartışmalar sürüp giderken, Saint-Just, 13 Kasım ve 27 Aralık 1792'deki söylevleriyle, sorunu siyasal plana indirgiyor: Ona göre, Konvansiyon'un görevi, hukuksal değil, siyasaldır: Louis XIV'ı yargılamak diye bir şey olamaz. Onu yok etmek, silip süpürmektir Konvansiyon'un görevi.

Saint-Just'ün başlıca tutkusu, ereği, ulusal egemenlikten kaynağını alan yasama gücünün, yürütme gücüne karşı üstünlüğünü sağlamaktı. Bu üstünlüğü, demokratik cumhuriyet çerçevesi içinde düşünüyor ve bunun ulusal birliğe götüren tek yol olduğuna inanıyordu.

Ona göre, Cumhuriyet, halkın istemi, kral ve kralcı azınlığı ortadan kaldırdığı zaman kurulabilirdi ancak.

Cumhuriyeti güçlendirmek için, Saint-Just şu tedbirleri öneriyordu dirençle: Halkın birliğini iyiden iyiye sağlamlaştırmak, federalizmi ortadan kaldırmak, yalnız hainleri değil, *ilgisizleri*, eli kolu bağlı durup, Cumhuriyet için hiç bir şey yapmayanları da cezalandırmak. Çünkü, Saint-Just'e göre, «Fransız halkı istemini açığa vurdu vuralı, halkın dışında, berisinde kalan ne varsa, onun düşmanıdır.»

İlgisizlerin, suya sabuna dokunmadan al gülüm ver gülüm yaşamak isteyenlerin, kıllarını kıpırdatmadan çevrelerinde olup bitenlere seyirci

kalanların cezalandırılmasını istemek modern bir anlam taşımaktadır, çağımıza yaraşır bir anlam.

Devrimlerle çalkalanan, ilgisizliğin, yani yan tutmazlığın, eski deyimle «müstenkiflik»in, halk düşmanlığı ile, hainlikle eşanlam kazandığı bir çağda yaşıyoruz bugün. Ezenlerle ezilenler, sömürenlerle sömürülenler arasında bilinçli, kıyasıya bir savaş almış yürümüş dört bir yanını dünyanın. Böylesi bir savaşta, ilgisizlik diye bir şey düşünülebilir mi?

İşte, Saint-Just, iki yüz yıl önceden vermiş yargısını: İlgisizlik, halk düşmanlığından, hainlikten farksızdır onun gözünde.

Saint-Just, Devrim yoldaşları, ülkü candaşları Robespierre'ler ve Babeuf'ler gibi bir halk sevdalısıydı. Halka adamıştı gönlünü ve kafasını. Halkın mutluluğu kendi mutluluğuydu. Ama halk mutsuzdu. O halk ki, «yurdun tek gücüydü.»

Saint-Just için bütün sorun, mutsuz halkı mutlu kılmaktı.

Şöyle diyordu bir söylevinde: «Mutluluk, Avrupa'da yeni bir kavramdır.» Bu yeni kavramı, Avrupa'ya vede dünyaya Fransız Devrimi getirmişti. Dünyada ilk kez, yoksul halk adına bir ayaklanma olmuştu, sömürgen bir azınlığa karşı.

Halk, yoksul halk nasıl mutlu olabilirdi? Saint-Just, çok kestirme, çok ilkel bir yoldan, bunun çaresini, halk düşmanlarının mallarını mülklerini ellerinden alıp, onları halka dağıtmakta buluyordu. Ona göre, «yurduna karşı düşmanca davranan insan, mülk sahibi olamaz»dı.

Saint-Just, materyalist değildi ne yazık ki. Di-

derot'nun ve Ansiklopedicilerin etkisinde kalmamıştı. Zamanının ekonomik sorunlarına yabancıydı. Tarihsel evrim yasalarından habersiz, Rousseau ve Montesquieu etkisinde, yasalarla kurumların her şeyi çözümleyebileceğine inanıyordu.

Ama bütün bunlara karşın, ulusal birlik ve beraberliğin hizmetinde, devrim eyleminin inançlı, dürüst, sapına kadar doğru bir simgesiydi. Tıpkı, Robespierre gibi, o da, gerçek erdemlerle bezeli kimselerle kurulacak bir Devletin kusursuz olabileceğine ve dünyaya mutluluk getireceğine inanıyordu.

Uçkur çözmez, haram yemez, rüşvet almaz, rüşvet aldırtmaz, ayrıca çok yakışıklı bir insan olduğu için, «Devrim Meleği» adını takmıştı halk Saint-Just'e.

Ne oldu sonunda, melekliğinin, temizliğinin, dürüstlüğünün karşılığını giyotinde ödedi on dokuz arkadaşı ile birlikte, kafası uçurularak, yirmi yedi yaşının baharında.

Bu kitapçıkta yer alan söylevlerini okuyun hele. Göreceksiniz, bu Devrim Meleği'nin, halk sözü edildi mi, yüreğinin nasıl çarptığını, kafasının nasıl iyilikten güzellikten yana işlediğini. Fransız Devrimi'nin, onda ve arkadaşlarında, yandaşlarında, candaşlarında, halktan yana, halka dayalı, halka adanmış —ütopik de olsa— iyi niyetlerinin tanığı vede sanığı olacağınıza inanıyorum.

Vedat Günyol

GEÇİM ÜSTÜNE

29 Kasım 1792'de Konvansiyon Meclisi'ndeki söylevi

XVI. Louis'nin duruşması dolayısıyla partiler arasında meydana gelen politik bunalıma bir başka bunalım eklenmiştir: ekonomik bunalım. Bu bunalım, sonbahar başlarından beri sürmekte, varlıklı sınıfların ayrıcalıklarını savunan Gironde'un olumsuz sosyal politikasıyla daha da ağırlaşmaktadır. Gironde, ekonomik bunalımı çözümlemek için, boyunduruk altına alınan ülkelerin sömürülmesine bağlamıştı umudunu.

Malî bunalım, tedavüle sürülen yeni kâğıt paralarla daha da artmış ve bu yüzden hayat pahalılığı büyük bir hız kazanmıştı. Bazı Montagnard'lar, özellikle de Saint-Just, piyasaya kâğıt para sürülmemesini, maliyeye esenlik sağlanmasını salık veriyor ve bunun pahalılığı önlemenin

tek çaresi olduğunu ileri sürüyorlardı. Konvansiyon Meclisi'nin Malî Komitesi'ni yöneten Cambon, kâğıt paranın değerden düşmesini sağlayan çarelere başvuruyordu. Şubat 1793'te, kâğıt paralar, saymaca değerlerinin yüzde ellisine düşmüştü.

Dolayısıyle, temel ihtiyaç maddelerinde bunalım artmıştı. Ücretlilerin gündeliği köylerde 20, Paris'te 40 kuruş (sous) idi. Ekmeğin libresi, bazı bölgelerde 8 sous'ya yükselmişti. Ekmek pahalı olmakla kalmıyor, bulunmaz da oluyordu. Ürün durumu iyiydi. Ama buğday görünürlerde yoktu. Ürün sahipleri ve çiftçiler, buğdaylarını kâğıt parayla değiştirme konusunda pek acele etmiyorlardı. Büyük kentler ekmek sıkıntısı içindeydiler. Yaz bunalımı boyunca çıkarılan yasalar, tahıl miktarının saptanmasını ve gerekirse ürünlere elkonmanısı öngörerek, ürün sahiplerinin kötü niyetlerini kırmaya çalışıyordu. Ekonomik özgürlükten yana olan Gironde partisine bağlı İçişleri Bakanı Roland, buna karşı çıkıyor, ekmeği üç sous'da dondurmaya çalışan Paris Komünü'nü suçlamaktan geri durmuyordu.

Bu koşullar altında, toplumsal bunalım arttıkça artıyor, sonbahar başlarından itibaren, köylerde ve kentlerde temel yiyecek maddelerinin pahalılığından doğan kargaşalıklar başgösteriyordu. İsyan-

cılar tahılın vergiye bağlanmasını ve bu konuda zora başvurulmasını istiyorlardı.

29 Kasım 1792'de, Paris Komünü Genel Konsey temsilcileri, Konvansiyon Meclisi'nde, zorunlu ihtiyaç maddelerinin vergilenmesini istiyor, geçim araçları konusunda genel bir tartışma başlıyordu. Çeşitli hatiplerden sonra Sait-Just, ekonomik özgürlük ilkesini savunmak için söz alıp şunları söylüyordu:

Yurttaşlar,

Ben, Komite ile aynı düşüncede değilim.[1] Ticareti zor altına sokan yasalarla başım hoş değil. Kartacalı bir askerin, Annibal'e söylediğini, bizler halka söyleyebiliriz: «*Siz yenmesini biliyorsunuz ama, zaferden yararlanmasını bilmiyorsunuz.*» Zorbalığı ortadan kaldıran cömert yürekli insanlar, kendilerini yönetmesini ve korumasını bilmiyorlar mı?

Bunca sıkıntılar, aşırı ölçüde karmaşık düzensizlikten doğmaktadır. Bunun kaynağını, ekonomimizin kötü düzeninde aramak gerek. Temel ihtiyaç maddeleri üstüne bir yasa istiyorlar! Bu konuda çıkarılacak bir yasa, hiç bir zaman, yerin-

---

Konvansiyon Meclisi'nin Tarım ve Ticaret Komitesi, ticareti düzene koymayı düşünerek geçim araçları ile ilgili bir yasa tasarısı hazırlamıştı.

de bir yasa değildir.

Bolluk, iyi bir yönetimin meyvesidir. Bizim yönetimimizse, kötü bir yönetimdir. Bugün, açık yürekli insanlar, bütün çıplaklığıyle gerçeği ortaya koymalıdır. Bizim sakat ekonomimizle ilgili ayrıntılara girişmeden, temel ihtiyaç maddeleri konusunu yararlı bir biçimde ele alamam. Hani şu unuttuğumuz için başımıza binbir belâ geldi ya, işte, o ilkeleri açıklamam gerekiyor. Aynı aksaklık, ticareti de, tarımı da altüst etmiştir. Dolayısıyle, bütün yasaları da altüst edecektir. Sizler, düzenin ve bolluğun yeniden canlanmasını istiyorsanız eğer, Devrim'den buyana, Fransız ekonomisindeki karmaşayı aydınlatmalısınız.

Bu büyük ulusun dertleri, kamuoyunun güçlülüğü ve bağımsızlığı içinde ekonomiyi yeniden kurma zorluğundan gelmektedir. O büyük ulus ki, krallığın ekonomik rejimi yüzünden yıkılmış, felsefeye ve özgürlüğe olan eğilimleri dolayısıyle uzun süre sarsıntılar geçirmişti.

Ama, kötülüğü sürdüren şey, uzun süre katlanılan geçici hükümetin, o içinde, her şeyin karman çorman olduğu hükümetin, ölçüsüzlüğüdür. Bu hükümette özgürlük ögeleri, tıpkı doğa'dan önceki kaos'ta olduğu gibi, birbirleriyle savaş halindedirler.

Ama, bugünkü durumumuzun ne olduğunu inceleyelim. İçinde bulunduğumuz korkunç durumda, yeniden vahşileşen insan, artık hiç bir yasal dizgin tanımıyor. Bağımsızlığa karşı silâhlı bağımsızlığın hiç bir yasası, yargıcı yok artık. Bütün

adalet düşünceleri, inanca yokluğu yüzünden, zorbalığa ve suça yol açmaktadır. Tek tek istemler hiç bir inanca sağlayamıyor. Herkesin, yasacı ve yargıcın doğal bir parçası gibi davranarak düzen üstüne kurduğu düşünceler, genel bir düzensizlik doğuruyor.

Yerine oturan Cumhuriyet, bütün ilişkileri, bütün çıkarları, bütün hakları, bütün ödevleri kapsayıncaya ve Devletin bütün kesimlerinde ortak bir tutum sağlayıncaya kadar, ekonomik işlerimizin gitgide bozulması doğal bir şeydir.

Mutlu olmayan bir halkın vatanı yoktur. Hiç bir şeyi sevmez o. Bir cumhuriyet kurmak istiyorsanız eğer, ahlâkını bozan kararsızlık ve yoksulluktan halkı kurtarmaya çalışmanız gerekir. Cumhuriyet istiyorsanız eğer, öyle yapın ki, halk erdemli olma cesaretini bulabilsin kendinde: İnsanda gurur olmadan siyasal erdem olamaz. Geçim sıkıntısı içinde gururu olamaz insanın. Boşuna düzen isteyip duruyorsunuz. İyi yasalarla düzeni yaratmak sizin elinizde.

Ahlâktan sözederken «Bu, kuram bakımından iyidir» derler çoğu kez. Bilmezler ki ahlâk, yasaların kuramı olmadan önce, uygar bir yaşamın kuralı olmak zorundadır. Ahlâk, birtakım kurallar halinde kaldıkça, her şeyi soyutlar. Ama, yasaların içinde erirse, yurttaşlar arasında sadece hakka dayanan ilişkiler kurarak, her şeyi bilgeliğe yöneltir.

Yasalar ve yurttaşlar arasında hakka dayanan ilişkiler olmadığı için, her şey gibi, ekonomik hayatımızın da şu anda bozuk olduğunu kendimiz-

den saklayamayız. Fréaud[1], Adam Smith ve Montesquieu açısından sizlere seslendi. Smith'le Montesquieu'nün, bugün yurdumuzda olup bitenlerden haberi yoktu. Beffroy[2], sizlere birçok yolsuzlukları sayıp döktü: birtakım devalar önerdi ama, onların uygulanmasını hesaba katmadı. Roland[3], sizlere ekonomi bilginlerinin öğütlerini tekrarladı: Ama hiç yeterli değildi söyledikleri. Ticaret serbestliği bolluk doğurur, doğru. Peki ama, bu serbestliği baltalayan engeller nerden geliyor? Kıtlık, binbir nedenden doğabilir. Fransa'da tahıl azlığı özel bir nedenden ileri geliyorsa ve biz de, aslında iyi olmakla birlikte hastalıkla ilişkisi bulunmayan bir deva uygulamak istiyorsak, bu deva, zararlı değilse bile, yararsız olabilir.

Başımızın derdi bu işte. Dertlerimiz, her şeyden önce, ticaret serbestliğinin yokluğundan doğuyorsa, ya da, daha doğrusu, bu yokluk, görmezlikten gelinen bir nedenden ileri geliyorsa, o zaman, tahıl ticaretinin serbestliğinden söz etmek boşunadır.

Bence, pratik bir ekonomi el kitabı olamaz. Her hükümetin kendi aşırılıkları, yolsuz davranışları vardır. Toplumsal bedenin hastalıkları, insan

---

[1] *Fréaud (Hautes-Pynrénées saylavı), 16 Kasım 1792'de tahıl ticareti için «en geniş serbestlik» istemişti.*

[2] *Beffroy: Aisne saylavı, 16 Kasım 1792'de, tahıl ticaretinin düzen altına alınmasını istemişti. Roland: Fransız politika adamı. Girondin'lerin dostu.*

bedeninin hastalıklarından daha az değildir. İngiltere'de ve başka yerlerde olup bitenlerin, ülkemizde olup bitenlerle hiç bir ortak yanı yoktur: Hastalıklarımızı ve onların devalarını kendi işlerimizin özünde aramamız gerek.

Fransa'da, Devrim'den buyana, tahıl ticareti sistemini altüst eden şey, kâğıt paranın (signe) düzensiz bir biçimde piyasaya sürülmesidir. Bütün maden ve toprak zenginliğimiz temsil edilmiştir... Aslında bütün değerler ticarette karşılık bulur. Oysa, bu değerlerin ticarette yeri yoktur. Çünkü bunlar tüketime girmezler. Elimizde çok kâğıt para, ama çok az mal var.

Yasacı, ülkedeki bütün ürünleri hesap etmeli ve kâğıt parayı, bunları temsil edecek ölçüde çıkarmalıdır. Kaynaklar ve bunların ürünleri kadar kâğıt para çıkarılırsa, denge bozulur. Malların bedeli yarı yarıya artar, kaynakların değil, yalnız ürünlerin değeri kadar para çıkarmalıdır...

FRANSA ANAYASASI ÜSTÜNE

24 Nisan 1793'te Konvansiyon Meclisi'nde verilen söylev

10 Ağustos 1792'de, Paris halkı tarafından kırallığın düşürülmesinden sonra, Konvansiyon Meclisi, Fransa'ya yeni bir Anayasa koyma göreviyle seçilmişti. Kuruluşunun ilk ayları, kralın yargılanmasıyla geçtikten sonra, Meclis, 1793 Şubatında bu işi ele aldı. Tartışmalar Mart ve Nisan aylarında sürüp gitti. Beri yandan, orduların durumu tehlikeye giriyor, politik gerilim artıyordu: Orduların sınırlarda uğradıkları yenilgiler, Vendée ayaklanması, kâğıt paranın değerden düşmesi, geçim araçlarındaki bunalım, Gironde'un Cumhuriyet'i kurtarma işindeki beceriksizliğini su yüzüne çıkarıyordu.

Saint-Just, birçok kez, Anayasa tartışmalarına karışıyor. 10 Nisan 1793'te, Anayasa sorununu ele alıyor bütünüyle, ilk kez. Ona göre, güçlü bir hükümet, öz-

gürlükle, hiç de bağdaşamaz değildir. Halklar, insanlar arasında hak hukuk ilişkileri adamakıllı kurulduktan sonra, yeniden özgürlüğe kavuşabilirler ancak. Ama, üstünlük, «Devlet birliğinin bekçisi ve yasaların emanetçisi olan» ulusal temsilin elinde olmalıdır. Saint-Just o gün bir Anayasa taslağı sunuyordu.

Kendi benzerlerinden birini yargılarken, bütün zorbaların gözü bizim üstümüzdeydi. Daha bir iyi talih eseri olarak, dünya özgürlüğü üstünde düşündüğümüz bugün, halklar sizi seyredeceklerdir şimdi de, yeryüzünün gerçek büyükleri olan halklar.

Bir kralı ortadan kaldırırken, insanların yargılarından çekindiniz. Bu, sadece gururunuzu ilgilendiren bir davaydı. Birazdan ele alacağınız dava, daha bir etkileyicidir: başarınızı ilgilendirmektedir. Anayasa, dünyaya vereceğiniz cevabınız, bildiriniz olacaktır.

İzin verirseniz, sizlere bazı pratik düşünceler sunacağım. Kitaplarda, kamu hukukuna çok geniş yer verilir. Ama, bu kitaplar, bu hukukun uygulanması, bize neyin uygun olduğu üstünde hiç bir şey öğretmezler.

Fransız halkına bir Anayasa verdiğiniz gün, Avrupa, sizden barış isteyecektir.

Aynı gün, bölünmeler duracak, bunalan fesat yuvaları, özgürlüğün baskısı altında boyun eğecek, yurttaşlar işlerine işliklerine dönecek ve

Cumhuriyet içinde egemen olan barış, kralları titretecektir.

İster barış yapın, ister savaş, zorlu bir hükümete ihtiyacınız var. Savaş açan, güçsüz ve bozuk düzenli bir hükümet, aşırılıklara kaçan dengesiz bir adama benzer. Çünkü, bugün içinde bulunduğumuz bu nazik durumda, yabancı zorbaların hoyratlığına karşı Fransız halkının pek o kadar dayanma gücü, enerjisi yok. Yasalar mum gibi eriyip sönmekte. Özgürlüğü çekemeyenler, yasaların silâhlarını paramparça ettiler. Bu özgürlüğü bağımsızlığa kavuşturmanın, kendi temelleri üstünde kurmanın zamanı gelmiştir. Barış ve bolluk, kamu erdemi, başarı, bütün bunlar, yasaların gücüne bağlıdır. Yasaların dışında her şey kısır, her şey ölüdür.

Her halk, erdeme elverişlidir, yenmeye elverişlidir. Zorlanmaz halk buna, akılla, bilgelikle götürülür. Fransızları yönetmek kolaydır: Ona yumuşak bir Anayasa gerek, doğruluğundan hiç bir şey yitirmeyen bir Anayasa. Bu halk capcanlıdır. Ne var ki, kamu işlerinin güçlüğüyle, sıkıntısıyla bezdirmemek gerekir onu: Gevşek davranmadan, ama baskılara da baş vurmadan yönetilmelidir.

Düzen, zorba gücün yol açtığı hareketlerden doğmaz, genel olarak. Ancak kendi kendine devinen ve kendi uyumuna boyun eğen şey düzenlidir. Kaba güç, bu uyuma yabancı olanı uzak tutmalıdır sadece. Bu ilke, imparatorlukların doğal yapısına uygulanabilir özellikle. Yasalar, kötülükleri püskürtürler ancak. Suçsuzluk da, erdem de, ba-

ğımsızdırlar şu dünya yüzünde. Toplumsal düzen doğa gereğidir; insan kafasından, sadece çeşitli ögeleri yerli yerine koyma bakımından yardım ister, diye düşünmüştüm. Yine düşünmüştüm ki, bir halk, köle edilmeden, çığrından çıkmadan, ezilmeden yönetilebilirdi. İnsan, barış ve doğruluk içinde dünyaya geliyor ama, zorbalığın ayartıcı yasalarıyla mutsuz oluyor, baştan çıkarılıyordu.

Bunun üstüne şöyle düşünüyor ve diyorum ki, kendi yaradılış ve duygularına göre yasalar verilirse insanlara, mutsuz olmazlar ve ayartılmazlar artık.

Bütün sanatlar, şaşılası güzellikler yaratmışlardır: Yönetim sanatıysa, sadece birtakım canavarlıklar yaratmıştır. Neden? Çünkü bizler, hazlarımızı doğada, ilkelerimizi de gururumuzda aramışızdır da ondan.

Halklar, böylece yitirmişlerdir özgürlüklerini. Yasacılar, insanlar arasında hak hukuk ilişkilerini yerleştirdikleri zaman, yeniden kavuşacaklardır özgürlüklerine ancak. Öyle ki, kötülük onların çıkarlarına yabancı olduğu için, herkesin değişmez ve belirli çıkarı adaletin tâ kendisi olsun.

Böylesine bir düzeni kurmak, sanıldığından daha kolaydır. Toplumsal düzen, siyasal düzenden önce gelir. Siyasal düzen, fetihlere karşı direnme zorunluğundan doğmuştur. Aynı bir toplumun insanları, doğal olarak, barış halindedirler. Savaş, ancak halklar arasında, daha doğrusu, halklara egemen olanlar arasındadır.

Toplumsal durum, insanlar arasındaki ilişki-

dir. Politik durumsa, halkla halk arasındaki durumdur.

Bu ilke üstünde durur ve onu uygulamaya çalışırsak görürüz ki, hükümetin belli başlı gücü dışarıdan gelmektedir. İçerideyse, (insanlar arasında doğal adalet, toplumlarının ilkesi sayıldığına göre), hükümet, bir otorite işi olmaktan çok, bir uyum işidir.

Buna göre, bir hükümetin, dış güçlere karşı diretmek için ihtiyaç duyduğu enerji ile, yönetme için ihtiyacı olan basit çareleri birbirinden ayırmak gerekir.

Halkların köleleştirilmesinin kökeninde, hükümetlerin karmaşık gücü yer almaktadır. Hükümetler, düşmanlarına karşı kullandıkları gücü, kendi halklarına karşı kullanmışlardır.

İnsan ruhunun bozulması, başka düşüncelere yol açmıştır. İnsanı, doğal halinde, yabani ve kana susamış olarak gösteriyorlar, onu köleleştirmek hakkını elde etmek için.

Böylece, insanın köleliği ve mutsuzluk ilkesi, yüreğinin derinlerine kadar işlemiş, benimsenmiş oluyor. İnsanlar, zorbaların sözüne kanarak, vahşi birer yaratık olduklarına inanmışlardır. Yırtıcı olduklarını kabul etmişler, tatlılıkla boyunduruk altına alınmaya göz yummuşlardır.

İnsanlar vahşi sayılmışlarsa, kendilerini ezenlerin yargısıyla sayılmışlardır. Kendi aralarında hiç de vahşi değillerdi. Ama, bugün özgürlüğe savaş açanlar, bizleri ürkünç buluyorlar. Çünkü bizim cesaretimiz, onların egemenliğini sarsmaya kalkışmıştır.

İzin verin de düşüncelerimi açıklayayım. Bu düşünceler, varmak istediğim sonuca götürüyorlar beni. Bu düşünceleri, günün koşullarına uyduramam. İnsanı, olduğu gibi almak zorunda olan yasanın gücünü bir yana atamam. Ama ben, güçlü ve yasal bir yönetim düşünüyorum. Doğal bir politika düşünmemeli. Benim de böyle bir şey düşündüğüm yok.

Ama ben, insanları egemenlikleri altına almak için zorbaların, insana özgü hoyratlığı bahane ederek, onları boyunduruk altına almaya kalkışmalarına karşıyım. İnsan, bunca vahşi, ürkünç olsaydı eğer, ona egemen olabilirler miydi? Peki, hepimiz, aynı yaradılışta değil miyiz ki? Kim ulaştı ilk önce bilgeliğe, uygarlığa peki? Hiç bir iletişimde bulunmayan hayvanlara hangi dille seslendi insanlar? Hayvanlar iletişimde bulunabilselerdi, toplumsal düzen, politik düzenden çok daha önce kurulmaz mıydı?

Montesquieu, ormanlarda ele geçen bir vahşinin ürküntüsünü aptallık belirtisi saymaktadır. Ama, Montesquieu'nün, bizi görünce korkudan *titreyip kaçar* dediği vahşi adam, kendi soyundan ve dilinden kaçar mıydı acaba? Yırtıcı hayvanlar da, kendilerini görünce korkudan titreyip kaçtığımıza bakarak, biz insanları vahşi sanabilirlerdi.

İnsanlar, toplum halini kendiliğinden bırakmadılar. Zorbaların icadı olan bu vahşi nezakete, uzun bir bozulmadan sonra vardılar.

Eski Franklar'ın, eski Cermenler'in yüksek görevlileri hemen hiç yoktu. Halktı, hükümdar ve egemen varlık. Ama, halklar, sorunları görüşmek

ve fetihlere çıkmak için toplantılar yapmaz olunca, hükümdar, egemen varlıktan (halktan) ayrıldı ve kendisi egemen varlık oldu, zor kullanarak.

Politik hayat, burada başlıyor işte.

Yurttaşların durumu birbirinden ayırt edilmez oldu. Efendinin durumuydu artık söz konusu olan.

İnsanı özgürlüğe kavuşturmak istiyorsanız eğer, yalnız onun için koyun yasaları. İktidarın yükü altında ezmeyin onu. Yaşadığımız günler yanılsamalarla dolu. Zorbalar artık bir daha dirilmeyecek sanılıyor. Lykurgos'tan sonra zorbalar geldiler ve eserlerini yok ettiler. Lykurgos, Lakedemonya'da, özgürlüğü korumak için, birtakım uzlaşmalar getirmiş olsaydı, bu aynı zorbalar onları da ortadan kaldırırlardı. Minos, yasalarla, başkaldırma hakkı tanıdı halka. Ama, Giritliler yine de köle oldular. *Bir halkın özgürlüğü anayasasının gücünde ve sürekliliğindedir: Özgürlüğü, her zaman, anayasayla birlikte yok olup gider.* Çünkü, özgürlükten daha güçlü duruma gelen zorbalar, onu ortadan kaldırırlar.

Onun için, siz ey Yurttaşlar, Anayasayı hem kendi güçlerine karşı, hem de ilkelerinin bozulmasına karşı güçlendirmeyi koyun aklınıza. Anayasanın her türlü güçsüzlüğü, halkın yararına olmaz hiç. Yoksa, kendi zararına, iktidarı zorla ele geçirenlerin yararına dönebilir.

Bir kuşak, bir başka kuşağı zincirlere vuramaz diye, yasalar, buyruklar çıkardınız. Ama, kuşaklar, kendi aralarında çalkantılar, kararsızlık-

lar içindedirler. Hepsi de azınlıktadır, haklarını istemeyecek kadar güçsüzdürler. İnsan hakları ile ilgili yasalar koymak yetmez. Günün birinde, bir zorba çıkar ortaya, halka karşı bu hakları bir silah olarak kullanabilir pekâlâ. Halkların en çok ezileni, kendi hakları adına, tatlılıkla dolu bir zorbalık tarafından ezileni olacaktır. Böylesi kutsal bir zorbalık altında halk, özgürlüğü uğrunda hiç bir şeyi göze alamaz olur, suç işlemeden. Ustaca işlenen bir suç, bir çeşit dinsellik kazanır, hinoğluhinler de, baş köşeye geçerler.

Zorlu bir baskıdan korkacak bir şeyimiz yok bugün artık. Baskı daha bir tehlikeli, daha bir nazik olacaktır. Güçlü, sürekli, dayanıklı bir Anayasadan, hükümetin sarsamayacağı bir Anayasadan başka hiç bir şey, güvence altında tutamaz halkı.

Yasakoyucu, geleceğe yön verir. Güçsüz olmak onun hiç işine yaramaz. Onun işi, iyiliği istemek ve onu sürekli kılmaktır. İnsanların nasıl olmasını istiyorsa, onları öyle yapmak da yasacının işidir. Durağan toplum yapısını yasalar canlandırdığına göre, erdemler yada erdemsizlikler, iyi töreler yada kıyıcılık, yasaların ürünüdür. Lakedemonya'nın erdemi, Lykurgos'un yüreğinde, Giritlilerin kararsızlığı da Minos'un yüreğindeydi.

Bizim krallık dönemindeki ahlâk bozukluğu da, bütün kıralların yüreğinde bulunuyordu. Ahlâk bozukluğu, hiç de doğal bir şey değildir halklar için.

Ama bir devrim, bir halkı birden değiştirir, onu olduğu gibi ele alıp düzeltmeye kalkışırsa, o zaman, onun düşkün olduğu şeylere boyun eğmek,

onu, kavrayışla anlayışla yasal kurumlara bağlamak gerekir. Onun yasalarla uzlaşmasını, yasaların ona uygun düşmesi için her şeyi yapmak gerekir. Bizim Anayasamız, Fransız halkına uygun olmalıdır. Kötü yasalar, uzun süre, bir tek kişinin boyunduruğu altında tutmuştur onu. Fransız halkı, bir başka yarım küreye dikilmiş bir bitki gibidir. Yeni bir iklimde, olgun meyeler vermesi için, birtakım ustalıkların yardım etmesi gerekir ona.

Yasaların özü üstüne birkaç söz söylemek gerek.

Yasaları ele almanın iki yolu var: temel kurallar ve öbür yasalar açısından.

Temel kurallar, özdeyişler koyan yasalar uzun ömürlü olmazlar. Yasa değildir bu kurallar. Bu iki kavram, anlamlarından soyutlandı mı, halkın hak ve ödevleri, yüksek devlet görevlilerinin hak ve ödevleri, yaptırım gücünden yoksun kalırlar. Birbiriyle ilintili ve bağıntılı olması gereken yasalar, birbirinden kopuk derslere benzerler. Uyumsuzluk halinde, hoyratlık, insanları, er geç, boyun eğmeye zorlar. Yasalar ve yasa uygulamaları olmayınca, özgürlük ilkeleri, iktidar aşırılıklarına yol açar. İnsan hakları, Solon'un kafasındaydı. Onları kaleme almadı ama, yasa gücü verdi, eyleme soktu onları.

Birtakım insanlar, bu pratik düzenin, öğretimden ve törelerden doğması gerektiğini düşünür gibiydiler. Töre bilgisinin kaynağı öğretimdir. Töreler, yönetimin özünden kaynaklanırlar.

Krallık döneminde, töresel ilkeler, bir ruh in-

celiği olarak yerleşmişti. Ne var ki, bütün bu incelikleri öğrenmiş olanlar, halkın ve özgürlüğün düşmanı olmuşlardır bugün. Hiç bir adalet düşüncesi ulaşamıyordu yüreklerine. Kafalar erdem örnekleri, gözüpeklilikler, yüce dersler ve gerçeklerle doluydu ama, alçaktı, kötüydü insanlar. Bilgi erdemsizliğin inceliğiydi. Erdemse, suça bağlı bir lüks gibiydi adetâ.

Hükümet her şeyi sürüklüyordu ardından. Her şey, hükümdar kavramında birbirine karışmak üzereydi. Devlet, hem ağır suçlar, hem şereflerle yüklü birtakım mesleklerle doluydu. Eğitim, bu meslekler hesabına çalışmaktaydı. Böylesi bir toplumda, yalnız hırsızların, her çeşit suçları işlemeye kararlı sahte adamların gerekli olduğu bir toplumda, birtakım davranış kurallarına bağlı olan eğitim, daha dünyaya ayak basar basmaz unutuluyordu. Eğitim, yüreği, duyguyu harcıyor, kafayı, aklı inceltmeye çalışıyordu. O zaman, iyi insan olmak için, doğayı ayaklar altına almak gerekiyordu. Yasa en temiz eğilimleri suç sayıyordu. Duygu ve dostluk gülünç şeylerdi. Bilge olmak, canavar olmayı gerektiriyordu. Olgun çağda ölçülü olmak, benzerlerinden sakınmayı, iyilikten umut kesmeyi, her şeyin kötüye gittiğine inanmayı gerektiriyordu. İnsanlar, yalnız aldatmak ve aldatılmak için yaşıyordu. Hükümdardan ve hükümetin yapısından gelen bu terslikler, insanın yaradılışına bağlı sayılıyordu.

Zorbalık, insana kötülük aşılar, insanın ahlâkını bozar sonunda, artık iyilik yapamayacağı duygusu uyandırır onda. Dünya yüzünden zorbalığı

kaldırın, barışı ve erdemi yeniden kurmuş olursunuz.

Zorbalık, halkın gevşekliğiyle ilgilenir. Suçlara önem verir. Bütün alçaklıklarda, komplolarda, yarı yarıya parmağı vardır onun. Yurttaşlık yasasıyla, oğulu babaya, ölüleri dirilere karşı silâhlandırır. Baskı ve bastırımdır her şey. Yol ortasında hırsızlara insan öldürten odur. İnsanların yüreğine kötülük sokan, onları boyunduruk altına alıp ahlâklarını bozan odur. İnsan ruhunu uyutur zorbalık. Demek ki, böylesi bir düzen sona ererse, halk, yoksulu kadar zengini de kıskandıra özendire ahlâksızlığa iten, kazanç özlemleriyle onu alçaltan, rezil işlere sürükleyen, baştan çıkaran bu gösteriş, bu şatafat alayını görmezse artık karşısında, işte o zaman, kendini toparlar ve öz varlığına kavuşur yeniden.

Buraya kadar söylediklerimden şu sonuç çıkıyor: Bir Devletteki törelerin de, özgürlüğün de kaynağını, yöneten insanın kafa yetersizliğinde aramak gerek. Yasalarımızı emanet ettiğimiz kimseler, azakanar olmaya zorlanmalıdırlar. Tâ ki, kamu ruhu ve beğenisi, yasa sevgisinden, yurt sevgisinden doğabilsin.

Halk, yüksek devlet görevlilerine saygılı olmalıdır. Onlara ne dalkavukluk etmelidir, ne de korkmalıdır onlardan. Yasalara, onların istemi gözüyle bakmamalı. Çünkü, çok geçmez, yasalar, halkı yönetecek yerde, onu ezmeye yarayabilirler. Yasalara dikkati çekmek için, halkın dikkatini devlet görevlilerinden ötelere çekmek yetmez. Hal-

kın bütün çabası, kamu yararını durmadan kollamak olmalıdır. Yasacı, halkın benimsediği yöne ve amaca doğru yürümesini sağlayacak biçimde davranmalıdır.

Bir halkın ahlâkça bozulması, tembellikten ve iktidardakilerden gelir. Törelerin ilkesi: herkesin yurt yararına çalışmasını, kimsenin köle ve aylak olmamasını ister.

Bir krallık, ancak halkın yarısının çalıştığı, öbür yarısının da, erdem yerine tutumluluğa önem verdiği sürece durabilir ayakta.

Fransız krallığı yokolup gitti. Çünkü, zengin sınıf, öbür sınıfta, çalışmaya karşı tiksinti uyandırmıştı. Bir devlette ne kadar çalışma ve çaba varsa, o devlet o kadar güçlü olur. Onun için değil mi ki, bir tek kişinin yönetiminde, özgürlüğün ve törelerin ölçüsü, birçok kişinin yönetiminden daha dardır. Çünkü, birinci yönetimde, hükümdar, bir sürü aylağı servete boğar. İkincisindeyse, aristokrasi daha az lütuflar dağıtır. Halk hükümetinde de, töreler kendiliğinden yerleşir. Çünkü, yüksek devlet görevlileri kimsenin ahlâkını bozmaz. Orada herkes özgürdür ve herkes çalışır.

Cumhuriyet'inizin ne kadar süreceğini bilmek istiyorsanız eğer, bu yönetime maledebileceğiniz emek toplamını ve yüksek devlet görevlisinin büyük bir alanı kapsayan enerjisinin alçakgönüllülükle ne derece bağdaştığını hesap ediniz.

Size sunulan Anayasada, belki de yasadan çok temel kurallar, uyumdan çok güçler, demokrasiden çok hareket var. Bu Anayasa özgürlüğün kut-

sal imgesidir. Ama özgürlüğün kendisi değildir hiç. İşte, bu Anayasa'nın planı: Yasalar koyan *federatif* bir temsilciler meclisi, bu yasaları uygulayan *temsilci* bir kurul[1]. İllerin özel temsilcilerinden oluşan bir meclis, bir temsilciler meclisi değil, bir kongredir. Yasaları uygulayan bakanlarsa bir meclis oluşturamazlar. Böylesi bir meclis doğaya aykırı düşer. Bakanlar birlikte aldıkları kararları özel olarak uygularlar, durmadan da birtakım uzlaşmalar yaparlar. Bu kurul, kendi istemlerinin aracıdır. Kendini dikkatle gözetmesi, aldatıcı bir şeydir.

[Bakanlar] Kurulu ile bakanlar, birbirinden ayrı türde şeylerdir. Onları birbirine karıştırırsanız eğer, o zaman halkın, kendine bakan bulması için tanrıların peşine düşmesi gerekir. Çünkü, kurul bakanlara dokunmazlık sağlar. Bakanlar da, kurul karşısında halka hiç bir güvence tanımazlar. Bu ikili niteliğin değişkenliği, onu, iki yanı keskin bir kılıç haline getirir: o da biriyle temsilciler meclisine, öbürüyle de halka gözdağı verir. Her bakan kurulda, haksızlıkları karşılıklı olarak onaylayan oylar bulur. [Yasaları] uygulayan otorite, aklın alabileceği en özgür hükümette, yavaş yavaş güç kazanır. Ama, bu otorite, kendi aldığı kararları uygularsa, o zaman, çok geçmeden bağımsızlaşır. Zorbalar, egemen olmak için, halkı

[1] *Burada söz konusu olan Condorcet'nin sunduğu Anayasa taslağıdır. Condorcet, Bakanlar Kurulu'nu halka seçtirmek ve onu Meclis'ten bağımsız yapmak istiyordu.*

parçalara bölerler. Eğer sizler, özgürlüğü yeniden kurmak istiyorsanız, iktidarı parçalayınız. Krallık, bir tek kişinin yönetimi değildir. Karar verip uygulayan her güçte vardır o. Sizlere sunulan Anayasa, iki yıl yerleşsin hele, bakın o zaman, ulusal meclis, gözünüzdeki saygınlığı nasıl yitirecektir. Yasamayı ilgilendiren bir konu kalmayınca ortada, Ulusal meclis toplanmaz olur artık. O zaman, yalnız bakanlar kurulu kalır ortada, hiç bir kurala bağlanmadan, hiç bir dizgin tanımadan.

Bu kurulu hükümdar seçer. Üyeleri, halkın tek ve gerçek temsilcileri sayılırlar. Bütün ayartma yolları onların elindedir artık. Ordular onların buyruğu altındadır. Kamuoyu, onların oyunlarına âlet olur kolayca. Yasaları defterine uydurup kötüye kullanırlar. Her türlü zorlamalar ve kandırmalarla kamuoyunu avuçlarının içine alırlar. Ayrıca şunu da gözden uzak tutmayın: İnce elenip sık dokunarak seçilen bakanlardan oluşan krallık, ünlü kişilere açıktır sadece. Otoritelerinin ağırlığını, temsil nitelikleri, güçleri, kişisel etkileri, onları o mevkilere getiren gücün genel istemle birleşen ağırlığını, şunun bunun direnişine durmadan karşı gelebildiklerini düşünün; yasama gücünün her türlü etkiden yoksun bırakıldığını göz önüne getirin, özgürlüğün güvencesi nerede kalır, varın kıyaslayın siz! İmparatorlukta, altı ay içinde, ne denli değişiklikler olduğunu gördünüz: Altı ay içinde, kim hesap verecek halkın özgürlüğünden, o beşiği sulara bırakılmış bir çocuk gibi kendi kaderine terkedilmiş özgürlükten?

Çünkü, sizlere, özgür bir Anayasa verilebilir,

vaktiyle, pohpohlaya kandıra, köleliğe götürmüş olan bir Anayasa.

Şu anda, güçsüz bir Anayasa, büyük kötülükler doğurabilir, özgürlüğe zararlı, yeni birtakım devrimlere yol açabilir. Bize uzun ömürlü bir Anayasa gerek.

Cumhuriyet devrilmemiş olsaydı, yirmi yıl içinde, patricia'lık kurulurdu, bir bakanlar kurulu eşliğinde: Ünlü kişilerle aileleri, tek başlarına bakanlıklara gelirlerdi. Çünkü, küçük sayıdaki bu insanlar arasında yapılan bunca seçim yarışı, bu görevleri yüklenecek olanlara, çok geçmeden duyulacak saygı, bu insanların kıskançlığı, açgözlülüğü, her şey, halkı bu görevlerden uzaklaştıracaktı. Aynı sakınca, yasacılar açısından söz konusu değildir hiç: Daha az siyasaldır çünkü onların niteliği. Sizler, yüksek görevlilerin babadan oğula geçmesine son verdiniz. Ama, on beş yıl sonra, nerede olacaksınız sizler? O zaman, kendi elinizle kotardığınız bu işlerin hışmına uğramayacağınızı, başkaldırmış birer insan olarak kovuşturmaya uğramayacağınızı kim söyleyebilir? Bir Anayasa'nın güvencesi, kendinden uzakta değildir. Güçsüz bir Anayasa uzun ömürlü olmaz. Böylesi bir Anayasa, zorbalığın yolu üstündeki engelleri kaldırır, halka özgürlük getirme bahanesiyle, zorbaların kolayca geri dönmelerini ve cezasız kalmalarını sağlar.

Geleceğin, yürütme gücü olarak Anayasa taslağının bana sunduğu görünüm bu işte. Bu öyle

---

Roma'da üstün ayrıcalıklı olanlar.

bir güç ki, Cumhuriyet'i avucunun içine alabilir, ona karşı, özgürlüğün eli kolu bağlı kalabilir. Komite'nin tasarladığı ulusal temsil, bir kez daha söyleyelim, sadece bir kongre gibi görünüyor bana.

Bakanlar Kurulu, bir bakıma, bütün Devletçe atanmıştır. Ulusal meclis ise, illerce seçilip kurulmuştur.

Devlet birliğinin bekçisi, yasaların yüce gözetimcisi olan ulusal Meclis'in, tek beden halinde, halk tarafından, bakanlar kurulununsa, bambaşka yoldan seçilmesi daha doğal olmaz mı, bakanlar kurulunun ulusal meclise bağlılığı ve seçimin kolaylığı bakımından?

Oysa, Cumhuriyet tarafından seçilen bakanlar kurulu, Cumhuriyeti temsil etmekte ve birinci sırada bir kurul olmaktadır.

İllerce seçilen Ulusal Meclis, halkın vekilidir sadece ve manevî alanda, ikinci sırada bir yer tutmaktadır. Komite'nin sunduğu Anayasa'nın ilke ve gerekçeleriyle ilgili açıklamayı dikkatle okuduğum zaman, [özgür bir devlette, yasa ilkesi genel istem olduğuna ve her şeyi ilke ile belirlediğine göre], bu açıklamada, genel istem kavramının ne olduğunu araştırdım. Çünkü, her şey kaynağını bu kavramdan almaktadır.

Asıl anlamıyla genel istem, özgürlük dilinde, hiç bir yabancı etki olmadan, tek tek toplanan özel istemlerin çoğunluğu ile oluşur. Böylece oluşan yasa, ister istemez, genel yararı bir güç olarak kabul eder. Çünkü, herkes, istemini kendi çıkarına uydurduğu için, istemlerin çoğunluğundan,

çıkarların çoğunluğu doğar[1].

Komite, genel istemi, düşünsel uzantısı içinde göz önünde tutmuş izlenimi verdi bana. Öyle ki, genel istem, baştan başa kurgusal olduğuna, toplumun yararından çok, düşünsel görüşlerden doğduğuna göre, yasalar genel istemden çok, genel eğilimin ifadesidirler.

Bu açıdan, genel istem bozulmuştur. Özgürlük, gerçekte, halkın malı olmaktan çıkmıştır artık. Kamu esenliğine yabancı bir yasa gibidir. Sanki, son günlerinde, demokrasiden uzakta, oy kullanan ve özgürlüğün ortadan kalkmasına karar veren Atina'dayız.

Bu genel istem kavramı, dünya yüzünde başarıya ulaşırsa, özgürlüğü sınır dışı edecektir. Bu özgürlük yüreklerden fışkıracak ve düşünceyi harekete getirecektir. Özgürlük, akla gelen her çeşit yönetim biçimlerinde tasarlanacaktır. Çünkü, insan kafasında, her şey doğal biçimini yitirir, her şey bozulur. Gözler, bulutlarda, nasıl birtakım bi-

---

[1] *Burada, Rousseau'nun doğrudan etkisi görülmektedir. Rousseau için, toplum Sözleşmesinin temel maddesi her ortağın kendini, bütün haklarıyla birlikte topluma vermesidir. Çünkü, toplum üyelerinden her biri, bütün haklarıyle birlikte kendini baştan başa topluluğa bağlar; her kişi kendini tamamen topluma verdiğinden, durum herkes için birdir. O zaman da bunu başkalarının zararına çevirmekte kimsenin bir çıkarı olmaz. (Toplum Sözleşmesi, Kitap I., VI).*

çimler bulursa, birtakım özgürlükler yaratır orda. Genel istemi, gerçek ilkesiyle sınırlarsak diyebiliriz ki, o, halkın istemi, zamandaş istemidir. Amacı, çoğunluğun edilgin çıkarını değil, etkin çıkarını onaylamaktır.

Yüreğini ortaya koyarak yazan ve herkese iyilik isteyen Rousseau, genel istemi yasaların ilkesi olarak kabul ettiği zaman, genel istemin kendine yabancı bir ilkesi olabileceğini düşünmemişti hiç.

Eğer sizler Cumhuriyet'i istiyorsanız, halka bağlanın. Yapacağınız her şeyi onun için yapın! Onun mutluluğunun yolu basittir. Mutluluk, tek tek insandan uzak olmadığı kadar, halklardan da uzak değildir.

En yalın yönetim, her zaman, en yalın görüneni değildir. Japon hükümeti basittir. Ama, Japonya'da halk bunalmaktadır. Sade bir yönetim, halkın, bütün adaletli ve güvenceli yasalar altında bağımsız olduğu, baskı altında tutulduğu için baskıya karşı diretmek zorunda olmadığı bir yönetimdir. Halk, zincirlerini kırıncaya kadar, uzun süre baskı altında kalır ve bunalır. Halka, direnme hakkı tanınabilir. Ama, sonradan, halka ve özgürlüğüne karşı daha güçlü bir diretmeyle karşı çıkmak koşuluyla.

Bir padişah, uyruklarına, haklarını kapsayan bir yasa verebilir. Ama ona şöyle diyebilir aynı zamanda: *Benim istemim, bu haklarıma saygı gösterilmesini ister. İçinizden birisi, sizleri özgür kılma istemimi küçük düşürürse eğer, kellesini uçururum.*

Özgürlük kitapta değil, halkın içinde olmalı ve eyleme girmelidir.

Fransız Anayasası, krallığın gülünçlüğünü bütün Avrupa'da ortadan kaldırmalıdır, onun, görevden, temsil yetisinden ve ahlâktan yoksun olduğunu ispatlayarak. Anayasa sade olmalı, uygulanması, yayılması kolay olmalıdır. Ahlâk, zorbalardan daha güçlüdür. Bütün yenilikleri, bütün biçimleri basit olduğu zaman, dünyayı kavrar. İnsan kafasından çıkan devrimler, onlara karşı çıkanları yok ediverir. Lykurgos'un gözlerini oydular. Ama Lakedemonya'da onun yasalarına uydular. Zorbalar sizlere karşı savaşıyorlar. Sizin savaşınızla karşı karşıya kalacaklardır.

Aydınlanan uluslar, çok geçmeden, zorbalara dava açacaklar. Krallar çöllere kaçacaklar, benzerleri vahşi hayvanlar arasına. Doğa, yeniden kavuşacak haklarına.

Bütün bunlar, çıkaracağınız yasaların meyvesi olmalı. Hayır, insanları kul köle etmeye, iktidarı zorla ele geçirmeye elverişli ne varsa, hepsinin kökünü kazıyacaksınız. Bütün taşlar, özgürlüğün yapısı için yontulmuştur: Ona, aynı taşlarla bir tapınak, ya da, bir mezar yapabilirsiniz.

İçinde, gizliden gizliye, para pul edinme eğilimi olmayan pekaz insan vardır. Yükselme tutkusunun hesaplarına akıl almaz. Ucu suça varan bütün yolları kapatın! Erdemli kişilerin yasalar koyup, insanları özgürlüğe kavuşturdukları dönemler parmakla sayılacak kadar azdır. Sizler, bu yolda elinize geçmiş olan fırsatı kaçırmayın! Çok az insan vardır, halka, halkın kendisine ilyilik yap-

mak isteyen. Kendini beğenmişler, açıkgözlüler, çok şeyler yapmıştır şu dünya yüzünde. Ama, yaptıkları işler, kendileriyle birlikte göçüp gitmiştir. Sizse, insanlık için çalışıyorsunuz. Bu doğrultuda çaba gösteren ilk insanlar siz olacaksınız. Çünkü, uzun süredir, insanlığa karşı çok şeyler yaptılar. Nice erdem, gizlerini beraberinde alıp götürdü. İlkeleri küçümseme, gizliden gizliye beslenen aşırı isteklerin ölçüsü olmalı. Daha önce söylediklerime dönüyorum kendiliğinden.

Bence Cumhuriyetimizin ana ilkesi şu olmalı: Ulusal Meclis'i halk seçmeli, tek bir beden halinde.

Halk tarafından, doğrudan doğruya seçilmeyen kimse, halkı temsil etmez[1]. Halkın temsil edilmesi, bana göre, egemenliğinin temsil edilmesi demek değildir. Ulusal Meclis, halkın yerine kararlar alır sadece. Halk, bunları ya kabul eder, ya da etmez.

Genel isteme dayanan oylamada seçilmeyen kimse, sadece kendisini seçen halk kesimini temsil eder ancak. Bu kesimin çeşitli temsilcileri, bütünü temsil etmek için toplanırlarsa, yasal bir çoğunluk oluşturamaz, bütünden kopuk, oylamadan bağımsız kalırlar. Genel istem bölünmez, bölünemez. Geçen gün siz kendiniz ilân ettiniz: Bu istem,

---

Condorcet'nin Anayasa taslağı, milletvekillerinin seçimi için, iki aşamalı bir oylama öneriyordu. 1793 Montanyar Anayasa'sı, salt çoğunlukla yapılan genel ve doğrudan bir seçim sistemi getirecekti.

yalnız yasalara değil, ulusal temsile de uygulanır diye. Aslında, böyle olmalıdır bu. Çünkü, Ulusal Meclis, halk adına tartışıp oylaşır, halk oyuna başvurulmayan olağan işlerde. Demek, ulusal temsil ile yasaların ortak bir ilkesi vardır. Ulusal temsil, ne ülkeden alır kaynağını, ne de, bölünmüş, insan sayısına göre temsil edilen halktan. Yasa ise, federatif bir temsilden çıkamaz, olağan işlerde bile. Çünkü, bir kongre çoğunluğunun otoritesi, ancak imparatorluk partilerinin candan gönülden birleşmelerine dayanır. Egemen varlığa gelince, artık yok demektir. Bölünmüş, parçalanmıştır çünkü.

Böylece, temsilciler, çoğunluk derecesine göre, genel istem sayısından alırlar kaynaklarını.

Daha önce de belirtmiştim: Bakanlar, bir meclis oluşturamazlar.

Bakanlar Kurulu, Ulusal Meclis'le bakanlar arasında, halk güvenliği bakımından, aracı bir kuruluştur. Bakanlarla, Bakanlar Kurulu birbirinden ayrılmazsa, güvenlik yok demektir.

Bakanlar Kurulu, işlemlerinde, temsil niteliği taşımaz. İsteminin yürütülmesinde, halk temsil edilmez. Bakanlar Kurulu, genel istemle seçilirse, temsil katına yükselen otorite tehlikeli ve çok korkunç olur. Bence, kurul üyelerini yönetim bölgeleri seçmelidir. Bu bölünmez kurul, hükümetin bir noktada anlaşması sayesinde, Cumhuriyet'in birliğine yardım eder.

Cumhuriyet'in birliği, hükümetin birliği ile korunur. Ama, bu birlik, genel istemin işlemesi

ve temsil birliği ile güvence altına alınabilir ancak.

Bakanlar Kurulu'nu, böylece bağımlı kılarak, temel yasaları ona emanet edebilirsiniz, onları çiğneme tehlikesi olmadan.

Her türlü kongre, Anayasa'yı federatif kılar. Ve ne yapılırsa yapılsın, ne denli bilmezlikten gelinirse gelinsin, neler düşünülürse düşünülsün, Cumhuriyet, bir gün, kendini dağıtmak zorunda kalacaktır, yıkımı da, Temsilciler Kongresi'nden gelecektir.

Kendinde dengesini bulan bir anayasanın ilkeleri bunlardır işte: *Bir anayasanın erdemi ne olursa olsun, genel istem, yasalarla temsilin oluşmasına tamı tamına uygulanmazsa; yasalara ve temsile rakip güçlere uygulanırsa, o anayasa uzun ömürlü olamaz.*

Bu ilkeye göre tasarlanmış, kendi halindeki bir denemeyi sizlere sunmama izin verin: Benden daha iyi düşünenlere, başka başka düşünceler esinletebilir[1].

---

[1] *Bak: Saint-Just'ün 24 Nisan 1793 oturumunda sunduğu* Anayasa Denemesi. *Saint-Just (Bibliothèque Nationale 80 Le[38] 233, İmp. in - 80, 40 p.).*

DEVRİMCİ BİR YÖNETİM İÇİN

Halk Kurtuluş Komitesi adına Konvansiyon Meclisi'ne sunulan Rapor (10 Ekim 1793)

Devrim bunalımı 1793'ün yaz günlerinde arttı. Girondin'lerle Kralcı'ların yıldırıları altında, eyaletlerin bir bölüğü Konvansiyon'un otoritesi dışında kalmıştı: Lyon, Bordeaux, Marseille, Toulon isyancıların eline geçmişti. Sınırlarda, ulusal toprakların istilası başlamıştı: Dunquerque, Maubeuge, Landau düşman ordularınca kuşatılmıştı. Ekonomik bunalım, sınıflar arasındaki çatışmaları kamçılamaktaydı.

Yeni bir halk baskısı, 5 Eylül 1793'te, burjuva Konvansiyonu'nu birtakım yeni devrimci önlemler almaya zorluyordu. 17 Eylülde, Şüpheliler yasası çıkarıldı. 29 tarihli Maximum Général[1] *yasası, tahıl ve ücretleri vergiledi. Halk Kurtuluş Ko-*

[1] *Genel tavan fiyat yasası.*

mitesi, halkın desteği olmadan hiç bir şeyin üstesinden gelemeyeceğini anladı. Kentin sans-culotte'larını beslemek, ordunun yüksek kademelerinde ve idarede temizlik yapmak gibi istekleri kabul edildi. Eylül 1793 halk baskısı, Terreur'ü gündeme getirdi böylece.

Ne var ki, hükümetin yapısı duruma uymamaktaydı. Ulusal savunma gerekleri, her türlü biçimiyle federalizm ve karşı-devrim, ekonomik zorunluklar vb. devrimci bir hükümetin kurulmasını, yani, Halk Kurtuluş Komitesi'nin buyruğu altında, olağanüstü önlemlerin düzenleştirilmesini kaçınılmaz kılıyordu. 10 Ekim 1793'te, Saint-Just, kendi adına, Devrimi dört bir yanından kuşatan korkunç güçlükleri altetmek için gerekli bir plan sunuyordu: Cumhuriyet'i geçici bir düzene sokacak bir plan.

Bunca yasadan, bunca özenden sonra, genel olarak hükümetin yolsuzlukları, ekonomi ve geçim araçları üzerine yeniden dikkatinizi çekmek niçin gerekiyor? Sizin bilgeliğiniz ve yurtseverlerin haklı öfkesi, her yerde, halka ve Devrim'e savaş vermekte olan kötüleri yenmiş değil henüz: Yasalar devrimcidir. Onları uygulayanlarsa devrimci değiller.

Yönetenlerin, bundan böyle, kafalarından çıkmaması gereken bir zorunluğu dile getirmenin zamanı gelmiştir: Cumhuriyet, egemen gücün (hal-

kın) istemi, azınlıktaki kralcıları bastırdığı ve egemen olduğu zaman kurulabilir ancak. Yeni düzenin düşmanlarına karşı, elinizden geleni arkanıza bırakmak zorunda değilsiniz. Özgürlük, ne pahasına olursa olsun, yenmek zorundadır.

Bütün sonuçları göz önünde tutan Halk Kurtuluş Komiteniz, halkın başına gelen belâların nedenlerini hesaplamış bulunuyor. Bu nedenler, ona göre, kararlarınızı uygulamadaki güçsüzlük, yönetimin tutumlu davranmaması, hükümeti etkileyen tutkuların değişkenliğidir.

Onun için, Komite, durumu açıklamaya ve Cumhuriyet'i güçlendirmeye, federalizmi ortadan kaldırmaya, halkın dertlerini azaltmaya, ona bolluk sağlamaya, orduları güçlendirmeye, Devleti yakıp yıkıcı komplolardan temizlemeye elverişli yolları göstermeye karar vermiş bulunuyor.

Özgürlüğün en son düşmanı nefes alıp verdikçe, umabileceğimiz hiç bir mutluluk yoktur. Sizler, yalnız hainleri değil, vurdumduymazları *(ilgisizleri)* de cezalandırmalısınız.

Cumhuriyet'te, eli kolu bağlı duran, dolayısıyle hiç bir şey yapmayan kim varsa, hepsini cezalandırmalısınız. Çünkü, Fransız halkı istemini açığa vurdu vuralı, ona karşı çıkan her şey, egemen güne karşı çıkıyor demektir. Egemen güce (halka) karşı çıkan her şey, düşman demektir.

Komplolar, imparatorluğumuzu sarsmasaydı; yurdumuz, bağışlayıcı yasaların bin kez kurbanı olmasaydı, barış ve doğal adalet özdeyişleriyle yurdu yönetmek rahat olurdu: Bu özdeşiyler, halk dostlarının elinde iyidirler. Ne var ki, halkla düş-

manları arasında, silâhtan başka ortak şey yoktur. Adalet yoluyla yönetilemeyenleri, silâhla yöntmek gerekir: Zorbaları ezmek gerek.

Sizler, gücünüzü gösterdiniz. Kamu yönetimi ise gösteremedi gücünü. Sizler tutumlu olmak istediniz. Devlet hazinesinden sorumlu kişiler, çabalarınızı desteklemediler. Herkes Devleti talan etti. Generaller, kendi ordularına karşı savaş açtılar. Ürünleri ve tahılları ellerinde tutanlar, krallığın bütün kötülükleri, halka ve sizlere karşı birlik oldular.

Halkın bir tek düşmanı vardır: kendi hükümeti. Sizin hükümetiniz, durmadan savaş açtı size, hiç bir cezaya çarpılmadan, hem de.

Düşmanlarımız, komplolar hazırlamakta hiç bir engelle karşılaşmadılar. Eski Nazırlar kurulunca seçilen memurlar, kralcıların yandaşları, yurda karşı yöneltilen bütün komploların, anadan doğma suç ortaklarıdır. Çok az yurtsever bakanları-

---

[1] *Halk Kurtuluş Komitesi, 6 Nisan 1793'te kurulmuştu. 1 Ocakta kurulan ve etkin olamayan Genel Savunma Komitesi'nin yerini alıyordu. Başlangıçta, Konvansiyon üyeleri arasından seçilen ve her üç ayda bir değiştirilebilen, gizli toplantı halinde birleşen 9 kişiden oluşan Komite, Geçici Uygulama Meclisi'nin kararlarını «geciktirmeden» yerine getirmekle yükümlü idi. Girondin'ler diktatörlük kurdular. Gerçekte, Kurtuluş Komitesi, Girondin'ler düştükten ve Robespierre Komite'ye seçildikten sonra etkili olabildi (27 Temmuz 1793).*

nız oldu. Onun için, ordunun ve yönetimin (nerdeyse halka yabancı) bellibaşlı önderleri, düşmanlarımızın sık sık âleti oldular tasarılarında.

Halk aldanır. Ama, tek tek insanlardan daha az aldanır. Generaller halka yakınlık duymaz. Çünkü, ne halkın, ne de temsilcilerinin seçiminden alırlar kaynaklarını. Askerin saygısından da yoksundurlar. Seçimin önemi bakımından, iyilikleri su götürür. Bu yüzden, disiplin zedelenir. Ama, generaller, yine de, krallığın özüne bağlı kalırlar.

Belki de, hiç bir ordu kumandanı yoktur ki, kendi servetini, krallar lehine bir ihanete dayandırmamış olsun, alttan alta. Ne yaparsanız yapın, savaş adamlarıyla, halkı ve ulusu bir tutamazsınız.

Hükümetin ileri gelen görevlileri için de durum aynıdır. Mutsuzluğumuzun bir nedeni de, Devlet hazinesinden sorumlu kişilerin iyi seçilmemesidir: Görevler parayla satın alınmaktadır. Onları satın alanlar da, iyilikseverler değil. Düzenbazlar kazık kakmış durumdalar bu görevlerde. Yönetim kadrosundan bir düzenbazı kovuyorsunuz, bir başka kadroya geçiveriyor herif.

Demek oluyor ki, hükümet, bugünkü düzene cephe alan sonsuz bir komplodur. Altı bakan, birtakım insanları görevlere atayorlar. Kendileri temiz olabilirler. Ama zorlanıyorlar. Gözü bağlı seçiyorlar. İlk atananlar, onların ardından, aynı biçimde, yeni atamalar yapıyorlar. Böylece hükümet, yanılgılar, komplolarla dolu bir aşama sırası haline geliyor.

Bakanlar açık açık söylüyorlar, kendilerine

bağlı birinci ve ikinci dereceli görevliler dışında, uyuşukluktan ve tasasızlıktan başka bir şey bulmadıklarını.

Fransa'nın düşmanları, üç ay içinde, hükümetinizi komplocularla doldurabilir pekâlâ. Bu adamların üç tanesini mi alıyorsunuz göreve. Kalkıyorlar, altı kişiyi daha işe yerleştiriyorlar. Şu anda, Devleti yöneten insanları kılı kırk yararcasına incelerseniz, görürsünüz ki, içlerinde, halkın oyunu alabilecek pekaz kimse vardır.

Yurttaşlar! Cumhuriyet'in düşmanları, kendi hükümeti içinde yuvalanmışlar. Bu çatı altında, yasalar koymak için boşuna çırpınıyorsunuz. Komiteniz, birkaç bakanınız, boşuna destekliyorlar sizi. Her şey, onlara ve size karşı komplo halindedir.

Hastahane yöneticilerinin, altı aydan beri, Vendée isyancılarına un sağladıklarını öğrendik.

Zenginler, özellikle, halk lehine vergi konulduktan bu yana, daha da zenginleştiler. Servetlerinin değerini, kandırıp aldatma araçlarını iki katına çıkardılar.

Zenginlik içinde yüzen kimseler, hiç kuşkunuz olmasın, savaşı desteklemektedirler. Her yerde, satın alma işinde, Devlet'le yarış halindeler. Paralarını, devlete kazık atan yöneticilerin, komisyoncuların, borsacıların eline bırakıyorlar. Hükümet, onlarla birlik halindedir. İstifçilerin peşine düşüyorsunuz. Görünüşte, ordu hesabına, satın alanları kovuşturabilirsiniz ancak.

Hiç bir yolsuzluğu gözden kaçırmayan yasaklayıcı yasalar yapmak için üstün bir zekâ gerek:

Mevkilerinden düşürülen hırsızlar, çaldıkları paraları, kendilerinden sonra gelenlerin eline bırakıyorlar. Şüpheli ilân edilen kimselerin çoğu, ürünlere el koymuş bulunuyor. Hükümet, bütün haydutların ve bütün suçluların güvenlik sandığı durumunda.

Her şey, hükümete bağlı. Her bölümdeki kötülük, bütünü etkilemekte. Devlet hazinesinin çar çur edilmesi, aşlık fiyatlarının yükselişine ve komploların başarı kazanmasına yarıyor. Bakın nasıl:

Her çeşit erzak üreticisinin ve tüccarın çaldığı 3 milyar, bugün satın alma işlerinde Devlet'le; çarşı pazarda ve satıcı dükkânlarında halk ile; kışlalarda askerle, dış piyasada ticaretle yarış halindedir. Bu 3 milyar mayalanmaktadır Cumhuriyet'in bağrında. Bu milyarlar, yabancılara adam sağlamakta, generalleri ayartmakta, Devlet görevlilerini parayla satın almakta, yargıçları, yüksek devlet görevlilerini baştan çıkarmakta, suçları yasalardan daha güçlü kılmaktadır. Küplerini dolduranlar, daha da doldurmak istiyorlar. Gerekli şeyleri isteyenler sabırlı, gereksiz şeyleri isteyenlerse kıyıcıdırlar. Halkın, düşmanlarının çabalarına karşı erdemi güçsüz kılan halkın mutsuzluğu burdan geliyor işte.

Sizler, istifçilere karşı yasalar çıkardınız. Oysa, yasalara saygı sağlamakla görevli kişiler, istifçilik yapmaktalar. İkisi de bekâr olan, Papius'la Poppaeus adlı konsüllerin, Roma'da, bekârlık aleyhine yasalar koymasına benziyor bu.

Kamu yönetiminde, hiç kimse, içten davran-

mıyor: Yurtseverlik, sadece lafta kalan bir şey. Herkes başkalarını feda etmekte, kendi çıkarından hiç bir fedakârlıkta bulunmamaktadır.

Sizler, piyasadan 18 milyon frangı çekmekle halka büyük iyilik ettiniz. Yurdu allak bullak etme yollarını tıkadınız. Ne var ki, vergiler kondu konulalı, parası pulu olanlar, daha önce dediğim gibi, varlıklarının iki katına çıktığını gördüler. Onun için, aşırı zenginliği, ayrıca vergilemeniz, bu iş için mahkemeler kurmanız gerek. Öyle ki, dört yıldan beri Cumhuriyet'in parasıyla oynayan kimseler, orada, servetlerinin hesabını vermelidirler. Bu yararlı denetim, düzenbazları Devlet görevlerinden uzaklaştıracaktır.

Devlet hazinesi, hırsızlardan geri alınan paralarla dolmalı, bunca haksızlıktan sonra, adalet egemen olmalıdır.

Kötülüklerin kökünü kuruttuğunuz ve halk düşmanlarını yoksullaştırdığınız an, kötüler halkla yarışa giremez olurlar artık. O zaman, ordunun donatımı ve beslenmesi için daha az para harcarsınız: O zaman, yoksul halk, zengine yamanmak gibi alçaltıcı bir bağlılıktan kurtulur. Zenginin verdiği ekmek acıdır, özgürlüğü tehlikeye sokar. Ekmek, akıllıca yönetilen bir Devlet'te halkın hakkıdır yasal olarak.

Ama, ekonomik hayatı yeniden kuracak ve hainlere baskı yapacak, savaşı onlara ödetecek yerde, onları daha da zenginleştirecek olan kâğıt paraları çıkarırsanız, düşmanlarınızın, size gitgide daha çok zarar verecek olan düşmanlarınızın ekmeğine yağ sürmüş olursunuz.

Gerçeği, tam gerçeği söylemek gerek. İçinde bulunduğumuz koşullar birtakım vergilemeleri gerekli kılmaktadır. Ama, kâğıt para çıkarmakta devam edilirse ve çıkarılan paralar piyasada kalırsa, o zaman, birikmiş parası olan zenginler, halkla, tarımla, yararlı sanatlarla yarışmaya girer, kendilerine gerekli olan kol gücünü kapmaya çalışırlar yine de.

Çiftçi, zenginin hizmetinde daha fazla para kazandığı için, kendi sabanını bir yana bırakır. Sizler, ürünleri vergilediniz mi, üretici güçleri alacaklardır elinizden. Ürünler az bulunur oldukça, zengin, onları sağlayacak ve kıtlık böylece, son kertesine varabilecektir.

Aşlıklar, daha önceki fiyatlarının üçte biri, dörtte biri, yarısı oranında vergiye bağlanınca, kâğıt ya da madenî paranın üçte birini, dörtte birini, yarısını piyasadan kaldırmak gerekir.

Vergiler sayesinde gelirleri iki katına çıkan zenginlere düşer, bu gelirlerin vergi kazancıyla orantılı bölüğünü yurda geri vermek.

Aşlık fiyatlarını düşürmenin ve servet aşırılığını azaltmanın en iyi yollarından biri, fazla parası olanları az zahire almaya zorlamaktır.

Herkesin kavraması gerek bu basit gerçekleri. Bunlar, yürekten çok kafaya vergidirler.

Bazı özel durumlar var ki, madenî paraları bugünkü koşullar altında düşünmenizi gerektirmektedir. Bu paralar, 1790 - 1791 satışlarından beri —ki çok çabuk olmuştu bu satışlar— şaşılacak ölçüde değer artımına uğramıştı. Bugün size verilen yıllık ödentiler ve faizler, *signe*'in (kâğıt para)

gerçek değerini karşılamıyor. Devlet, toprak satışlarından yarı yarıya zarar etmiştir.

Toprak satın alacak olanları telaşlandırmak için söylemiyorum bütün bunları. Devletin uğradığı zararlar ne olursa olsun, ulusal saygınlığın kaybı daha da büyük olur. Fransız halkının dürüstlüğü, kamu mallarının satışı için bir güvencedir.

Böylece her şey, zenginleri vergilemeniz gerektiğini, sıkı bir ekonomi (tutumluluk) sistemi kurmanız, faizlerin ve yıllık ödentilerin kayba uğramaması için de, bütün muhasebecileri sıkı sıkıya izlemeniz gerektiğini ispatlama yolunda elbirliği etmektedir.

Bu çareler basittir, olayların özü gereğidir ve nicedir, Cumhuriyet'i kaplayan sistemlerden çok daha iyidir.

Halk Kurtuluş Komiteniz, şu anda, aşlık fiyatlarını düşürmenin en iyi çaresi, tutumluluk ve sertliktir, diye düşünmüştü: Ona, ödünç para alma, banka ve her çeşit borsa oyunları, madenî paralar ve temel yiyecek maddeleri ile ilgili tasarılar sunuldu. Komiteniz, bunların hepsini geri çevirdi, para tutkusundan, ya da yabancılardan esinleniyor diye. Bizim ilkemiz, kâğıt para yığınını yakarak azaltmak olmalıdır.

Ticaret ve kambiyo işleri üzerine bir göz atalım. Sömürgelerle ilgili özel bir raporum olmasaydı, Avrupa'nın politikası ve ticareti üstüne konuşacaktım burada[1].

---

[1] *Saint-Just'ün sömürgelerle ilgili raporu sunulmamıştır hiç bir zaman.*

Onun için burada, Cumhuriyet'e uygun düşen ticari görüşlerden söz edeceğim sadece. Sizlere ticaretten, içinde bulunduğumuz bunalımla ilişkisi dolayısıyle söz edeceğim.

Birçok yiyecek maddesi bulunmaz durumda. Bunlar, ülkemizde yetişmeyen ürünlerdir. Onları sağlamak çok güç. Onun için, daha da bulunmaz olabilir bunlar. Bunların yerine başkalarını koyamayız.Cesaret ve erdemden vazgeçmektense, lüks yiyeceklerden vazgeçmek daha iyidir.

Ticaret Komiteniz, Cumhuriyet topraklarında yetişen birinci derecedeki ihtiyaç maddelerinin, halkın ihtiyacı ile orantılı olup olmadığını incelemelidir. Çünkü, salt kıtlığı hiç bir şey gideremez.

Avrupa'nın bütün ticareti can çekişmede. Düşmanlarımız, soktuktan sonra ölen arılar gibi, kendi cezalarını çekmektedirler. Savaştan bu yana, Londra'da, binlerce kişi iflâs etti. İngiliz hükümeti, herhangi bir kimsenin zengin olduğunu gördü mü, hemen lord yapıyor onu. Ayrıcalıkları ve krallığı güçlendirme yolunda bir meydan okuyuştur bu. Ama, bu çare, ticareti yıkıma sürüklemektedir. Avam Kamarası'nda, yürekli birkaç kişi bulunsaydı, çok geçmeden Lordlar Kamarası'nı ve Krallığı ortadan kaldırırdı, halkın yoksulluğundan ve tüccarların hıncından destek görerek.

Bugünkü törelerimiz, yoksulluklara sevine sevine katlanmamızı sağlamaktadır. Bizimle savaş halinde olan krallıklardaysa, durum aynı değil: Hepsi de, halkların feryatlarıyla sarsılıp durmaktadırlar.

Aşlıklar, taşıma güçlükleri, hayvan yemleri ve

atların pahalı oluşu yüzünden, daha da pahalılaşmakta. Yolların çoğuysa, bozuk durumda.

Komiteniz, yolları onartmak, Sain-Quentin ve Orléans kanallarını açmak, Marine odunlarını taşımak, nehirleri temizlemek işinde, şüpheli birtakım adamları kullanmayı düşünmüştü. Yurda yapacakları tek iyilik olacaktı bu. Bu düşünceyi, aklınızın, bilginizin terazisinde tartmak sizlere düşmekte. Cumhuriyet'te, hiç bir düşünce yoktur ki, ortak yarardan üstün gelebilsin. Halkın, kendini ezenlere egemen olması, alınlarının onur teriyle kaplanması gerekir. Hakkıdır bu onun.

İnsanlar kötü olmasalardı, daha önceleri, temel ihtiyaç maddeleri için koyduğunuz yasalar iyi olabilirdi.

Sizler, genel tavan fiyat yasasını çıkardığınız zaman, halktan daha zengin olan halk düşmanları, Maximum'un üstünde mal satın aldılar.

Piyasa, satıcıların cimriliği yüzünden, mal vermez oldu. Aşlık fiyatları düşmüştü. Ama, ara ki bulasın aşlığı.

Çoğu belediye komisyoncuları, birbirleriyle yarışırcasına, mal satın aldılar. Tedirginlik, kendiliğinden beslenip yayıldığı için, herkes kilerini doldurmaya kalkıştı. Kıtlığa karşı kendini korumak isterken, kıtlığı hazırladı.

Komisyoncular, verimli eyaletlere akın ettiler. Her şeye pey akçeleri yatırıldı: York dukası için bile mal alanlar oldu. Cepleri Gine altınlarıyla dolu komisyoncular görüldü.

Maximum üzerinden satın almak zorunda ka-

lan ordu levazımı ile halk, suç işlemekten ve çıkar gözetmekten utananların yüksek fiyata satmayı göze alamadıkları şeyleri bulabildiler ancak.

Böylece, düşmanlarımız yasalarımızdan yararlandılar ve kendi çıkarlarına uygun bir yön verdiler onlara.

Halk Kurtuluş Komiteniz, halkla düşmanları arasındaki bu yarışmayı iyiden iyiye önlemeniz, komisyonları ya da salmaları izine bağlamanız gerektiğini düşündü. Böylece, kötü niyetli ajanlar açığa vurulacak, salmalar bir düzene bağlanacaktı.

Cumhuriyet'in bugün içinde bulunduğu koşullar altında, Anayasa yerini bulamaz. Onu, kendi eliyle yok etmek istiyorlar. Onların hesabınca, Anayasa, özgürlüğe karşı saldırıların güvencesidir. Çünkü, bu saldırıları bastırmak için gerekli sertlikten yoksundur. Bugünkü hükümet de ne yapacağını bilememektedir. Hem de fazlasıyla. Sizler, bu saldırı ve komploların çok uzağındasınız. Yasaların silâhı her yerde kendini göstermeli. Suçluları durdurmak için de, kollarınız her yerde hazır durumda olmalı.

Sizler, yönetimin bağımsızlığını güvence altına almak; otoriteyi bölümlere ayırmak, onu devrim hareketi ile ve kendinizle özdeş kılmak, onu artırmak zorundasınız.

Sizler, sorumluluğun bütün düğümlerini sıkmak, çoğu kez yurtseverler için korkunç, hainler içinse bağışlayıcı olan iktidara yön vermek zorundasınız. Halka karşı bütün ödevler unutulmuş, önemli mevkilerdeki görevlilerin küstahlığı daya-

nılmaz olmuştur. Birtakım insanlar, kaşla göz arasında para üstüne para kazanmaktadırlar.

Hükümetin kendisi devrimci olarak kurulmamışsa eğer, devrim yasalarını uygulamanın olanağı yoktur.

Halka karşı yumuşak ve ılımlı, kendine karşıysa (ilişkilerindeki enerji ile) sert davranan bir hükümet kuramazsanız eğer, mutluluk diye bir şey umamazsınız hiç. Bu hükümet halka değil, kendine baskı yapmalıdır. Yurttaşlara karşı işlenen her türlü haksızlık, her türlü ihanet, yurda karşı gösterilen her türlü kayıtsızlık, her türlü gevşeklik, kesin olarak önlenmelidir bu hükümette.

Bu hükümette, ödevleri açık seçik belirlemek, yolsuzlukları silâhla önlemek gerekir her yerde. Öyle ki, Cumhuriyet'te her şey özgür olsun, özgürlüğe komplo hazırlayanlar ve kötü yönetenler dışında.

Bir yıldan beri Cumhuriyet'i altüst eden komplolar, hükümetin yurda tuzak hazırladığını kanıtladılar.

Değil mi ki Cumhuriyet on iki bin kişiyi beslemek; isyanları bastırmak ve halkı kurtarmak zorundadır; değil mi ki, bugün Avrupa'ya, ülkemizde bir tek kişinin otoritesini yeniden kuramayacağını ispatlamak söz konusudur, öyleyse, sizler, hükümeti yola getirmek, onu, niyetlerinizi desteklemek, tutumluluğa ve kamunun mutluluğuna yarar hale sokmak zorundasınız.

Limanları güvenlik altına almak, tezelden çok sayıda gemi yapmak, devlet hazinesini doldur-

mak, bolluk getirmek, dirlik düzenlik sağlanıncaya kadar Paris'e, sıkıyönetim altında yaşıyormuşçasına azık sağlamak zorundasınız. Her şeye canlılık vermek, halkı, ordularla ve Ulusal Konvansiyon'la yeniden birlik haline sokmak zorundasınız.

Ordular içindeki halk temsilcilerinin ödevlerini, kendilerine ciddî olarak hatırlatmakta yarar vardır. Onlar, ordularda, askerlerin babaları ve dostları olmalıdırlar. Çadırlarda yatmalı, talimlerde hazır bulunmalı, generallerle pek senli benli olmamalıdırlar. Tâ ki, asker, onların yanına yaklaştığı zaman, hakseverliklerine, yan tutmazlıklarına daha çok güvensin. Asker, gece gündüz, kendini dinlemeye hazır bulmalıdır onları. Temsilciler, tek başlarına yemek yemeli, azla yetinmelidirler. Ve halkın kurtuluşundan sorumlu olduklarını akıllarından çıkarmamalıdırlar.

Dünya yüzünde devrim yapanlar, iyilik yapmak isteyenler, mezarda uyumalıdırlar ancak.

Ordugâhlardaki halk temsilcileri, Capoue'ye varmadan önceki Annibal gibi yaşamalıdırlar ve tıpkı Mitridates gibi, bütün askerlerin adlarını bir bir ezberlemelidirler. Her türlü haksızlığı, yolsuzluğu kovuşturmalıdırlar. Çünkü, ordularımızın disiplinine, büyük kötülükler karışmıştır.

Ren ordularına bağlı taburların, çarşıda pazarda yiyecek dilendikleri olmuştur. Özgür bir ulus, böylesi onursuzluklar karşısında alçalır. Belçika'nın kutsal emanetlerine saygı duylanlar, açlıktan ölmüşlerdir.

Mutsuz bir asker, bütün öbür insanlardan daha bir mutsuzdur. Kendini yüzüstü bırakan bir

hükümetten başka savunacak şey yoksa, niçin savaşsın? Şeflerinin karakteri de, çektiği acılara katlanmasına pek elverişli değil...

Orduların yönetimi eşkiyalarla dolu: Atların tayınlarını çalıyorlar. Taburların topları, ya da onları çekecek atları yok. Aşama sırası kalkmış ortadan. Çünkü, herkes çalıyor ve birbirini hor görüyor.

Cumhuriyet'in güçlenmesini istiyorsanız eğer, bunca yolsuzluğa bir çare aramanızın zamanı gelmiştir: Hükümet, yalnız aristokrasiye karşı değil, askeri soyanlara, küstahlıklarıyla orduyu baştan çıkaranlara, devlet paralarını çarçur ederek halkı köleliğe sürüklemeye ve imparatorluğu yıkımlara uğratmaya kalkanlara karşı da devrimci olmalıdır. Bunca kötülüklerin kaynağı, kimilerin ahlâk bozukluğundan, kimilerinin de her şeyi hafiften almalarındadır.

Şurası su götürmez ki, devrimlerde, değişikliğe karşı kimilerinin direnişi, kimilerinin tembelliği, kimilerinin yıkılan iktidara olan aşırı bağlılıkları, kimilerinin açgözlülüğü, ikiyüzlülüğü ile savaşmak gerektiği için, yeni hükümet, binbir güçlükle kurulur; planını, ilkelerini güçlükle oluşturur; uzun süre, kesin karar veremez olur: Özgürlüğün, bir çocukluk dönemi vardır. O dönemde ne sertlikle yönetimi göze alabilir insan, ne de yumuşaklıkla. Çünkü, özgürlük sağlıklı bir anarşiyle gelir; kölelikse, çoğu kez, zorbalık düzeniyle.

Ne var ki, düşman, çabasını ve eylemini artırmaktadır. Silâhla yenerim umudu içinde savaşmıyor bizimle. Hükümeti tedirgin etmek, yerli yeri-

ne oturmasına engel olmak için savaşıyor, özgürlük savunucularının kanlarını akıtmak, sayılarını azaltmak için savaşıyor bizimle. Tâ ki, bütün ateşli insanlar öldükten sonra, kendilerini bekleyen alçaklarla teslim koşullarını görüşebilsinler. Bir yıldan beri yüz bin yurtsever can verdi: özgürlük hesabına korkunç bir yara! Düşmanlarımız ise, sadece birtakım köleleri yitirdiler. Salgın hastalıklar, bir de savaşlar, kıralların gücünü pekiştirir.

Onun için, hükümetimiz, bir yandan kaybettiğini, öte yandan kazanmak zorundadır. İyi insanlar yok olup giderken, özgürlük düşmanlarını, kötülük yapamayacak duruma sokmak gerek. Ölçüyü elden kaçırmadan savaşmalıyız, kanımızın az dökülmesine çalışarak. Çünkü, düşmanlarımızın dertleri başları bizim kanımız. Avrupa kanımıza susamış. Mezarlarda, yurdu bundan böyle savunamayacak olan yüz bin insan yatıyor.

Hükümet bu yüz bin kişinin katilidir. Kimilerinin suçu, kimilerinin güçsüzlüğü ve beceriksizliğidir bunun nedeni.

Hükümetin kullandığı insanların hepsi tembel. Yüksek görevdeki insanlar hiç bir şey yapmıyorlar. İkinci derecede birtakım insanları alıyorlar yanlarına. Bu ikinci derecedeki insanların da birtakım yamakları var. Böylece, Cumhuriyet, yirmi bin avanağın elinde oyuncak durumunda. Cumhuriyet'i bunlar bozuyor, bunlar savaşıyorlar onunla, bunlar akıtıyorlar kanını.

Şeflerin çalışıp düşünebilmesi için, memurların sayısını azaltmamız gerek.

Bakanlık, kâğıda, evraka batmış bir dünyadır.

Roma ve Mısır, nasıl yönetiliyordu bilmem, kâğıtsız, evraksız? Çok düşünüyor, az yazıyordu orda insanlar. Hükümetin, ardı arkası gelmez yazışmaları, buyrukları, uyuşukluğunun belirtisidir. Az ve öz sözlü olmadan, yönetmenin olanağı yoktur. Halk temsilcilerinin, generallerin, yöneticilerin dörtbir yanı bürolarla çevrilmiştir, tıpkı eski saray adamları gibi. Bu bürolarda hiç bir şey yapılmıyor .Masraflarsa, korkunçtur. Bürolar, krallığın yerini almış durumda. Boyuna yazıp çiziyorlar. Yönetmeye gelince, hak getire.

Görüşlerinde büyük ve iyi niyetli çok az adam var kurumlarımızın başında. Kamu görevi, bugünkü durumuyla, bir erdem değil artık. Sadece bir meslek.

Her şey, halkın mutsuzluğu yolunda ve kıtlık doğrultusunda elbirliği etmiş durumda. Aristokrasi, cimrilik, uyuşukluk, hırsızlık, kötü yöntem. Hükümeti baştan başa düzeltmek gerek, onu zorbalığa sürüklemek isteyen yabancıların çabalarını durdurmak için. Bütün yolsuzluklar cezasını bulunca, kötülüklerin bastırılması iyiliğe yol açacak, kendiliğinden geliverecektir bolluk.

Devletin durumunu, ihtiyaçlarını, dertlerini gözden geçirdim bir çırpıda. Gerisi, sizlerin bilgeliğinize kalıyor. Halk Kurtuluş Komitesi'nin görüşlerini yaymak, bütün yeteneklerin elbirliğine bakıyor.

o

Saint-Just'ün bu raporu üzerine, Konvansiyon Meclisi, Fransa'nın geçici hükümetinin, barış ku-

ruluncaya kadar, devrimci kalmasına karar veriyor. Buna göre, 1793 Haziran Anayasası'nın uygulanması ertelenmiş oluyordu. Bakanlar, generaller, resmî kuruluşlar, doğrudan doğruya Halk Kurtuluş Komitesi'nin gözetimi altına giriyordu.

Birkaç gün sonra, 16 Ekim 1793'te, Saint-Just, Halk Kurtuluş Komitesi adına, İngilizlere karşı çıkarılacak yasayla ilgili bir rapor sunuyor Konvansiyon Meclisi'ne. İngiltere'nin, Fransa İç Savaşı'nda çevirdiği dolaplar, Konvansiyon Meclisi'ni, Fransa'da oturan İngiliz uyruklularını sıkı bir gözetim altında tutmaya zorlamıştı. Bir milletvekilinin, bu yasanın ya kaldırılması, ya da bütün yabancılara uygulanmasını istemesi üzerine, Konvansiyon Meclisi, Saint-Just'ün raporunu göz önünde tutarak, barış kuruluncaya kadar, bütün yabancı uyrukluların tutuklu bulundurulmasına karar veriyor.

YABANCI KOMPLOLARI ÜSTÜNE

Halk Kurtuluş Komitesi adına Konvansiyon Meclisi'ne sunulan Rapor (13 Mart 1794)

Halk Kurtuluş Komitesi'nin kapsamını daraltmaya ve uygulamasını kösteklemeye kalkışan bazı üyelerinin art niyetleri ne olursa olsun, Devrim Hükümeti, Robespierre ve Saint-Just'ün önerileri üzerine, Mart kararnameleriyle mal mülk sahiplerini savunan Endülijan'lardan uzaklaşıyor ve ilerici yurttaşlara yaklaşıyordu. Ne var ki, Hébert ve Cordeliler grupları bu politikayı anlayamamıştı. Kesin toplumsal bir programları olmayan Hébert'le dostları, Sankülotların Paris kesimi ile kardeş derneklerin başında değil, ardında görünüyorlardı. Bunlar, kendi politik özlemlerini duyurmak ve iktidara gelmek için (kış sonlarında yiyecek maddeleri bunalımı artmaktaydı), halkın tedirginliğinden yararlanmayı düşünüyorlardı özellikle.

Cordelier grubu, uzlaşma eğiliminde olan Halk Kurtuluş Komitesi'ne dayanacak yerde, baskısını artırarak Paris seksiyonlarını hükümete karşı harekete geçirmeyi ve kesin başarıya ulaşmayı düşünüyordu. Ama, ortaya bir program koymaktan çok, iktidarı ele geçirmeye çalışan Hébert'le birlikte Vincent, Rosin ve Momoro, egemen oldukları Cordeliler kulüplerini muhalefete itiyorlar. 22 Şubat 1794'te Hébert, Endormeur'lerin (Uyutucuların), yeni komplolar kurduklarını ileri sürüyor: Ona göre, Uyutucular, Robespierre'cilerdi. 4 Mart 1794'te, Cordeliler yandaşları, halkın tedirginliğinden yararlanarak, yeni bir devrim hareketi ile, iktidara geçmeyi umuyorlardı: Bu amaçla isyan bayrağını çekiyorlar.

Çekiyorlar ama, başkaldırmayı düzenleme yolunda hiç bir şey yapmıyorlar. Marat'nın seksiyonu dışında, bütün Paris seksiyonları kuşku içindeler. Komün, düşmanca bir tutum alıyor: Başkaldırma çağrısı havada kalıyor. Cordeliler'ciler geriliyor, aman diliyorlar, ama boşuna.

Halkın yiyecek maddeleri konusundaki tedirginliği karşısında, hükümet komiteleri, Cordeliler'cilerle Paris Seksiyonu'nun birbiriyle çatışmasından korkmaktadırlar. Patlak verdi verecek bir çatışmanın başlangıcıydı bu ve Cumhuriyet'in kurtuluşu ona bağlıydı.

Halk Kurtuluş ve Genel Güvenlik Komiteleri, bu çatışmalara son vermek amacıyle, 12 Mart 1794'te, Saint-Just'ün raporunu onayladı. Bu rapor, birtakım fesat komitelerini, düşmanın oyununu sürdürmek ve aralarına şüpheli yabancıları almakla suçluyordu. Saint-Just, raporunu 13 Mart 1794'te Konvansiyon Meclisi'ne sunuyor.

Fransız Halkını Temsil Eden Yurttaşlar,

Özgür hükümetlerle özgür halk arasında öyle doğal bir sözleşme vardır ki, hükümetler bununla, kendilerini yurda adamaya söz verirler ve halklar da, hiç bir bağlılık altına girmeksizin, doğru olmaya zorunlu kılarlar kendilerini sadece. Baş kaldırma, halkların güvencesidir; ne yasaklanabilir, ne de değiştirilebilir. Ama, hükümetlerin de bir güvencesi olmak gerekir. Bu güvence, halkın doğruluğunda ve erdemindedir.

Bu düşüncelerden çıkan sonuca göre, bir hükümete karşı hazırlanabilen en yıkıcı komplo, kamuoyunu bozup, hükümeti ortadan kaldırma yolunda her şeyi göze alabilme yolunda, adaleti ve erdemi amacından saptırmaktır.

Bugün sizlere, Halk Kurtuluş Komitesi adına, yurt sevgisinin bedelini ödüyorum. Fransız halkına, hükümet güvencesini altüst eden, kendine ve Paris'e karşı hazırlanmış bir planı açıklıyorum.

Bugüne kadar gizlenen birtakım acı gerçekleri açıklayacağım sizlere, kem küm etmeden. Tuna-

lı bir köylünün sesi, bozuk ahlâklı bir senatoda hiç de hor görülmemiştir. Onun için, sizlere, halkın dostları, zorbalığın düşmanları olan sizlere, her şeyi söyleyebilirim. Eğer gerçek susmak, köşe bucak saklanmak zorunda kalsaydı ve kötülük, hiç bir cezaya çarpılmadan her şeyi yapmaya kalkışabilseydi, halimiz ne olurdu ey yurttaşlar? Özgürlük düşmanlarının gösterdiği cüreti, özgürlüğü savunanlar da göstermeli! Özgü bir yönetim kurulunca, hakka ve doğruluğa uygun bütün çarelerle kendini korumak zorundadır bu yönetim. Yasalara törelere uygun olarak canla başla çalışabilir. Bu yönetim, kamu esenliğini engelleyen ne varsa, hepsini ortadan kaldırmalıdır. Komploları çekinmeden açığa çıkarmalıdır. Sizlere ve halka şunu bildiriyoruz yılmadan: Herkesin ahlâka dönmesi, aristokrasinin de yıldırıya uğraması zamanı gelmiştir. Gemi azıya almış ahlâk bozukluğuna savaş açmanın; tutumluluğu, alçakgönüllülüğü, toplumsal erdemleri bir görev haline getirmenin ve halk düşmanlarını hiçe indirmenin zamanı gelmiştir. O halk düşmanları ki, partiler kurmak, yurttaşları yurttaşlara karşı silâhlandırmak, toplum çekişmeleri ortasında, krallığı diriltmek ve yabancılara hizmet etmek için, ahlâksız insanların kötülüklerini, tutkularını okşamaktadırlar.

Bu sözlerimiz, ne denli katı olursa olsun, halkı sevmeyenlerin, onu yeniden köle durumuna getirmek ve özgür hükümeti ortadan kaldırmak isteyenlerin hoşuna gitmeyebilir olsa olsa. Cumhuriyet'te, yabancı ülkelerin hazırladığı bir komplo var. Bu komplonun amacı, insanları baş-

tan çıkarmak, özgürlüğün kurulmasına, yerleşmesine engel olmaktır. Yabancıların amacı[1], bütün kırgın insanları komplo kurmaya yöneltmek, ellerinden gelirse bizleri, entrika rezaletleriyle, dünyanın gözünde küçük düşürmektir. Halkı ve Cumhuriyet'i suçlamak için birtakım canavarlıklar yapıyorlar. Ortadaki bütün kötülükleri yaratanlar da, bütün kötülükleri özgürlüklere yükleyenler de hep zorbalardır. Yabancıların bozmadığı şey yok. Giyim kuşamda sadelik kabul edildi edileli, yabancıların amacı şu: bütün zenginliği yeme içme doymazlığına, cümbüşlere, halkın yıkımına boca edip, bütün cinayetleri ücrete bağlamıktır. Onun içindir ki, Devrim düşmanlarının mallarını ellerinden alan kararnamelerden bu yana, yabancılar, kendilerine indirilen darbeyi sezdiler ve hükümeti tedirgin edip çalışmasını engellemek için kargaşalıklar çıkarmaya çalıştılar.

Kötülüğü önlemenin bir tek yolu var: O da, Devrimi, ne yapıp yapıp, toplumsal çerçevesine oturtmak; Cumhuriyet'in soluğunu keserek güvenliğini yoketmek amacıyle, bile bile yaratılan her çeşit ayartmalarla savaşmaktır. Bunun anlamı şu-

[1] *Devrim çevrelerinde pek çok yabancı bulunmaktadır. Bazıları, düşmanın ajanıdır. Onların oynadığı politik rolün amacı Halk Kurtuluş Komitesi'ni tedirgin etmektir. Yabancıların komplosunu ilk olarak Fabre d'Eglantines ortaya çıkardı. Hindistan Kumpanyası rezaleti, birtakım milletvekillerinin parayla düşmana hizmet ettiklerini ortaya koydu.*

dur: Bugünkü düzene saldıranlara karşı her türlü hoşgörüyü biryana bırakmak; zorbalığa özlem duyanların, onun öcünü almak isteyenlerin hepsini, zorbanın mezarı üstünde, gözyaşlarına bakmadan kurban etmektir. Yabancıların tasarısı, yalnız Cumhuriyet'i piç etmek, uzun sarsıntılara uğratmak değildi. Söylevimin sonlarında, bir komplonun hazırlandığını, bu hükümetin yerine krallık hükümetinin getirilmek istendiğini öğreneceksiniz. Hesapça, ayartmalarının sonucu olarak bütün hükümetlerin elbirliğiyle düzenleyeceği atak bir darbe demokrasiye son verecek.

Halkın kurtuluşunu sağlamamız gereken böylesi bir fırsatta, ona hiç bir zaman ihanet etmeyeceğiz. Sizlerden çok kim var onunla ilgilenen, ona ihanet etmek istemeyen? Davanızda ayrılık gayrılık yok: Onsuz mutlu olamazsınız. Özgürlük elden gittikten sonra yaşayamazsınız siz. Halkın davasıyla birlikte, ya aynı zafer arabasına bineceksiniz, ya da aynı mezara gireceksiniz.

Akılsız, çılgın bir politika, kıtlıktan sizleri sorumlu tutmak için, dolaplar düzenlerle halkı kıtlığa sürüklemektedir. Sizler, kralların dostu olabilir misiniz? Sizler ki, onu tahtında soldurmak için her şeyi yaptınız, demokrasiyi kurdunuz, halka karşı işlenen cinayetlerin öcünü zorbayı öldürerek aldınız. Sizler ki, dünya özgürlüğüne öncülük ettiniz!

Dünya yüzünde, özgür olduğu sürece halktan, özgürlüğünü yitirdiği zaman da, baldırandan başka hangi dostunuz var?

Söylüyorum işte sizlere: Cumhuriyet'te yabancıların hazırladığı bir komplo var, halka kıtlık ve kölelik getirecek bir komplo. Birçok kimse, komploya hizmet eder görünüyor. Şurada, yiyecekleri toprağa gömdüler, tedirginlik yaratarak malların (Paris'e) gelmesini önlediler; burada, kışkırtıcı söylevlerle yurttaşları hırçınlaştırdılar. Yabancılarla anlaşan adamlar olduğu gibi, çeşitli bahanelerle aldatılmış insanlar da var. Kimilerinin öç duygularını azdırdılar, kimilerinin yükselme özlemlerini işlediler; nicedir yüzlerinden maskeleri düşürülmüş olanların umutsuzluğundan yararlanıp, işkenceden kurtulmak için, her türlü tehlikeyi göze almalarını sağladılar. Cumhuriyet'in yerleşmesiyle, hiç bir mutluluk ve servete kavuşamayacaklarını anlayan aşağılık insanlarda erdeme karşı tiksinti uyandırdılar. Halka ve hükümete karşı silâhlandırılan kötülerin birliğidir bu. Uzun zamandır farkındayız bu kara komplonun hazırlanmakta olduğunun. Patlak veriyor bu komplo, biz de patlıyoruz birlikte, gerçeği yakalayan halk, düşmanlarını ayırt edemesin diye. Komplonun elebaşısı İngiliz hükümetidir. İşte size, parlamentonun toplanmasından iki gün önce, Danıştay'da söylenenler:

Savaş açarsak eğer, Fransa'nın sarsıntılar geçiren hükümeti, bizim diretmemize karşı yeni otoriter tedbirler alacaktır. Barış yaparsak eğer, iç savaş başlayacak; baştan çıkaralım, ayartalım bu Cumhuriyet'i. Şunları da eklediler: *Bütün birleşimlerimiz şu sözlerle açılsın: Baştan çıkaralım Cumhuriyet'i.* Sonra şöyle denildi: *Savaşı hazırla-*

yalım ama, döğüşmeyi geciktirelim. Bununla iki kat yarar sağlamış oluruz: Hem İngiliz halkını baskı altında tutar, hem de kendimizi tehlikeye sokmamış oluruz.

Hazırlanan yeni fırtınalar karşısında şaşırıp kalmanıza yer yok artık böylece. İngiliz Parlamentosunda söylenen bu sözler üzerine, zenginler Paris'te, halkın gereksindiği ne varsa hepsini yutuverdiler... Komlocular, tiyatrolarda, şurada burada, ziftlendikleri yerlerde birbirlerini hemen tanıyıveriyorlar belirli işaretlerle.

İngiliz hükümeti şu iki durumdan yararlanmaktadır: canla başla savaşı hazırlar görünmek ve bütün aç gözlü, bozuk ahlâklı insanların tüm tutkularını alevlendirmek.

Yurdun mutluluğuna göz kulak olmakla görevlendirilen bizler, düşmanlarımızın niyetlerini öğrenme yolunda her şeyi harekete geçirdik. Onların tasarısı şu: Bizi yenmekten alıkoyamadıkları için, kamusal hukukla ilgili düşüncelerimizi bulandırmak, törelerimizi işlemez hale sokmak, bizlere dizginsiz bir açgözlülük aşılamak. Tâ ki, kötülüklere batıp duygusuzlaşalım, işlerden bıkkınlık getirip eğlencelere dalalım da, hepimizi saran tembellik bizde bir şef özlemi yaratsın ve her şey hazırlanıp kotarıldıktan sonra, bu şef omuzlarda taşınsın. Bu şef düşüncesi, kendilerini daha şimdiden şan şerefe ulaşmış gören birtakım kimseleri gülünç umutlara sürükledi. Yurt, daha şimdiden, büyük servetlere konmak umuduyla hop oturup hop kalkan komplocular arasında paylaştırılmış durumdadır.

Erdemi ve suçsuzluğu cinayetlere kurban ettiği için, akla gelebilecek tasarıların en tüyler ürperticisi olan bu komplo planı, böyle uygulanıyor işte.

Kendi yurtlarında işkence gördüklerini ileri süren İtalyanlar, parababaları, Napolililer, İngilizler Paris'te bulunuyorlar. Bu yeni Sinon'lar[1], millet meclislerine sızıyorlar. Orada, önce, kendi hükümetlerine atıp tutuyorlar, sonra, bakanların kalem odalarına yanaşıyor, her şeyi gözlüyor, halk derneklerine giriyor, çok geçmeden büyük devlet görevlileriyle dost oluyor, onların kanadı altına giriyorlar. Sizler, yabancılara karşı bir yasa çıkardınız. Ertesi gün, sanatçılara ayrıklık tanımanızı öneriyorlar. Daha ertesi gün, bir de bakıyorsunuz, düşmanlarınızın hepsi sanatçı, hattâ doktor. Bu komplo hazırlayıcılarını izlediniz mi, hepsinin ne denli el üstünde tutulduklarını görüp şaşırırsınız. Ayarttıkları kimseler savunuyor onları. Çünkü, davaları ortaktır. Üstlerine yürüyün, hepsini birbirine kenetlenmiş bulursunuz. Bunlar karşı karşıya gelip, yapmacıktan birbirlerini sorguya çekiyorlar. Biri Cato, biri Pompeus rolünde. Chabot davası sizlere gösterecektir, yabancı taraflılarıyla hazırlanan anlaşmalı sahnelerden sonra, bıyık altından gülerek kamu önünde nasıl önem kazandıklarını.

Bu sahne birçok kez yinelendi. Soylular, ya-

[1] *Sinon, Akha'ların Troya'dan çekilirken orada bıraktıkları, ve tahta atın şehre alınmasını sağlayan casustur.*

bancılar, aylaklar, satılmış söylevciler, işte yabancıların maşaları. İşte, yurda, halka karşı birlik olan komplocular! Bu sahte yurtseverlere karşı savaş açıyoruz biz. Onları yapmacıkla değil, (sözde) çıkarsızlıkları, söylevlerinin yalınlığı, öğütlerinin bilgiçliği ile yargılayacağız.

Taklit kafası, suça yatkınlığın damgasını taşır. Günümüzün karşı-devrimcileri, kendilerini açığa vurmayı göze alamadıkları için, çoğu kez, yurtsever kılığına girdiler. Birkaç ay önce, Nancy'de bir Marat çıktı ortaya, yeni bir Vendée yaratma sevdasına kapılarak. Strasbourg'da, bir başka Marat gördük, kendini Ren Marat'sı diye tanıtan. Avusturyalı bir papazdı bu. Karşı-devrimcilikti yaptığı. Aslında bir tek Marat vardı. Onun ardından gelenler, ikiyüzlü insanlardı. Marat'nın gölgesi bile utançtan kızarır bunların karşısında. Erdem taklit edilmez. İnsan, ya Marat gibi erdemli olur, ya da ikiyüzlü. Eğer (William) Pitt, hükümetimizi casuslamak için Fransa'ya gelseydi, tanınmamak için namuslu bir insan gibi görünmeye çalışırdı. İlkçağ'da yaşamış büyük adamların adlarını kapmada alçakgönüllülük gösterenler de aynı durumdadırlar. Bu yapmacık gösterişin altında, vicdanı satılmış bir sinsi yatmaktadır.

Halkın içinde, doğruluğun, dürüstlüğün verdiği rahatlıkla ilerleyen namuslu insanın bir tek adı vardır, bir tek yüreği olduğu gibi. Bu ahlâk bozukluğu yabancı komplolarının meyvesidir. Komplocuların bir bölüğünü bu adlar altında aramalı.

Yalın bir sağduyu, ruh enerjisi, soğukkanlı

bir düşünce, zorlu ve temiz bir yüreğin ateşi, ağırbaşlılık, çıkarsızlık. İşte, yurtseverliğin nitelikleri. Oysa, yabancılar, her şeyi başka kılığa soktular. Bugünün yurtseveri, babasının adından utanç duymakta, hiç de taklit etmediği bir kahramanın adını almaktadır (Brutus, Gracchus gibi). Kahraman, bir zorbayı öldürmüş, sonra kendi halinde bir hayat sürmüştür, halkı savunmuştur. Yoksul ayrılmıştır görevlerinden. Onun taklitçisiyse, yurdu sıkıntılara sürüklemiş bir yüzsüzdü. Para üstüne para koymuştur. Hayatı, tiksinti verecek kadar iğrençtir. İşlediği suçların anısından kurtulmak için, adını saklamaktadır... Nedir istediği? Kendinden söz ettirmek, güç kazanmak, ve yarın kendini daha pahalıya satmak.

Öyle görülüyor ki İngiliz Parlamentosu'nun, bakan olmak için pervasızlığı ele alan kimi üyelerinin madrabazlığını içimize sokmak istiyorlar. Aramızda bir bölük insan var ki, sert tavırlar takınıyor, yapmacık bir öfke gösterisi yapıyor, yabancılar kendisini satın alsın, ya da hükümet bir göreve yerleştirsin diye. Ne yani? Bizim hükümetimiz, kalemini de vicdanını da satışa çıkaran[1], umutlara ve tehlikelere göre, güneş altında sürünen yılan gibi renk değiştiren bir alçağın oyuncağı mı olacak? Düzenciler! İşliklere, gemilere gidin, toprağı sürmeye Koşun! Yabancıların kamu düzenini altüst etmek ve herkesin ahlâkını bozmakla görevlendirdiği kötü yurttaşlar, mutsuzlukların ele-

[1] *Burada söz konusu Camille Desmoulins ve onun* Vieux Cordelier *adlı gazetesidir.*

başları! Çarpışmaların içine girin, yurt savunucularından onur dersi alın! Hayır, gitmeyecekseniz hiç! Darağacı bekliyor sizleri!

Yabancıların niyeti, Paris'i iki düşman kampa bölmek, ahlâksızlık tohumları saçmak, yeni bir bağnazlık, kötülük, çılgın bir zevk düşkünlüğü yaratmaktır. Jacobin'ler, yurtseverliğin cömert hoyratlığıyla krallığı devirdiler. Şimdi, özgür hükümete karşı, ahlâksızlığın zorbalarıyla savaşmak istiyorlar. Böylece, Jacobin'leri boğacaktı komplolar hesapça. Bu iğrenç girişimin gerekçesi: kamu yararı idi. Tıpkı, Tanrıya yakarıp, yurttaşları Tanrı adına şan olsun diye boğazlatan şu iğrenç Anne Montmorency gibi. Bu uğursuz tasarı, aldatılmış yurtseverleri çelmişti. Siz ey yurtseverler! Düşünün hele bir! Cinayeti öneren kimselere neden şöyle demiyorsunuz?: «Halk zorba değildir. Halkın zorbalığa karşı yaptığını, siz bugünkü düzene yapmak istiyorsunuz. Kötü insanlarsınız sizler. Yüzünüzden maskenizi düşürmek gerekiyor. Bugün, halktır egemen olan. Aristokrasinin alaşağı etmek istediği halk. Görev mi istiyorsunuz? Zavallı kimseleri mahkemelerde savunun! Zenginlik mi istiyorsunuz? Gereksiz şeylerden vazgeçin! Sofralarınızı, halılarınızı kilimlerinizi görelim. Halka toplumsal erdemlerden mi söz ediyorsunuz Sıkı, çetin bir yaşam örneği mi veriyorsunuz? Çocuklarının yürek ve kafalarına yön vermesini mi öğrettiniz halka? O gözyaşlarını sildiğiniz ezilmişler nerede? Servete götüren yolları bilen ama, yoksulluk yuvalarına götüren karanlık yolları bilmeyen sizlere yuf olsun! Sizden yukarılarda olan iktidarın hırs-

la peşine düşüyor, onun dışında her şeyi hor görüyor, sizden aşağı durumda olanların acılarını düşünmüyorsunuz ve halkın adaleti peşinize düştü mü, adalet sizce bir baskı ve işkence aracı oluveriyor.»

İşte, böyle karşılık vermek gerekirdi onlara. Komploların özelliği gizli saklı olmalarındadır. Niyetlerini, tasarladıkları cinayetleri açıklamak tedbirsizlik olur. Onun için, söylevlerin yüzeyinde kalmamalı; bir insanı yargılarken, bugün dürüstlük, doğruluk neyi öğütlüyorsa, ona göre davranmalı. Bugün dürüstlük, birlik beraberlik içinde kalmayı; halka, beş yıllık Devrimin binbir zahmetle kazanılan meyvelerini vermeyi öğütlüyor, bütün devrim düşmanlarının ortadan kaldırılmasını öğütlüyor. Ama, bu düşmanlara, yurda zarar verecek biçimde saldırmayı öğütlemez dürüstlük ve doğruluk. Oğlunun başındaki elmayı öldürücü bir okla vurmaya zorlanan Wilhelm Tell, halka karşı silâhlandırılan halkın simgesidir. Komploları gizleyen örtüleri kaldıralım, her bir kimsenin sözlerine, davranışlarına, durmadan neyin peşinde olduğuna göz kulak olalım.

Biri kalkıp da, Paris'te, bir aşağı bir yukarı koşup «Kral isteriz» diye bağırsa, hemen yakalanıp anında yok edilir. Bir başkası kalkıp da, bir halk derneğinde «zorbalığı diriltelim» demeyi göze alırsa, kılıçtan geçirilir. Peki, bu yolda konuşmayı göze alamayanlar ne yapmalı? Düşüncelerini gizlemeli. Krallık döneminde, «kral istemiyoruz, tahtları devirelim» diye meydanlarda bağıranlar, giyotinde alırlardı soluğu. Herkesçe kabul edilen

bir şeydir şu: Kurulu düzene karşı komplo hazırlayanlar, düşüncelerini saklamalıdırlar. Onun için, sözleri ve dış görünüşleriyle yargılamayalım insanları. Dün yapmadıklarını ve söylemediklerini bugün yapmak ve söylemek isteyenleri, düşüncelerini saklamaları gerektiğine inandırabiliriz. Demek ki, özgürlüğe cephe almış birtakım insanlar var. Bunlar, kendilerini gizlemektedirler. Halktan yana olanların bugün düşüncelerini gizlemelerine gerek yok artık. Bununla birlikte, belli bir inanışın önderi olduklarını ileri süren kimseler, yenilgiye uğradıkları zaman, kimliklerini gizliyor, halkı ve yargıçları aldatmak için, kendi düşüncelerini çiğneyip, atıp tutmaya başlıyorlar. Bu aynayı suçlularla başbaşa bırakıyorum.

Lyon'daki Percy ayaklanması böyle başladı. Uzun süre gizli kaldı. Dolambaçlı yollara başvurup, bir gün önce söylediklerini yorumluyordu. Başarıya ulaşamayınca da, özgürlükten yana görünüyordu. Her saatte, her fırsatta, nasıl görünmesi gerekiyorsa, öyle görünüyordu. Böylece zaman kazanmaya bakıyordu. Kendini suçladılar mı, birden yurtsever kesiliyordu. Patlak verdi sonunda, güçsüzleri peşine takarak. Daha güçlü olanların başına geçti. Kimliğini açığa vurdu. Orduya girdi ve dövüştü.

Bütün partiler böyle sona erecektir. Bütün partiler, kurulmuş bulunan Cumhuriyet'e kötülük yapmak istemektedirler. Paris'te bir parti var. Krallık lehinde afişler, soyluların ve yabancıların küstahlığını sergileyen afişler, açıklıyor niyetlerini, elaltından, kulaktan kulağa fısıltılarla.

Bir parti ortaya çıktı mı, ne renkte olursa olsun, yeni bir tuzak hazırlanıyor demektir. Doğruluk, hile hurda nedir bilmez. Ama hileye hurdaya başvuranlar, halkın adaletinden yakalarını sıyırmak isteyen sorumlulardır, halk ile Ulusal Meclis arasında, her ikisini de ezmek amacıyla, ortaya atılan devlet görevlileridir, Chabot'yu kurtarmak için onunla suç ortaklığı yapanlardır...

Halk dernekleri, eskiden, eşitliğin tapınaklarıydılar. Yurttaşlar ve yasacılar, oraya, zorbalığı ortadan kaldırmak, kralları tahtlarından indirmek, özgürlüğü korumak amacıyla düşünmeye gelirlerdi. Halk derneklerinde, temsilcileriyle birlik olan halk, onları aydınlatır ve yargılardı. Ama bu dernekler, yasama meclisine girmek, bakanlıklara atanmak, generalliğe getirilmek için, bağıra çağıra entrikalar çeviren düzenci yaratıklarla doldu dolalı, halk bir hiç derecesine indi. Artık hükümeti yargılayan halk değil, güçbirliği eden devlet görevlileridir: Bunlar, birlik halinde etki yapmaya çalışıyor, halkı susturup korkutuyor, onu, kendilerinden ayrılmaması gereken yasacılardan koparıyor, halkoyunu, kendine çekerek bozuyor, böylece hükümeti susturup özgürlüğü suçluyorlar.

Yüksek devlet görevlileri halktan daha etkili olurlarsa ve bu etki onlar için bir yükselme yolu olursa, o zaman, Fransa'da demokrasi yok oldu demektir. Henüz bu basit gerçeği dile getirmeyi göze alamadı kimse. Çünkü, hükümetteki aşama sırası altüst olduğundan, hiç bir düşünce, hiç bir ilke yerli yerine oturmuş değil. Çünkü, hükümetin kendisi, hazine sorumlularının zorbaca etkisin-

den korkmaktadır. Çünkü, birçok iktidar üyesi, halka, özgürlüğe, Ulusal Meclis'e karşı birleşerek, güçlü bir duruma gelmişlerdir.

Bizim eksiğimiz, kamu hukukumuzu yansıtacak bir «ilkeler bildirisi»dir: Kutsal, yıldırıcı bir yasa olmalıdır bu, halk kurtuluşunun yüce yasası. Artık aristokrasi hükümete meydan okuyamamalı. Yurdunu satan bir âsi, baskıya karşı koyuyorum diye, adalete kafa tutamamalı. Hainler, peşlerine düşen özgürlüğe, kendilerini cezalandıran yasal iktidara karşı komplo kuramamalı.

Son günlerde cephe aldığım bir tutumun, anababa katillerinin bağışlanmasını isteyen tutumun meyveleri işte bunlar! Dikkat ettiniz mi, o günden bu yana, halkoyuna ve yurtseverlerin feryatlarına rağmen, yabancı komplolarının ne renk aldığını? Cezaevlerinin kapısında, kulaktan kulağa dolaşan fısıltılar da, Hallerde dağıtılan mektuplar da «bize bir kral gerek»[1] deniyordu. Yabancı Komplosu, adalete verdiğiniz atılıma sahip çıkıp, bu atılımı adalete karşı kullanmaya kalkıştı. Bu iyilikçi kararnamenin özgürlüğe ısındırdığı zavallı

[1] *Kıtlığın doğurduğu çalkantılar, özellikle, Ventôse günlerinin başlarında, Hallerde okunan mektuplarda gösteriyordu kendini. Elle yazılmış olan bu anonim mektuplar: «yedi yüz cellat olacağına, bir tek kral olsun daha iyi» diye bağırtarak, kadınları, Meclis'e yürümeye çağırıyordu. Elle yazılmış olan bu levhalar, «Donsuzlar, toplanma borusunu çalma zamanı gelmiştir» sözleriyle başkaldırmaya çağırıyorlar.*

insanları ürküttü. Birara yok oluyorum sandı kendini. Daha karara bağlanmadan önce patlak verdi komplo... Yurttaşları ve hükümeti parçalamaya çalıştı yeniden. Kendisine karşı, yalvar yakar kullanmak istediğimiz kaba gücü, kamu güvenliğine karşı çevirdi. Çünkü, bütün komplolar, birlik beraberlik içindedirler. Birbirinden kaçar gibi görünen, ama yine de birbirine karışan dalgalara benzerler. Katilleri kurtarmaya çalışan komplolar; yüzlerinden maskeleri düşmesin diye (başka türlü yapamadıkları için) uluya uluya ortaya çıkan, ama halkın savunucularına karşı kaba gücü yönelten yabancıların komplosu; işte, bütün bu komplolar, gündüz yapacakları saldırıları kararlaştırmak için geceyarılarında buluşmakta, kamuoyu parçalansın diye, birbirleriyle savaşır görünmekte, sonra da, iki cinayet arasında[1], özgürlüğü ortadan kaldırmak için birbirlerine yaklaşmaktadırlar.

Bağışlayıcılık (hoşgörü), tutuklu katilleri gözetmek değildir. Gizli halk düşmanlarını koruyan bu hoşgörü, suçlunun suçlusudur.

Güttüğünüz politika, geniş bir yenileşme tasarısını kapsamalıdır. Özgür bir devletin çıkarı ve güçlenmesi neyi buyuruyorsa, onu yapmalısınız

---

[1] *Robespierre, 5 Şubat 1794 tarihli bir raporunda şöyle diyordu: İki komplo hareketi «ayrı renkte bayraklar altında, ayrı yollardan yürümektedir. Ama amaçları aynıdır. Bu amaç, halk hükümetinin parçalanması, Konvansiyon'un yok olması, yani, zorbalığın üstün gelmesidir.»*

çekinip yılmadan. Tarpien kayalığı diye bir şey yok mu?[1] O kasap süngeriyle yıkanmış suratını hangi maske ile örterse örtsün, aristokrasiyi o kayalıktan aşağıya fırlatmak cesareti yok mu sizde? Devrim düşmanı tutuklulara karşı sert davranalım dediğimiz günün ertesinde, bu düşüncenin kamuoyuna verdiği atılımı, yurttaşlara karşı kullanmaya kalkıştılar. Bu, sizlere, yurt düşmanlarının ne denli usta olduğunu gösterir.

İyi yurttaşlar, özgürlüğün kazandığı yeni başarıların tadını çıkardıkları bir sırada, beklenmedik bir saldırı başgösterdi birden. Biz, mutluluktan söz ettik sizlere[2]. Bencil insanlar, bu düşünceyi kötüye kullanıp, aristokrasinin feryatlarını ve öfkesini azdırdılar. Kendinden başkalarını unutup, gereksiz şeylere sahip olmaya dayanan bir mutluluk isteği uyandırdılar birden. Mutluluk! Mutluluk! diye bağırıp çağırmaya başladılar. Ama bu, size sunduğumuz Persepolis mutluluğu değildi. Bu mutluluk, insanlığın ahlâkını bozan bir mutluluktu. Bizse sizlere, Isparta'nın, Atina'nın iyi günlerindeki erdem mutluluğunu, kendi halinde, orta derece bir mutluluk sunmuştuk. Gereksiz şeyler dışında, gerekli şeylerden yararlanma mutluluğu sunduk sizlere. Ayrıca sizlere, zorbalığa karşı nefretten doğan mutluluğu, bir kulübeye, elinizle ekip biçeceğiniz bir tarlaya olan

---

[1] *Roma'da Capitolin tepesinin son ucundaki kayalık. Hainler bu kayalıktan aşağı atılırdı.*

[2] *26 Şubat 1794 tarihli raporunda şöyle der: «Mutluluk, Avrupa'da yeni bir düşüncedir.»*

özlemin mutluluğunu sunmuşturk. Halka, özgür ve rahat olma mutluluğunu; barış içinde, Devrimin meyvelerinden ve törelerinden yararlanma mutluluğu; doğaya, ahlâka dönme, Cumhuriyet'i kurma mutluluğu sunmuştuk. Cumhuriyet'i halk kurar, törelerinin sadeliği ile. Mutlu olmak istiyorsak eğer, ilk iş olarak toplumumuzdan kovmamız gereken şarlatanlar değil. Sizlere sunduğumuz mutluluk, ahlâkça bozulmuş halkların mutluluğu değil. Cumhuriyet'ten, soylular ve monarşi zenginleri ölçüsünde ayrıcalık bekleyenler, yanılgıya düşmüşlerdir. Vergiden bağışıklı bir saban, bir kulübe, bir haydutun tene susamışlığından uzak bir aile... İşte mutluluk![1]

Nedir istediğiniz sizin, siz ki, mutlu olmak için erdeme yüz çeviriyorsunuz? Kötülüğe karşı yıldırı istemeyen sizler, nedir istediğiniz? Yıldırıyı özgürlüğe karşı kullanmaya kalkan siz erdemsizler, nedir istediğiniz? Oysa birbirinize kenetlenmişsiniz, bağlanmışsınız birbirinize. Bütün cinayetler bağlıdır birbirine çünkü. Şu anda, Cumhuriyet'in çevresinde, kızgın, yakıcı bir bölge oluşturmaktadırlar.

Nedir istediğiniz sizin? Siz ki, meydandan meydana koşup, kendinizi göstermek, kendinizden

[1] *Bütün bu parçalar, Saint-Just'ün toplumsal ülküsünü açıklıyordu: Bu ülkü, bağımsız küçük üreticilerden oluşan bir toplumu karşılıyor: herbirinin bir tarlası, bir dükkânı olacak. Kendi çabasının ürünü ile yaşayacak. İnsanlar, yoksulluktan ve lüksten (gereksiz şeylerden) aynı uzaklıkta olacak.*

söz ettirmek sevdasındasınız? Babalarınızın, belki de namuslu bir zanaatçı olan, yoksulluğu sizi yurtsever olmaya iten babalarınızın mesleğinden ayrılıp, Devlet katında etkin, sıra saygı dinlemez bir insan olmak istiyorsunuz.

Yok olup gideceksiniz, servet peşinde koşan, halkın mutluluğu dışında mutluluk arayan sizler;

Yurttaşlar, Sizlere mutluluktan söz ettikten sonra, şu acımasız, şu katı düşünceye dönüyor ve diyorum ki: Yabancılar, mutluluk düşüncesini alçaklığa, bencilliğe, insanlığı hor görmeye, bizleri kurtarabilecek tek yönetime karşı kine, düşmanlığa dönüştürmek istediler var güçleriyle. Halk, baskılar altında kalınca özgürlüğünü istesin; Minos'un öğütlerini izlesin, yüksek görevlilerin peşine düşsün. İyi. Ama, özgürlük başarıya ulaştı mı, zorbalık son nefesini verdi mi, o zaman, yurdu yoketmek için, özel bir yarar adına genel yarar unutuldu mu, bir alçaklık, bir ikiyüzlülük çıkar ortaya, cezalanası bir ikiyüzlülük. İşte, özgürlük, böylesine kuşatılır dört bir yanından. Bütün düşünceler karman çorman oluyor. «Geçen yıl yirmi savaş kazandık. Bu yıl, on iki bin savaşçımız var» deyin kötüye. «Bu da bir şey mi» diye karşılık verecektir size. «Benim bir can düşmanım var, ondan yakamı sıyırmam gerek» diyecektir. Bizim işler, böylesi bir yolda işte: Her şey altüst olmuş durumda. Devrim hükümetinin yakında mahkûm edeceği bir düzenbaz var. Baskıya kafa tutacağım diyor. Çünkü, niyeti darağacına kafa tutmak.

Yurdunun uğradığı belâlardan kendi payına suçluluk duymayan kimse, kalkıp da sizlere, bun-

ları söylemeyi göze alabilir mi? Yurdun kurtuluşu uğrunda her şeyi yapmaya, her şeyi söylemeye kararlı bir dürüstlüğün bütün açıkyürekliliğiyle sesleniyorum sizlere. Dürüstlük, bütün saldırılara komplolara meydan okuyan bir güçtür.

Eğer halk, erdemi, azakanarlığı severse; insanlarda yüzsüzlük diye bir şey kalmazsa; utanma sıkılma yeniden topluma dönerse; karşıdevrimciler, ılımlılar ve düzenbazlar ortadan kalkarsa; herkes, Cumhuriyet'in düşmanlarına karşı amansız, yurtseverlere karşı iyi davranırsa; devlet görevlileri, ün peşinde koşmadan, vicdanlarıyla karşı karşıya, makam odalarına kapanıp iyilik yapmaya çalışırlarsa; bütün mutsuzlara toprak verirseniz; bütün ip kaçkınlarının topraklarını ellerinden alırsanız, işte o zaman, devrim yapmış olduğunuza kalıbımı basarım. Ama bunun tersi olursa; yabancılar üstün gelirse; kötülükler ağır basarsa; başka kodamanlar, öncekilerin yerini alırsa; köşe bucak saklanan komplocuların peşine düşülmezse, işte o zaman, kaçıp hiçliğe atalım kendimizi ya da Tanrıya sığınalım. Devrim diye bir şey olmadı diyelim. Artık yeryüzünde bel bağlayacağımız ne mutluluk diye bir şey kalır, ne de erdem.

Krallığın en son dayanağı nedir bilir misiniz? Hiç bir şey yapmayan, lüksten, çılgınlıklardan vazgeçmeyenler sınıfı. Hiç bir şey düşünmediği için kötülük düşünen; her gittiği yere can sıkıntılarını, zevk düşkünlüklerini götüren, halkla birlikte yaşamaktan tiksinen; merak yüzünden, her zaman parti değiştirmeye hazır olan, yö-

netimi kimlerin kuracağını, kendi kendine sorup tahminlerde bulunan sınıf. İşte, ezilmesi gereken sınıf budur. Herkesleri bir şeyler yapmaya, özgürlüğe yararlı bir tutum almaya zorlayın! Bütün bu aylakların çocukları yoktur. Uşakları vardır sadece. Evlenmeyen, kendileri gibi düşünen ve yabancıların etkisinde rezilliğe düşen uşakları. Peki, bizim yapacağımız gemiler, çoğaltacağımız yapım evleri, tarla haline getirilecek topraklarımız yok mu? Hiç bir şey yapmayanların, yurt içinde ne gibi hakları olabilir? Cumhuriyet'e ençok karşı çıkanlar, mutluluk üstüne iğrenç düşünceleri olanlardır.

Bozucu, baştan çıkarıcı bir başka sınıf daha var[1]. Kazançlı bir göreve getirdiğiniz bir adam, ertesi gün, bir saraya elkoyuverir. Boynu bükük uşaklar vardır boyruğu altında. Karısı «ne kötü günlere kaldık» diye sızlanır. Çünkü, dilediği fiyata kürkler, mücevherler bulamamaktadır. Gönlünün istediklerini bulmakta güçlük çekmekten sızlanmaktadır. Kocası, parterden tiyatronun lüks localarına yükselmiştir. Bu reziller hayatın tadını çıkarırken, halk toprağını ekmekte, askerlere postallar yapmakta, bu vurdumduymaz korkakları

Saint-Just, kamu görevlilerini kendi görev çerçevesinde tutabilmek için «Yüksek görevlileri sansüre» bağlamayı düşünüyordu. Cumhuriyet Kurumları'*nda şöyle yazıyordu: «Sıkı bir sansür, hükümette çalışanlara uygulanır. Her yönetim bölgesinde ve her ordu birliğinde, kamu görevlileri için bir sansürcü bulundurulacaktır.»*

savunan silâhlar yapmaktadır. Akşamları da, meydanlarda toplanıp hükümetten yakınmaktadır. Bakan olsaydım diyor birisi, başa geçseydim diyor bir başkası, her şey yoluna girerdi, diyor. Oysa, dün, yüz karasıydılar, şerefsizdiler. Acımışlar, iyiliklere boğmuşlardı onları. Ama, doymamışlardı. Kendilerine Phase kuşları sağlamak için, devrim gerek beylerimize.

Ne günlere kaldık diye sızlananlara bakın bir. Hiç de en mutsuzlardan değiller. Yoksullar daha az sızlanırlar. Haute-Vienne ve Corrèze eyaletlerinde oldum olası hep kestaneyle beslenir insanlar. Puy-de Dôme eyaletinde, halk ekmek ve yağda kavrulmuş sebzeyle geçinir. Töreleri sayesinde mutluluğa erişen bu bölgede eski bir alışkanlıktır bu. Bütün kırsal bölgelerde, sadece meyve ile beslenir insanlar. Demirbaş köle gibi yetiştirdikleri hayvanlarsa, ne beslenmelerine yarar, ne de giyinip kuşanmalarına. Üstüne titredikleri yapağıları, tüccarlar, altın fiyatına satarlar onlara yeniden. Halkı en çok hor görenler, en çok malı mülkü olanlar, onun sırtından geçinenlerdir. Siz ey boğazına kadar mala mülke gömülmüş olan, bir yergi yazısından otuz bin liralık gelir sağlayan, yurttaşları baskı altında tutup ezen, özgür ve güçlü olan sizler, yurttaş olmak için ne gibi bir değeriniz var sizin?

Servet düşkünlüğü gibi, ün san tutkusu da, çok kurban vermiş olacak: Güçsüz ruhlara yabancıların kurduğu bir tuzak daha. Komplocuların sayısı böyle kabardı işte. Filânca kimse var, kendinden söz ettirmek için özgürlük tapınağını ateşe

verebilir, tıpkı Delphois tapınağını ateşe veren Erostrates[1] gibi. Şu ansızın kopan fırtınaların nedeni bu işte. Biri çıkıyor ortaya, yurtseverlerin en iyisi, en yararlısı olarak: Devrimin artık bittiğini, bütün ip kaçkınları için af ilân etmek gerektiğini ileri sürüyor. Böylesi aşırı bir iyilik önerisi, bütün ilgililerce alkışlanıyor. İşte size bir kahraman! Bir başkası çıkıyor, Devrim, devrim adına yaraşır olmaktan uzaktır diyor. Her eğlence yerinin canbazları hokkabazları vardır. Birisi çıkıyor hükümetin elini kolunu bağlamak, bir başkası onu zırvaca işlere sürüklemek istiyor. Her ikisinin de niyeti, kamuoyuna önder olmak ve en yüksek üne ulaşmaktır.

İşte bu, işin aslı, gerçeği. Gösterişe kaçmaksızın halkla ilgilenmek, hiç de ün sağlamaz insana kuşkusuz. Onun için, bütün yüreklere doğruluk, bütün kafalara dürüstlük aşılayın ki, hükümet güvenceye kavuşsun.

Herkes yönetmek sevdasında. Kimse yurttaş olmak istemiyor. Peki, ülke nerde kalıyor? Ner-

---

[1] *Efesli bir kişinin adı. Fatihlere özenerek, yakıp yıkmayla ün kazanmayı aklına koyar ve Efes'teki Delphois tapınağını ateşe verir. (Büyük İskender'in doğduğu gece. İ.Ö. 356). Efesliler, bir kararname çıkararak Erostrates adını ağzına alanları ölüm cezasına çarptırıyorlar. Bu da, Erostrates'e ölümsüzlük sağlayan bulunmaz bir yoldu. Ogün bugün, Erostrates adı, bütün dillerde, ün kazanmak uğruna akılsız bir iş yapan insan için kullanılmaktadır.*

deyse, bütün kamu görevlilerince ele geçirilmiş durumda. Bu adamlar, kurultaylarda oyları, görevleri; halk derneklerinde de kamuoyunu ayarlıyorlar. Hepsi de devrimci gibi davranarak, bağımsızlık ve mutlak güçler elde ediyor, sanki devrim gücü kendilerindeymiş gibi. Soyutlanan her türlü devrim gücü, yeni bir federalizm'dir, kıtlığa yardımcı olmaktadır. Hükümet devrimcidir ama, yetkili kişiler, gönülden yürekten devrimci değiller. Kendilerine «Uygula!» denilen tedbirleri uyguladıkları için devrimcidirler. Kendi başlarına devrimci gibi davranırlarsa, o zaman zorbalık olur bu, halkın yıkımına yol açar.

Onun için, yetkili kişilerin yetki sınırlarını kesin olarak belirleyin! Çünkü insan kafasının sınırları vardır. Dünyanın da kendi sınırları vardır. Onun ötesi, ölüm ve yokluktur. Bilgeliğin bile sınırları vardır. Doğanın ötesi nasıl kaos ise, özgürlüğün ötesi de köleliktir. Ne yani, doğa bizi bıraksın mı? Bunu mu istiyorlar yani? Bulanık bir bakış, uzun süreden beri kurulan bir tuzakla özgürlüğü gülünç hale sokan hınzırca bir yazı! Bu mu yurtseverliğin bütün övüncü, değeri? Bütün bu terslik, acaiplik tohumlarını yabancılar ekmekte. Onlar da devrimcidiler. Ama, halka, Cumhuriyet'e karşı. Suç yönünden devrimcidirler onlar. Size gelince, dürüstlük yönünden, yasacı olarak, devrimci olmak zorundasınız.

Cumhuriyet hükümetini güçlendirin: Halkın ve özgürlüğün en vazgeçilmez çıkarıdır bu. İnsanlığa olan sevginiz gibi, niyetlerinizde de içten olun! Çünkü, ahlâk bozukluğuna bir son vermezseniz,

zorbayı ortadan kaldırmakla hiç bir şey yapmış olmazsınız. Çünkü, yabancılar, insanları ayartarak krallığı geri getirmek istiyorlar. Ahlâksızlık, yurttaşlık bakımından bir federalizm demektir. Yani, herkes başkalarını kendine feda edecek, yalnız kendi mutluluğunu arayacak, komşusunun mutlu ve özgür olup olmamasıyla pek ilgilenmeyecek.

Bizim genel durumumuzu gözden geçirdim, toplum gücünü durmadan yıkmaya çalışan nedenleri araştırdım. Komploların tuttuğu bütün gizli yolları izledik zihnimizde. Büyük bir komplo hazırlandığı konusunda kamuoyunda bir önsezi vardı. Hükümetin kayıtsızlığı ve tutumu karşısında şaşkına dönen suçluların, birkaç günden beri çırpınmaları, kuşkulu yüzlere yayılan karartılar, çok geçmeden suçlulara yapılacak işkenceyi haber vermektedir.

Avrupa kralları, özgürlüklerimizin ortadan kalkacağı ve Paris'in düşeceği kendilerine vaad edilen şu anda, saatlerine bakıyorlardır. Size önerilecek olan sert tedbirlere katılmalı, ulusun onurunu desteklemeli, bu duruma kendi onurunuza lâyık olmalısınız, göstereceğiniz bilgelik, harcayacağınız çabayla.

Unutulmaması gereken bir gerçek var: Çoğu zaman yaptığımız gibi, ortaya sadece birtakım ilkeler koymakla yetinip hiç birini uygulamazsak, o zaman, halk düşmanlarına karşı hiç bir gücümüz olmaz. Eyleme geçinceye kadar kendilerini açığa vurmayan komploculara kuru lafların ne etkisi olabilir?

Ateşli bir söylev, bütün yürekleri coşturur bir

an. Komplocular bırakırlar bizi konuşmaya: Kamuoyunun etki altında kaldığı kısa anlarda, bizimle aynı düşüncede görünürler. Ama, çok geçmeden, atak kesilirler, hiç beklemediğiniz ölçüde.

Bugünkü hükümeti yıkıp, yerine tek bir şef getirmek isteyen yabancıların hazırladığı komplo ile ilgili sözlerimin sonunu getireyim. Yabancılar nerede güçsüz ya da satılmış bir adam bulurlarsa, okşarlar onu, her şeyi vadederler ona. Hiç bir şey umurlarında değildir yabancıların, elverir ki, birtakım avanaklarını ayartabildiği büyük gücün tuzağına düşen bu imparatorluk, köleleştirilmiş Avrupa'nın ayakları altına serilsin paramparça. Zorbalığın umurunda mı bizim ne yapacağımız? Elverir ki, dünyaya örnek olan varlığımızdan öcünü alsın, yakasını sıyırsın ondan. Şunlar İngiltere, şunlar Bourbon'lar hesabına çalışıyorlar, kendilerine önerilen her şeye eyvallah diyerek. Bu ülkede özgürlük ortadan kalkarsa eğer, ilk boynu uçurulacak olanlar, o gizli elleriyle komploları destekleyenler olacaktır, kendi yarattıkları o ahlâksızlık gücü tarafından, en şüpheli, en tehlikeli kimseler diye gösterilerek. İyiyi yeniden kurmak için her şeyi göze alacak olan bir Devrim'e karşı zorbalığın tepkisi, kötülüğü geri getirmek için, her şeyi ortadan kaldırmak olacak ve halk, bir gün, boşuna vahlanarak dostlarının mezarları başına geçip gözyaşları dökecektir.

Şimdiki düzeni düşmanlarına karşı desteklemekte duraksayacak, komploculara karşı bizlerle birlik olmayacak bir tek yurtsever çıkar mı bugün?

Yabancıların, elaltından kan döke döke yürüyen komplolarını anlattık. Bütün doğal duyguları, hak hukuk, ahlâk duygularını yok ederek, özgürlüğe hazırlanan tuzakları gösterdik. Ayartıcılığın çeşitli türlerini belirttik. Şimdi de, çeşitli partilerin, görünüşte akıl almaz gibi gelen, uyuşmazlık sorununu açıklamamız gerekiyor.

Bu partileri ateşleyen, kendi politikasının bir oyunuyla onları birbirine kırdıran yabancılardır. Bütün bunları, halk adaletini şaşırtmak için yapıyorlar. Böylece, kamuoyu önüne bir çeşit dava çıkarılmış oluyor. Kamuoyu, çok geçmeden ikiye bölünüyor, Cumhuriyet de altüst oluyor bu yüzden. Bu yol, Ulusal temsilin ve kararlarının o yüce etkisini hiçe indiriyor. Çünkü, ahlâk bozgunculuğunun daha önce sözünü ettiğim yıkımları, bütün merakları parti çekişmelerine çekiyor, duygu ve düşünceleri, o kutsal yurt sevgisinden, yurt çıkarından uzaklaştırıyor. Bu çeşitli partiler, aynı ufukta patlayan fırtınalara benzerler. Birbirlerine çarpar, şimşeklerini, vuruş güçlerini birbirine katar, halkın tepesine inerler. Onun için, yabancılar, ellerinden geldiğince çok sayıda fesat yuvaları kuracaklardır. Bunların şöyle böyle olmaları, umurlarında değildir. Yeter ki, biz kardeş kavgasına düşelim. Yabancılar, daha önce de söylediğim gibi, yaratacakları partiler arasındaki anlaşmazlıkları körükleyeceklerdir, onları artırıp Devrim'i tekbaşına bırakmak için. Bütün partiler bu nedenle, suç yuvasıdırlar, halktan ve halk derneklerinden kopmaya, hükümetten bağımsız olmaya yol açtıkları için. Demek, bütün partiler kıyıcıdır.

Çünkü, yurttaşları birbirinden ayırmak, kamusal erdem gücünü etkisiz bırakmaktır amaçları.

Cumhuriyetimizin sağlamlığı, olayların seyri gereğidir. Halk egemenliği, halkın birlik olmasını ister. Öyleyse, komplolara karşıdır: her türlü komplo, demek, egemenliğe karşı hazırlanan bir komplodur.

Partiler (fesat yuvaları), despotluğu tekbaşına bırakma, zorbalığın etkisini azaltma yolunda bir iyilikti. Bugünse, bir suç yatağıdırlar. Çünkü, özgürlüğü desteksiz bırakmakta, halkın etkisini azaltmaktadırlar.

İşte, partilerin ruhu. Yabancılar, yurdumuzda, zorbalığın devrilme nedenlerini incelediler. Bugün, bu nedenleri, Cumhuriyet'i devirmek için kullanmak istiyorlar.

Tüm Fransa yurttaşları! Eğer yüreğinizde iyilik, gerçek duygusu varsa, düşmanlarınızın kurdukları tuzakları anlar, bütün partilere karşı koymak için, egemen varlık halinde birlik olursunuz.

Özgür bir Devletin ayakta kalması için, hiç bir partiye gerek yoktur. Daha önce söylediğim gibi, yabancıların tasarılarına yatkın oldukları için, halkın ve hükümetin, onları bastırması gerekir. Siz ey halk temsilcileri, Devlet yönetimini cesaretle ele almak, yılgısızca yönetmek, kara ruhlu komploları yıldırmak sizlere düşüyor. Devrimciler, ilk denizcilere benzerler, gözünü budaktan sakınmayan denizcilere. Yabancılar, bizim yılmazlığı nerelere vardırabileceğimizi bilmezler. Bu rapordan sonra, hergün, hattâ bugün, kıyıcılıklarının bizle-

ri sürüklediği o erdem ve cesaret deneylerinin, o acı deneylerin tanığı olacaklardır. Bizleri, ayartmaya çalışacaklar, ama boşuna. Cinayetler ve işkenceler pahasına, bütün kötülükleri söküp atacaktır içimizden ve bizleri daha bir güçlü yapacaktır. Çünkü, bizler insan olduk. Avrupa'ysa cimriliğini elden bırakacağa benzemiyor.

Bu sıkıntılı günler geçecektir. *Dün komplo hazırlayanların mezarlarını görüyor musunuz? Zorbalarımızın en sonuncusunun mezarı yanında?* Avrupa da kavuşacak, sonunda özgürlüğüne, kralların gülünçlüğünü anlayacaktır. Bazı gerçekleri borçlu olacağız ona. Örneğini görecek bunun, kurbanlarımıza saygı besleyecek. Bizler, yoksunluklara alışmasını öğreneceğiz. Ama, Avrupa'nın hali nice olur, alışveriş ilişkileri, bir an için, açgözlülüğünü yatıştırmaz oldu mu? Bizlere savaş açan kralların mezarlarını görüyor musunuz? Onların peşinde koşa koşa altı üstüne gelen Avrupa'yı da görün. Bizler, Avrupa'dan önce, özgürlük içinde, o sonsuz üstünlük kaynağı olan özgürlük içinde yetişmiş bir kuşağa sahip olacağız. Bu kuşak, onun, vahşi krallarından kurtulmasına yardım edecektir. Peki, bağımsızlığımıza saldıran, bunca cinayetleri tezgâhlayanlar, vahşi değiller mi yani?

Ölçülü olmasına çalıştığımız ilişkilerimiz şunu öğretti bize: Birleşikler, yurt içinde ve Paris'te hazırladıkları eylemlerden halkın dikkatini, savaş olayları ile dağıtmamak için, savaş açmayacaklardır. Onların bize hazırladıkları şey, cinayet, kargaşalık, ayartma ve kıtlık savaşıdır. Bu niyetleri per-

delemek için, albay Mack[1], birtakım yıldırılar savuracak, birleşikler için hiç bir tehlike taşımayan yıldırılarla korku salacaktı ortalığa. Bu arada, bu albay, bugünkü hükümeti ve Yasama Meclisi'ni devirip, onların yerine, Bourbon'ların geri gelmesini sağlayacak olan naipliği getirmek amacını güdüyordu. Avrupa'nın dört bir yanına dağılmış olan göçmenlerdeki büyük sevinç gözden kaçmıyordu. Bunun ardından, yabancılar, iktidarı zorla ele geçiren, aristokratlardan oluşmuş bir naipliğe barış teklif edecekler, onun otoritesini tanıyacaklardı. Brüksel'de, Frankfurt'ta basılmış üç milyar kâğıt para var. Bunlar, Fransız yurtseverlerinin mallarını karşılık olarak göstermektedir. Bu paralarla, bütün yönetim bölgelerinde, Cumhuriyet paralarının mübadele edileceği bürolar kurulacaktı. Uygulama yolu şuydu: Ulusal temsil, önce birtakım skandallar, sonra da rüşvetle satın alınan insanlara karşı nefret uyandırılarak, hiçe indirilecekti. Soylularla yabancılar komplo halindedirler. Paris'te yabancı göçmenler var. Egalité Sarayı'nda birçokları tutuklandı. Her allahın günü tutuklanıyorlar. Son günlerde, Paris'in rahatını kaçırdı bunlar. Kötülüklerin kökü kazınmazsa, daha da kaçıracaklardır. Bu ip kaçkınlarını parababalarının yanında bulursunuz: konuşmaları devrimcilik üstünedir. Kimse onlarla boy ölçüşemez. Sözlerini, yurda karşı, tatlı tatlı yöneltilen ince bir alay-

[1] *Ulm savaşında yenilgiye uğrayacak olan albay. O günlerde, Flandre'da savaşan Avusturya ordusunda hizmet görmekteydi.*

la bitirirler. Gerçek yurtsever, Cumhuriyet'i bir bütün olarak destekleyen kimsedir. Bölük pörçük ona karşı çıkanlarsa, yurt hainleridir.

Suçluları ele geçirmek için önlemler alınmıştır. Hepsi kuşatılmıştır. Geriye, ayartma planını durduracak önlemler almak kalıyor. Bu ayartma, fesatçıların azgınlığından daha zararlıdır. Bu önlemleri, sert ama adaletli bir yasa içinde önereceğiz sizlere. Fransız halkının üstün yeteneklerine teşekkür edelim: Özgürlük, kendine karşı hazırlanan en büyük komploların birinden başarıyla sıyırdı yakasını diye. Bu geniş komplonun gelişimi, dörtbir yana salacağı korku ve sizlere önerilecek olan önlemler ile, Cumhuriyet'i de, bütün dünyayı da komploculardan kurtaracaktır. Hükümet, komploculaın peşine düşerken, bütün yurttaşlar, halk güvenliğine göz kulak olmalıdırlar. Savaş, amansızcasına sürecektir. Fransız Cumhuriyeti'nin ve halkının düşmanları ezilmeden, durup dinlenmek diye bir şey yok artık! Kendi yurtlarının özgürlüğünü baltalamayı göze alan suçlulara acıma yok, gevşek davranma yok artık!

Görevlerimiz dolayısıyle, dörtbir yanımızdan bizi kuşatacak olan tehlikeleri anlatacağız sizlere: Komplocular erdeme meydan okuyorlar. Biz de onlara meydan okuyacağız. Ruhlarımızı alabildiğine açalım, Fransız halkına borçlu olduğumuz mutluluğu bütünüyle kapsamak için: Bu dünyada, duygulu her insan, saygı duyacaktır cesaretimize. Atak, sarsılmaz, bükülmez olmak hakkıdır, iyilik isteyen insanın.

Ey halk, her kim adalete zarar getirirse, ce-

zalandır onu! Adalet, özgür yönetiminin güvencesidir. Adalettir insanları eşit kılan. Ahlâkı bozulmuş, ayartılmış insanlar, birbirlerinin kölesidirler. En güçlünün hakkıdır, kötüler arasında geçerli olan yasa. Adalet ve dürüstlük, Fransız Cumhuriyeti'nin gündemine girsin hele. O zaman, hükümet suçları bağışlamaz artık. Ey Halk, suçları bağışlayalım diyenlere, akılsızların sesine kulak verme! Ahlâka bağlan. Yargını kendin ver. Seni savunanları destekle. Çocuklarını, hayâ edep duygusu ve yurt sevgisi ile yetiştir. Kendinle barış, krallarla savaş halinde ol! Krallara karşı gevşeyesin diye, seni kendi kendinle savaşa sokmak istiyorlar. Yani, Bourbon'ları yeniden başına getirmek için, zorba bir naiplik altında boyun eğdirip süründürebilecekler seni. Yani, özgürlük uğrunda ölen çocuklarının kanları boşuna akmış olacak! Yani, sen onlar için ne gözyaşı dökebilecek, ne de adlarını ağzına alabileceksin. Demek, özgürlük heykeli paramparça edilecek ve kutsal yeri, kralcı artıkları, Vendée isyancıları kirletecek, öyle mi? Demek, savunucularının külleri rüzgârlara savrulacak ha? Uzak olsun bütün bunlar senden! Zorbalar bunu rüyalarında görebilecekler ancak. Cumhuriyet bir kez daha yakasını kurtardı. Zafere doğru atılın! Bu yüce anı paylaşmaya çağırıyoruz, zorbalığın Avrupa'da ve dünyadaki bütün gizli düşmanlarını, giysileri altında Brutus'un hançerini saklayan düşmanlarını.

Birkaç gün içinde, sizlere, yurda karşı komplolar hazırlamış olanlarla ilgili bir rapor sunulacaktır. Kana susamış fesat yuvaları meydana çıka-

rılacaktır. Onları kuşatmış durumdayız. Halkın ve adaletin yararı, sizlere daha fazlasını açıklamaya izin vermiyor. Daha azını açıklamaya da izin vermeyecektir. Çünkü, size önereceğimi sandığım yasa, geciktirilmeye gelmez bir yasadır ve haklı gerekçelere dayanmak zorundadır.

o

Saint-Just'ün raporundan sonra, Konvansiyon Meclisi, oybirliğiyle ve tartışmasız, şu kararı veriyor: «Devrim Mahkemesi, Fransa halkına ve özgürlüğe karşı hazırlanan komplonun elebaşıları ve suç ortakları aleyhine soruşturmaları sürdürecek, sanıkları tutuklayıp yargılayacaktır.» «Ne biçimde olursa olsun, Cumhuriyet içinde, yurttaşları para ile satın alma, iktidarı ve kamusal ruhu yıkma yolundaki planları destekledikleri anlaşılmış olanlar» vatan haini ilân edilmişlerdi.

Saint-Just'ün raporunu izleyen gece (II. yılın 23. gününü 24'üne bağlayan gece), başlıca Gordelier[1] şefleri tutuklandılar: Hébert, Vincent, Ronsin, Momoro... Onların duruşmasına şu yabancılar eklendi: Anacharsis Cloots, Proli, Desfieux, Pereira... Hepsi de ölüm hükmü giydiler ve 24 Mart 1794'te başları uçuruldu.

---

[1] *Cordeliler, Fransiscain papazlarına verilen ad. Cordeliler'ler Kulübü, Danton, Marat ve Camilles Desmoulin tarafından kurulmuştu (1790). Bu kulüp, çok geçmeden Jacobin'ler kulübü ile birleşti.*

Danton'cuların, suçları bağışlatmak isteyen partisi, kendi politikalarının bir başarısı sandılar bunu. Ama hükümet Komiteleri, en tehlikeli düşmanları olan İndulgent'ların yararlanacağı bir tepkiden kaçınarak, aşırı partilere istemeye istemeye darbe indirmişti: Saint-Just'ün raporundan sonra, 23 Ventôse'da onaylanan kararnamede, onlara uygulanabilecek hükümler yer alıyordu. İndulgent'lar, Camilles Desmoulin'in kalemiyle *Vieux Cordelier*'de Komitelere kıyasıya saldırınca, Robespierre, en iyi yurttaşları Hébert'çiler grubuna alarak mahvetmek isteyenleri açığa vurdu. Beri yandan, Komiteler, hükümet otoritesinin baltalanmasına göz yummak istemiyor ve sefer arefesinde, savaş çabasının gevşemesini istemiyorlardı. Billaud-Varenne, Komitelerden, bütün karşı devrimlerin odağı olan Danton'un tutuklanmasını istedi.

Ne var ki, Robespierre duraksıyordu, Danton'un, Devrim'e yaptığı hizmetlerin anısına dayanarak. 17 Mart 1794'te, Konvansiyon Meclisi, Saint-Just'ün raporuna dayanarak, iki fesat hareketine bağlı olan Hérault de Séchelle'in tutuklanmasını onaylamıştı. Hébert'le Cordeliler önderlerinin başları kesildikten sonra, Halk Kurtuluş Komiteleri, İndulgent'ların ilerleyişi karşısında, Danton'un, Camilles Desmoulin'in ve arkadaşlarından ikisinin tutuklanmasına karar verdi (30 Mart 1794). Devrim Mahkemesi'ne verilen Danton'cılar, ölüm hükmü giydiler ve giyotinde başları uçuruldu (5 Nisan 1794).

SİYASAL ÖRGÜT, ADALET, TİCARET, YASALAR VE FESAT YUVALARININ İŞLEDİĞİ SUÇLAR ÜSTÜNE

15 Nisan 1794'te Konvansiyon Meclisi'ne, Halk Kurtuluş ve Genel Güvenlik Komiteleri adına sunulan Rapor.

Komplolar bastırılmış, Halk Kurtuluş ve Genel Güvenlik Komiteleri her çeşit baskıdan kurtulmuştur. Devrim Hükümeti, kendi siyasal eylem ilkelerini açıklamak zorunluğunu duymaktadır. Saint-Just, Halk Kurtuluş ve Genel Güvenlik Komiteleri adına, Konvansiyon Meclisi'ne rapor hazırlamakla görevlendirilmiştir.

Genel Güvenlik ve Halk Kurtuluş Komitelerini-z adına, siyasal örgütlenme, adalet, ticaret, yasalar, suçlar ve fesat yuvaları üstüne konuşacağım.

Yurttaşlar, fesat yuvalarını ortadan kaldırmak yetmez. Yurda yaptıkları kötülükleri onarmak gerek. Krallığı diriltmek için Cumhuriyet'e karşı nefret uyandırmak, yurttaşları değişikliğe

hazırlamak için de, onları alabildiğine mutsuz kılmak istiyordu fesatçılar. Onlar için bir ihtiyaçtı bu. Necker'den bugüne kadar, özgürlüğün güçlenmesine yer vermeyen bu can çekişme durumunu sürdürmek için, bir kıtlık planı hazırlandığını kolayca ispatlayabilirim sizlere.

Fesat yuvalarını meydana çıkardık. Onlar bugün yok artık. Ama, bir fırtına gibi gelip geçtiler ve ardlarında, sızım sızım yaralar bıraktılar. Bu yaraları iyileştirmemiz gerek.

Necker'in ve Orléans dükünün büstlerinin zafer alaylarında nasıl taşındığını hatırlarsınız, yurttaşlar. Necker'le Mirabeau arasında güya planlanan o sözde anlaşmazlıkları hatırlarsınız. 1789 sonlarındaki kıtlığı da hatırlarsınız elbet[1].

Halkın özgürlüğünü elinden almak, bir taht değişmesinde Devrim'i yoketme girişimi yolunda ilk tedbirlerdi bunlar. Necker alttan alta, Orléans Dükü'nün komplolarına katılıyordu... Büyük kıyımlardan sonra hayatta kalanlar, bunları onar-

---

[1] *Necker'in, Maliye Genel Müdürü sıfatıyla Krallık Danışma Kurulu'na dönüşü (26 Ağustos 1788) coşkuyla karşılanmıştı. Etats Généraux'da verdiği söylevin (5 Mayıs 1789) güçsüzlüğüne rağmen, halkın gözbebeği olmakta devam etti ve görevden alınışı (11 Temmuz), kargaşalıklara yol açtı (14 Temmuz). 15 Temmuzda yeniden göreve çağrıldı. Necker, kıtlığı önlemek için hiç bir etkili tedbir alamadı. O kıtlık ki, siyasal bunalımla birlikte, 5 ve 6 Ekim 1789 olaylarına yol açacaktı.*

maya mahkûmdurlar. Oysa, sözünü ettiğimiz günlerde, yeni bir krallık için elden gelen her şey yapılıyor, insanlık için hiç bir şey yapılmıyordu.

Yurdumuzun başına gelen belâları temiz yürekle incelemeliyiz artık. Bütün hakları pekiştirmek, mal mülk edinme konusunda rahatlık dinginlik sağlamak gerek. Fesat yuvalarının işledikleri suçlardan doğan zararları onarmalıyız. Ama, bütün bunlarda akıllıca ve iyilikle davranmak gerek.

Ben burada, Devrim'i ortadan kaldırmak için baş vurulan bütün tedbirlerin yürekler acısı hikâyesini hatırlatıyorum sadece. Demiştim ki, ellerinde büyük sayıda kâğıt para bulunan ve bunların karşılığını almış olanlar, tahılları istif ederek kıtlık planını uygulamaktadırlar. Bu dönem, paramızın dışarıya göre değerini kaybettiği dönemdi. Devam edelim. Kuşkusuz hatırlıyorsunuzdur: Genel parklara, özel topluluklara, kapitalistlerin çevresine sızan düzenbazlar, herkesi, yıllık ödentilerini ödeyecek yerde, sömürge mallarına para yatırmaya heveslendiriyor; kâğıt paraları ellerinde toplayıp bütün yiyecek maddelerini istif ediyorlardı. Fesat yuvalarına girip çıkan ve büyük kazanç peşinde koşan Dandré, ticarete atıldı ve depolarını sömürge mallarıyla doldurdu[2].

Fesatçılığın sağladığı günlük kazanca Devletin esenliğini feda etme suçunu işleyen ve istifçi-

[2] *D'André, eyalet parlamentosunda danışman, Etats Généraux'da soyluların vekiliydi. Lejislatür döneminde, istifçilikten kovuşturmaya uğradı, İngiltere'ye kaçtı.*

lik yapan tüccarlar, ceplerini kâğıt paralarla doldurdular ve depolarını boşalttılar.

Yabancı ülkelere yapılan satışlar denetlenmediği için, fesatçılar, ellerindeki tahılları dışarıya aktardılar. Bu durum karşısında, birçok mal mülk sahibi, ticaret eşyası almak için topraklarını satıyor, mallarla birlikte göç ediyor, Fransa'ya sadece kâğıt paralarını bırakıyorlardı.

Tüccarlar, azık sağlayamaz oldular artık. Hattâ azık sağlamaktan korktular da. Çünkü, ticaret öylesine değişken, öylesine kararsızdı ki, servetleri ellerinden gidecek diye tirtir titriyorlardı.

Fonfrède ve Ducos[1], ticaret hayatımızı allak bullak edenlerin elebaşısıydılar. Paris'le ticarete girme konusunda, bütün Güney'e korkular saldılar. Paris artık sadece peşin parayla ticaret yapmak zorunda kaldı ve hiç bir liman şehrinde kredi sağlayamadı. Bu yıkıcı durum hâlâ sürmektedir. Paris'li bir tüccarın, mallar yola çıkmadan önce, Havre'a para yollamak zorunda olduğuna inanır mısınız bilmem?

Sonra, Hébert geldi. Paris tüccarlarını gözden düşürmeyi öylesine başardı ki, artık kimse bu büyük ve cömert kente azık göndermenin sözünü bile etmez oldu.

---

[1] *Boyer-Fonfrède (1765 1793) ve Ducos (1765-1793) bacanaktılar. Bordeaux'nun ileri gelen tüccarları, Konvansiyon Meclisi'nde Gironde milletvekili, bu kentteki büyük ticaretin sözcüleriydiler. İkisi de, 31 Ekim 1793'te giyotinde can verdiler.*

Bu ürküntü, Paris'ten bütün Fransa'ya yayılıyordu. Ogün bugün, poliçe diye bir şey kalmadı artık ortada. Vahşiler gibi, iyi niyetten uzak, güvensiz yaşadı Paris.

Paris, yabancıların talih oyunlarına konu olmuştu: Paris'i yıkıntılara uğratmadan, özgürlüğünü ortadan kaldırmak olanaksızdı. Liman kentleri ve üretici ülkelerle Paris'in arasını açtı bu adamlar.

İş bu kadarla da kalmadı. Ticaret eşyası taşıyan yük arabalarını savaş salması olarak ele geçirdiler.

İşte, size kıtlığın birkaç nedeni. Kıtlığa götüren tedbirler, kamu hukukunu bozmaya yöneliyordu. Fransa'yı parçalamak, parçalarını bir tek kişinin egemenliği altında biraraya getirmek için icadedilen federalizm, bir yıl süren cinayetlerle desteklenmiş, bu cinayet alışverişi, ticareti, güveni, ilişkileri ortadan kaldırmıştı. Çıkar ve ilişkilerinde parçalanan Devlet, kendiliğinden çözülecekti. O zaman da, Cumhuriyet'in yüreğinde yer alan ve uzaklardan gelen ürünlerle yaşayan Paris, liman kentleriyle birlikte teslim olacaktı. İşte, komplocuların planı. Bu plan henüz elden bırakılmış değil. Bolluğun geri geleceği gün, bu planın yıkıldığını göreceğiz. Bolluğun geri gelmesini istiyorsanız, eğer, sert bir güvenlik örgütü ile, bütün devlet görevlilerini düzene çağırarak, federalizmi ortadan kaldırmalısınız. Bütün Cumhuriyet'te, komplocuların ve suç ortaklarının peşine düşmelisiniz. Bir site kurmalısınız, yani yurttaşlar oluşturmalısınız, dost, konuksever ve kardeş. Yurttaş-

lar arasında güveni yeniden kurmalısınız. Devrimci hükümetin savaş anlamına, köleleştirme anlamına gelmediğini, kötülüğü iyiliğe, ahlâksızlığı dürüstlüğe, kötü özdeyişleri iyilere dönüştürmek olduğunu halka anlatmalısınız. Halka, kötü öğütler vermek ve kamuoyunu şaşırtmak için yabancıların parayla tuttuğu tarihçileri rezil edip gülünç hale sokmalısınız.

Ilımlılar, devrimci sözünü kötüye kullandılar. Ona, bağımsızlık kavramını yapıştırmaya çalıştılar: Hiç bir cezaya çarpılmadan Cumhuriyet'i sıkı altına almak için gerekliydi bütün bunlar onlara göre. Halka karşı bir tuhaf serttiler. Ama, aristokrasiye karşı bağışlayıcıydılar. *İndulgent* komplosunun başı olan Hébert, sert görünüş altında, iç-yüzleri meydana çıkarılınca, soğukanlılığını elden kaçırdı.

Rosin, Bulvarda bir sarayda oturuyordu. Kırk atı vardı. Halkın arasında saygısızca dolaşıyordu. Passy'de, soylularla yemek yiyor, sonra da kalkıp devrimci geçiniyordu[1]...

Danton, Dumouriez'yi kayırıyordu, çünkü onun suç ortağı idi[2].

---

[1] *Rosin (1751 - 1794), Devrim ordusu generali, Cordelier Kulübü'nün yöneticilerindendi. Hollandalı banker Kock'la sıkı fıkıydı.*

[2] *1793 Martında, Belçika bozgunundan sonra Danton, görevle Dumouriez'nin yanına gönderildi. Girondin'ler, Danton'un bu generalle suç ortaklığı yaptığını ileri sürdüler. Bu işte, Danton'un rolü hiç bir zaman gün ışığına çıkmadı.*

Devrimci bükülmez. Ama, sağduyuludur, azla yetinir, alçakgönüllülük gösterisinde bulunmaz, sade bir insandır. Her çeşit yalanın, suça göz yummanın, bütün yapmacıkların amansız düşmanıdır. Amacı, Cumhuriyet'i başarıya ulaştırmak olduğu için, onu sansür etmeye kalkmaz. Ama, Cumhuriyet düşmanlarını bağışlamaz. Cumhuriyet'e dil uzatmaz ama, aydınlatır onu. Devrimin temizliği konusunda kıskançtır. Devrimden söz ederken saygılı davranır. Yasa demek olan otoritenin eşiti değil, daha çok insanların, özellikle, mutsuz insanların eşiti sayar kendini. Devrimci insan, onurlu insandır. Uygardır. Tatsızlığa kaçmadan açık yüreklidir. Kendi kendisiyle barış halindedir. Ona göre, kabalık bir aldatmacadır ve vicdan sızısının damgasını taşır, öfkenin sahteliğini saklar. Aristokratlarsa zorbaca konuşur, zorbaca davranırlar. Devrimci insan, kötülere karşı amansız, ama duyarlıdır. Yurdunun mutluluğuna ve özgürlüğün zaferine öylesine kıskançça bağlıdır ki, hiç bir düşüncesiz davranışta bulunmaz. Kavgalara atılır, suçluların peşine düşer, suçsuzları da mahkemelerde savunur. Devrimci insan gerçeği söyler: gerçek öğretsin aydınlatsın ister, yoksa bozsun diye değil. Devrimci bilir ki, devrimin güçlenmesi için, eskilerin kötülüğü oranında iyi olmak gerekir. Onun dürüstlüğü, bir ruh inceliği değil, bir yürek niteliğidir. Marat, kendi evinde yumuşak bir insandı. Yalnız hainlerin içine korku salardı. J.-J. Rousseau bir devrimciydi. Ama, hiç de saygısız değildi kuşkusuz. Son olarak diyorum ki, devrimci insan, sağduyu ve dürüstlük kahramanıdır.

Sizler, bütün bunları yaparsanız, bütün kötüleri tedirgin edersiniz, ama, yurdu da kurtarmış olursunuz. Ölümsüzlükten başka ödül beklemeyin! İyilik isteyenlerin, çoğu zaman, yokolup gittiklerini biliyorum. Cordus, bir uçuruma fırlatılarak can verdi. Sert yasalarının rahatsız ettiği Ispartalı düzenbazlar gözlerini oydular Lykurgos'un. Sürgünlerde öldü adam. Phocion ve Sokrates baldıran içtiler. O gün Atina çiçeklerle donanmıştı. Ne önemi var? Onlar iyilik yapmışlardı. Kendi yurtları için boşa gittiyse bu iyilik, Hâlik'in gözünden kaçmadı.

Daha önce de söylediğim gibi, federalizm, hiç de ortadan kalkmış değil. Gerçekleşirse eğer, iç savaştan daha korkunç bir şey olur bu. Bir kentle bir başkası, bir köyle bir başka köy arasında hiç bir toplumsal ilişki kalmaz olur.

Şu son zamanlarda, hükümet, sanki sadece ordu ile ilişki halindeydi. Cumhuriyet'se, fesat yuvalarının ağırlığı altında parçalanmış, dağılmış gibiydi.

Federalizm, yalnız bölünmüş bir hükümete değil, bölünmüş bir halka dayanır aynı zamanda. Birlik, yalnız hükümetin birliğine değil, yurttaşların çıkarlarına ve ilişkilerine de dayanır.

Siz ey, Cumhuriyet'in yurttaşlarını ikiye bölen, bütün ilkel toplulukların dörtbir yanma Çin Seddi'ne benzer duvarlar çekenler! Vahşi birer hayvansınız! Toplumu kendinden uzaklaştıran, ya da, yurttaşları ayakta tutan güveni ürkütmek için hoşnutsuzluk fısıltılarını kızıştıran sizler! Vahşi, yabani adamlarsınız!

Çok geçmeden, Fransızlar, aynı dili konuşmaz olacaklardır artık. Kaç zamandır, çok az kimse uzaklardan gelin getirir oldu. Her ev, nerdeyse, apayrı bir topluluk halini aldı.

İşte, yurdun başındaki belâlar! Kredi olmadığı için, tüccarlar, pek az şey satın alabiliyorlar. Eskiden, iki, dört, altı, sekiz, on günlük erzak alan yurttaşlar, günü gününe satın alıyorlar artık: İşte, bakalların kapılarındaki toplaşmaların nedeni! Bir öğünde pek az şey satın alabiliyorlar. Paraları yok çünkü...

Aristokratlar, sözünü ettiğim toplaşmalara sızıyorlar sonradan, hoşnutsuzluk tohumları ekiyorlar: Böylece, ticaret, kredi gitgide azalıyor ve bizler mum gibi eriyoruz.

Bu belâlara başkaları ekleniyor: Birçok devlet görevlisinin halka karşı saygısızca ve haksızca davranmasıdır bu. O görevliler ki, yolsuzlukları cezalandırmıyor; kamu yararını gözetecek yerde, yükselmek için, saygısız davranışlarla göze girmeye çalışıyorlardı daha çok.

Polis örgütü yanlış ilkelere dayanmaktadır. Polisliğin bir meslek olduğu sanılıyordu: Hiç de değilmiş. Sertlik başka, hoyratlık başka şeydir. Hiç bir şey, birbirinden böylesine uzak değildir. Korku başka, öfke başkadır. Hiç bir şey birbirine böylesin yakın değildir. Polis, bu iki tehlike arasında yürüdü. Halk düşmanlarını ayırdetmesini bilmeli, onları kollamamalı, çekinmeliydi onlardan. Bunun tersi oldu çoğu zaman: Sıkı ve onurlu davranacak yerde, gevşek ve sakıntısız davrandı, toplumsal güvenceyi, hoyratlıkla ya da suçları ce-

zasız bırakmakla zedeledi. Çoğu kimse, cinayetlere el koyacak kadar temiz bulmuyordu kendini. Gerçeğin yüce gücüne de inanmıyordu: O zaman, günahsız halka saldırıyor ve herkese hakaret ediyordu. Hiç kimsenin bakışına tahammül edemiyordu çünkü. İnsanları tutuklamak, sonra da serbest bırakmaktı işleri güçleri. Elindeki gücün halka yararsız olduğunu kabul edecek yerde, bu gücü bir yıkıma dönüştürüyor ve halkın düşmanlarını koruyordu. Aristokratlara şöyle diyordu: Bizler, bu mesleği, daha katı yürekliler yapmasın diye, yapıyoruz. Halka da «Titreyin ve korkun!» diyorlardı. Kamuoyunu bozguna uğratmak ve onu Konvansiyon'a düşman etmek için elinden geleni yapıyordu.

Kamu ruhu değil, vicdanıdır bizi ilgilendiren. Bir kamu vicdanı yaratmak gerek: En iyi polislik budur. Kamu ruhu kafalarda yaşar. Herkes, eşit anlayış ve aydınlanma yetisine sahip olamayacağına göre, kamu ruhu, belirli bir içtepidir. Onun için, kamusal vicdan olmalı! Çünkü, bütün insanlar, iyilik ve kötülük duygusu bakımından eşittirler. Kamusal vicdan, halkın genel yarar eğilimiyle oluşur.

Kafaya saygı gösterin ama, asıl dayanağınız yürek olsun! Özgürlük bir saray dalaveresi değildir. Kötülüğe karşı katılık, doğruluk ve dostluktur.

Bu düşünceler ortadan kalkmıştı: Her şey bozulmuş, suçlar cezasız kalmıştı bu yüzden. Fesat yuvalarına karşı kendilerini savunmak için, iyi yasaların temelindeki düşüncelerden uzaklaşan

yurtseverler, Cumhuriyet'i fırtınalara, yüzsüzlüklere, kıyımlara bırakıyorlardı.

Hiç bir hükümet yoktur ki, yurttaş haklarını, sıkı bir (polis) olmadan ayakta tutabilsin. Ama, serbest bir rejimle zorba bir rejim arasında şu ayrılık vardır: Birincisinde polis, genel yarara karşı çıkan azınlığa ve iktidarın yolsuzluklarına ya da savsaklamalarına yüklenir. İkincisindeyse, Devletin polis gücü, iktidarın haksızlıklarına, cezasız kalan suçlara konu olan zavallılara karşı işler.

Krallık yönetimlerinde, bütün güçlü insanlar özgürdür, halksa köledir. Cumhuriyet'te halk özgürdür; Devlet gücünü ellerinde tutanlar, —köle durumuna düşmeden— birtakım kurallara, ödevlere, çok sıkı bir alçakgönüllülük ilkesine bağlıdırlar.

Şu son zamanlarda, Cumhuriyet'teki mahkemelerin gevşekliği öylesine artmıştı ki, özgürlüğe karşı yapılan saldırılar cezasız kalıyordu. Yargıçlar, suç sayılacak gevşeklikleri, komploları yüreklendirmiş, otoritenizi azaltmıştı, kararlarınızın onurunu hiçe indirip, halkı komploların kötülüğüne bırakarak.

Kuşkusuz, kendi içinizde verdiğiniz örneklerden[1] sonra, halka adalet dağıtmakla görevli kişilerin, bundan böyle, kutsal ve onurlu bir ödevi unutmalarına izin vermezsiniz elbette.

---

[1] *Konvansiyon'un girişmiş olduğu temizleme eylemlerinden söz ediyor burda Saint-Just. Bu eylemlerde Girondin'ler, Hébert, Cordelier grubu ve Dantoncular temizlenmişti.*

Sert davranmıştınız daha önce. Öyle yapmanız gerekiyordu. Ama, aklıbaşında bir sertlikti sizinki: Babalarımızın öcünü almak gerekiyordu. Bunca köleleştirilmiş mutsuz kuşakların o uçsuz bucaksız tabutu olan krallığı, kendi yıkıntıları altında gizlemek gerekmişti. Kıyımlara bükülmez adalet yoluyla karşı koymak, fesat yuvalarını ortadan kaldırmak gerekmişti. Korka çekine krallığı diriltmeye çalışıp Cumhuriyet'e başka türlü görünerek, gizli saklı kıyımlar, tehlikelerle Devletin sarsılmasına yol açanların o kana susamış ikiyüzlülüklerini cezalandırmak gerekmişti.

Azgın düşmanlara karşı, hoşgörülü bir Cumhuriyet'in hali nice olurdu? Bizler kılıca kılıçla karşı koyduk. Özgürlük böyle kuruldu. Fırtınaların bağrından çıktı özgürlük: Kaostan çıkan dünyanın kaynağı, doğarken ağlayan insanla ortaktır.

Bütün imparatorlukların olağan yazgısı beşiklerinde sarsılmak olmasaydı, insan yaradılışının karşı konulmaz değişkenliği olmasaydı, düşmanlarımız olan hükümetler, kopardığımız fırtınalara şaşmakta haklı olurlardı. Her bir dünya imparatorluğu, hareket ettiği noktaya bakmalı ve bize hayat hikâyesini anlatmalıdır. Demek, insanlık sevgisi değil, gururdur, bunca hükümetin bize karşı silâha sarılmasının nedeni? Bu gururun, boyunduruk altında tuttuğu halkları mutluluğa ulaştıracağına inanmıyorum. Bizi köleleştirme hakkını nereden alıyor bu hükümetler? Yüzlerce yıllık çılgınlıkları var onların. Bizimse, baskıya karşı beş yıllık bir diretmemiz ve büyük adamlar yetiştiren bir düşmanlığımız var. Bu adamlar bizi ayartmak

istiyorlar! Bizler, daha büyüğüz onlardan: Bir Fransız'ın yanında bir kral nedir ki! Çağdaş kralların, Pompeius zamanındaki ataları kimlerdi, bilmek isterim. Bu ataların torunları için, Büyük Britanya, Hollanda, İspanya ve imparatorluk yönetimleri konusunda neydi istekleri? Hızlı işleyen düşünce ve akıl için çağlar arasında pek uzaklık olmadığına göre, bütün bu zorbalar, bizim gözümüzde hâlâ, kendilerinden daha değerli olan çiftçilerin, denizcilerin ve askerlerin torunlarıdırlar. Siz ey, vergi toplamak gibi kazançlı bir meslek seçen ve buna saltanat etmek adını veren küçük insanlar! Germanya ve Gaul topraklarının yüzyıllık ağaçları altındaki atalarınızı düşünün! Sonra da, sizlerden daha akıllı olacağız diye titreyin: Hiç de güç bir şey değil bu.

Demek, her şey şu gökkubbenin altında başlar. Bir krallığın yerini Fransız Cumhuriyeti'nin alması, öbür Avrupa devletlerinin Roma İmparatorluğu'nun yerini alması kadar tuhaf karşılanmamalı. Roma İmparatorluğu dirilecek olsa, bizimle övünür, öbür ardılları hesabına da yüzü kızarırdı.

Kaderin bugünkü Fransız halkına yüklediği görevi yerine getirmekte duraksamayalım ve eğer adaletle yönetilirse Cumhuriyet'in, çok geçmeden saygı göreceğine inanalım diye dile getiriyorum bütün bu düşünceleri.

Diyordum ki ben, kentlerin ve köylerin güvenliğiyle yükümlü yargıçlarla kamu görevlilerinin gevşekliği, suçluları yüreklendirmişti. Böylesi bir cezasızlığın son bulması ve halkın özgür olmasının zamanı gelmiştir. Ama, şuna iyice inanmak ge-

rekir ki, devlet görevlilerini dizginsiz bırakmak demek, halkı ezilmeye bırakmak demektir.

Fesat yuvalarının etkin olduğu günlerdeki toplum ilişkilerini düşünün bir! Artık, dostluk diye bir şey tanınmaz olmuştu. Yıldırılar ulusal temsile ve yurda karşı cephe almıştı. Suçlular yargıçların peşine düşüyor; yasalarınızla çatışan zorbalar, Fransız halkından bağımsız bir etkiyle, illeri baskı altına alıyordu.

Fesat yuvalarının gücü ile yasalar arasındaki yarışma, kamusal kurumları işlemez duruma sokmuştu. Devlet görevlisi, ulusal otoriteden daha güçlü olan partileri karşısına almaktansa, hakkı hukuku çiğneyip, bütün entrikaları örten bulutların içinde saklanmayı yeğliyordu.

Başkalarını da, yükselme tutkusu yoldan çıkarıyordu. Değişiklik ve büyük bir suçun ödüllenmesi, kanlı umutlarını okşuyordu. Suça bulanmış niyetlerini gerçekleştirmek için demokrasiyi sarsmak isteyen siz ey kaz kafalılar, aldanıyorsunuz! Yöneldiğiniz amaç, namus lekeleri ve tedirginlikle çevirili. Tarihin bizlere verdiği ders ve büyük adamların örneği, yok mu sayılacak dünyamız için? Bu ders ve örnekler, bize kendi halinde bir yaşamı salık veriyorlar: Kulübeler ve erdemlerdir dünyayı büyük yapan. Gidip ırmak kıyılarında oturalım, çocuklarımıza ninniler söyleyelim ve onlara çıkarsızlık, gözüpeklik aşılayalım. Açgözlüler! Komplocuların ve zorbaların yattığı mezarlığa gidip şöyle bir dolaşın, sonra da, söylentiye dayanan ün ile, erdeme dayanan ün arasında bir seçme yapın.

Zorba (Louis XVI) ölürken, miras olarak bizlere iç savaşı bıraktı. Bizi iç savaşa sokmak için ellerinden geleni ardlarına komadılar: Düşmanlarımızın politikası her şeyi baştan çıkarıyordu. Gerekli güçlere başvurup hükümeti güçlendirmek mi istiyordunuz, devlet otoritesini zorla ele geçirmekle suçluyordu sizi komplocular. Gevşek mi davranıyordunuz? Tükenmiş diyorlardı size. Aristokrasi de, size karşı devrim hazırlıyordu dolaplar düzenlerle. Bütün fesat yuvalarını yendikten sonra, ılımlılarla savaşa giriyordunuz. O zaman da, zorba, diyorlardı size. Karşı-devrim küstahlarıyla savaşırken de, sizi ılımcılıkla suçluyorlardı.

Ne yaparsanız yapın, halk düşmanlarına beğendiremezsiniz kendinizi. Zorbalığı yeniden kurarsanız o başka. Buna bakıp sonuç olarak diyorum ki, halk düşmanları yok edilmelidirler. Devrime karşı olan partiyi, halkın özgürlüğünü boyunduruk sayan partiyi başka yere göndermeli, gitsin başka yerde arasın köleliği ve kralları.

Bu parti, hiç kuşkunuz olmasın, sizinle barış yapamaz. Aynı dili konuşmuyorsunuz çünkü. Birbirinizi hiç bir zaman anlayamazsınız. Onun için kovun gitsin! Dünyada onu da konuk edecek yerler vardır. Halkın kurtuluşu, bizim en yüce yasamızdır.

Zorbalığın bu yola yordama gelmez adamları, bizi ortadan kaldırmaya çalışıyorlar ve her gün, özgürlüğe karşı bir düşman daha kazanıyorlar. Bizden ırak olsunlar da, isterse Mısır'a sultan olsunlar! Burada, ancak yurttaş olabilir insan.

Bütün bir halkı onlara feda etmek insanlığa

sığmaz. İyileri kötülerden ayırmamak da, haksızlık olur. Kandökücüler vurur öldürür aman vermeden, ama bilgelik uzlaştırır her şeyi. Onun için, yurdu azılı düşmanlarından temizleyin! Cumhuriyetçilerin alçakgönüllülüğü tiksindiriyor onları. Bu ülkede yalnız demokrasinin olan bir güç gerek onlara. Defolup gitsinler bütün kötülükleriyle birlikte. Tanrı başka yarımküreye götürsün, başlarına belâlar yağdıra yağdıra erdem aşılasın onlara. Bütün suçluların, yabancıların Paris'te, liman kentlerinde, silâhla korunmuş yerlerde kalmalarını yasaklayın. Eskiden saray halka yasaktı. Tam zamanıdır, özgürlüğe varlık kazandırın, aristokrasiyi yerden yere çalın, ister gevşeklikle suçlasın sizi, ister zorbalıkla. Halk esenliği, sağlam bir devletten doğabilir ancak. Alttan alta sizi suçlayanlar, kuyunuzu kazma yolundadırlar. Dürüstlük, sizleri aydınlatmayı, size yol göstermeyi gerektirir, yoksa sizleri aşağılamayı değil.

Kör inançlar dönemi çoktan geçti. Fesat yuvalarının şarlatanlığı geçmişlerde kaldı. Halk ve sizlere saygılı olmayan ne varsa, hepsi suçtur ve gözünün yaşma bakılmadan kovuşturulmalıdır.

Yurtseverler! Bana inanıyorsanız eğer, ulusal temsili hor görenleri düşman belleyip nefret etmelisiniz onlardan: Ulusal temsili küçük düşürecek hiç bir neden yoktur yurtsever için. Çünkü, kendi dışında yurt diye bir şey yoktur. Aristokrasi ve yabancılardır durmadan ona saldıran ve bütün uyuşmazlıklara, düzensizliklere sahip çıkan. İngiliz parlamentosunda, Stanhope'un hükümete yöneltiği sitemleri içeren oturum tutanaklarını okudu-

nuz mu- Stanhope bu oturumda, parayla baştan çıkartılarak hazırlanan bir devrimle Fransa'nın ulusal temsilini ortadan kaldırma tasarısına ve böyle bir öneriye karşı çıkmıştı. İşte, fesat yuvalarının ve aramızda dolap çevirmelerine göz yumduğumuz aristokrasinin sırrı burada. Peki, aristokrasi ile bizim aramızda, açıklayabileceğimiz hangi ortak nokta var? Demek, aristokrasiye karşı, her bakımdan, sert davranmamız gerek.

Yabancı ülkelerden, fesat yuvaları yüzünden göçmenlerin çektikleri işkenceleri yazıyorlar bize.

Fesat yuvalarını yoketmemize yardım eden kadere teşekkür edelim ve uzun süre özgürlüğü tehlikeye sokan partilerin boyunduruğuna bir daha katlanmayacağımıza andiçelim.

Suçlular halktan daha güçlü ve özgürlük birtakım komplocuların kurbanı olduğu sürece, vatanımız yoktu bizim. Ulusal temsile dayanan bakanlık anayurdun bağrını deşerken, vatanımız yoktu bizim. Bir tüccar yamağının, bir padişah kadar pervasız olduğu, hiç bir cezaya çarpılmadan halk eşitliğinin kuyusunu kazdığı günlerde vatanımız yoktu bizim. Bu eşitliği, temiz bir hükümetin olanca sertliği ile pekiştirmekten başka kaygınız olmasın. Öyle bir hükümet olsun ki bu, geniş ve aklı başında bir güvenlik gücü ile bütün haklara saygı sağlasın; yasa, yurt düşmanlarına karşı alabildiğine sert, yurttaşlara karşıysa, yumuşak ve bir anne sevencenliğinde olsun!

Bütün bu özdeyişler, daha önceleri egemen olsalardı, devrime karşı gelenler, duraksamadan cezaya çarptırılır, halk da mutlu olurdu. Devleti par-

çalayarak bolluğu kıtlığa çeviren federalizmin doğuşuna tanık olmadık o zaman. Yenmek istersenız, yenersiniz. Avrupa'nın size saygı duymasını istiyorsanız, saygı duyacaktır size. Ama, bütün bu üstünlüklere, sağlam özgürlük, kamusal dürüstlük, bir de, kana susamış fesat yuvalarına boyun eğmeyen bir hükümetle kavuşabilirsiniz ancak.

Sizler, bütün bu nimetleri yurda sağlamaya başladınız başlayalı, kendi kurallarına bağlı olan aristokrasi, hükümeti diktatörlükle suçlamaktadır. Ne zamandan beri Devrim düşmanları, özgürlüğün korunması için böylesine ateşli bir ilgi gösterir oldular? Kendilerine ve komploculara çok sert davranmakla mı suçluyorlar Devrim'i? Yurt düşmanlarının başına belâ getirmekle suçlananlara ne mutlu! Roma'da Catilina'ya karşı gösterilen sertliğe zorbalık diyecek kadar utanmaz kimse çıkmadı. Ama, Roma, o günlerde özgürlüğe vurgundu. Bu hain adama acıyan yalnız Ceasar oldu. O Ceasar ki, Catilina'nın kişiliğinde çiğnendi dediği özgürlüğü, kendisi ortadan kaldıracaktı günün birinde.

Krallık rejiminde aristokrasi, alaya aldığı dini ayaklar altında çiğniyordu. Soylular krallarla alay ediyorlardı. O krallar ki, kendi imparatorluklarının ilk aldatılmış, hâlâ da aldatılmakta olan insanlarıydılar. İşlediği suçlar yüzünden nefret edilen aristokrasi, dünyada ağır basıyordu. Dürüstlük gülünçtü onun gözünde. Doygunluğunu kamçılamak için tutkular ve aptallıklar icadediyordu. Köylüleri eziyor, yoksulları hor görüyor, dünya ve ahretle alay ediyordu.

İkiyüzlü aristokrasi, hayıflandığı, farkına varmadan yokettiği şeyi, yani uygarca davranmayı istiyor bizden bugün utanmadan: Halk düşmanlarına uygarca davranmak diye bir şey olamaz.

Halk ile zorbalar arasındaki ayrılıkları bundan böyle, kavga biçiminde sürdürmek yanlış bir politikadır. Bizimki gibi bir devrim, bir dava değil, kötülüklerin tepesine inen bir yıldırımdır. Onlar için tekrarlanacak bir şey yok artık. Onları ezmek ve şaşkına çevirmek gerek.

Onun için, gözlerinizi devletin güvenlik örgütüne geçirmeniz ve devrim düşmanlarıyla devlet görevlileri üzerinde sıkı bir denetim uygulamanız gerekiyor. Yargıçları, yılmadan adaleti uygulama yolunda yüreklendirin. Koruyun onları, saygı görmelerini sağlayın. Ama, kararlarınızdan ayrıldılar mı da, gözlerinin yaşma bakmadan cezalandırın onları!

Orduyu disipline sokmak için askerleri kurşuna dizmenin gerekli olduğunu ileri süren Custine'nin yöntemi, zorba bir yöntemdir. Disipline sokulması gerekenler, komutanlardır asıl. Çünkü bütün kötülükler, yetkileri kötüye kullanmadan gelmektedir.

Politik durum için de aynı şey söylenebilir: Halk dürüsttür, doğrudur. Haksız olan, çoğu kez, devlet gücünü ellerinde tutanlardır. Yasalarla hükümetler, durmadan kendi başlarına buyruk olmaya yeltenen devlet görevlilerine yüklenmelidir.

Ama durum aynı olmayacak bundan böyle. Devlet görevlilerinin yolsuzluklarına karşı yurttaşların sızlanmaları bildirilecektir sizlere. Sizler,

görülmedik biçimde aldatılmışsınız! Sizler ki, saygısızlığın, adalet ve yasaları koruyacağını sanmış, ve onlardan kurtulmak için dörtbir yanınızı gözüpeklerle çevirmiştiniz. Her şey ölçüsünü sağduyuda bulacaktır. Ulusal temsile zarar vererek halk özgürlüğünün güvencesini çiğneyecek olanlar amansızca cezalandırılacaktır. Sizler de aldanıyorsunuz, Devleti zorla ele geçirmiş olan ve işlediğiniz ağır suçların ödülü ile uzun süre keyif çatacağını sanan sizler!

Aristokrasi, yokedilen fesat yuvalarının yasını tutuyor. Fransız halkının Avrupa'daki bütün düşmanları yas içindeler. Yas tutan suçlular, fesatçıların kirli mezarları üstünde gözyaşı döküyorlar. Bir ay içinde aristokrasi ne umutlar yitirmedi ki! Güçlenen hükümeti zorbalıkla suçlayarak, öç almaya çalışıyor. Tanrıya inanıyor, cömert doğal duygulara baş vuruyorsunuz diye ülkeleniyorlar size[1]. Böylece, Fransız halkının temsilcileri, bu akıl dışı seslere kulak verirlerse, halkın özgürlüğünü bir yana atabilirler diye düşünüyorlar.

Bugün Fransız halkının özgürlüğü sağlanmıştır ya, siz şimdi hazırlanın, bütün düzenbazların o bitmez tükenmez iniltilerini dinlemeye. Politika

---

[1] *Hébert'e yöneltilen suçlamalar arasında, Tanrıtanımazlık ve Hıristiyanlıktan ayrılma, belli başlı bir yer tutuyordu. 7 Mayıs 1794 Kararnamesi (ki Robespierre'in raporu üzerine alınmıştı) ile, Konvansiyon Meclisi, Fransız halkının Yüce Varlığı ve ruhun ölmezliğini tanıdığını vurguluyordu.*

yazarlarından oluşacak fesat yuvaları, tepelerine inen yumruğu hoyratlıkla suçlayacaklardır. Özgürlük kurulduktan sonra, yurttaşa karşı yerine getirilmesi gereken ödevlerdir artık söz konusu olan. Yurttaş olmaktır artık söz konusu olan.

Bugünkü politik düzene karşı, hangi nedenlerle haklı gösterebilirler savaşı, bilmem, Silâhlı zorbalar, bize karşı daha başka ne isterler ve ne yapabilirler? Sizler, Cumhuriyet'te yalnız halkı katın hesaba. Özgürlüğe saygılı olun! Geciktirmeden adaletin yerine getirilmesine bakın. Tekrar ediyorum: Devlet görevlilerinin, yurtseverlere karşı saygısızlığını cezalandırın, yurbacılara inat, Devletin dizginlerini sıkı sıkıya elinizde tutun. Krallığın yeniden kurulmasına karşı yenilmez bir engel olacağını biliyorlar sizin sıkı tutumunuzun.

Kötüyü cezalandıran, iyiyi ödüllendiren adaletin bir ay süreyle egemen olmasını sağlayın, göreceksiniz ki, Cumhuriyet'in yüzü değişecek ve bolluk geri gelecek. Fesat yuvaları bir boyunduruktu, özgürlüğün sadece gölgesini bırakan.

Bütün devlet görevleri, halkın davasından çok, partilerin başarısını düşünen, düzenbaz yaratıklarla doluydu. Fesat yuvalarının şefleri ne söyleseler, düzenbazlar boyun eğiyordu. Bunlar birer kraldılar, etkileri kişisel olan. Aristokrasi, onların vurkır eylemlerine diktatörlük adını veriyordu. Brutus'la Cassius da, Ceasar'ı öldürdükleri için, zorbalıkla suçlanmışlardı. Antonius suçlamıştı onları. Ulusal temsili ve yurtseverleri yoketmek isteyen Hébert'e, özgürlüğe karşı elinden geleni yapan Danton'a acıyan Antonius'çular nerede? Veyl,

fesatçıların savunmasını üstlerine alacaklara! Fesatçıları mahkûm eden yargıyı doğrulamaktan ve kendi suç ortaklıklarını ortaya koymaktan başka bir şey yapmış olmazlar.

Yasanın cezaya çarptırdığı hainlerin öcünü alacağız diye gözdağı verenler çıksınlar ortaya! Sıkıysa çıksınlar! Vicdanlarıyla başbaşa bırakıyorum onları. Beni duyanlar olursa, hepsinin rengi atacaktır. Bizde suçluların korkaklığından eser yoktur. Yurdumuzun özgürlüğe kavuştuğunu göreceğiz. Bizler mutlu olacağız. Fesat yuvaları da yok olacaklar! Bu yuvaların egemen oldukları yerde, ne özgürlük vardır, ne de hükümet. Fesat yuvaları çoğaldı mı, baskı dayanılmaz olur. Çünkü, baskı, tepkileriyle birlik halindedir.

Fesat yuvalarının yurda yaptıkları kötülükleri, anında onarmaya olanak yoktur. Küplerini dolduranlar, şu bu suçları işlemiş olanlar, fesatçıların bayrağı altına sığınıyor ve cezadan kurtuluyorlardı. Sizlere düşman kazandırmakta ustaydılar. Böylece, kabarıyordu sayıları gitgide. Uğursuz yasaları harekete geçiriyor, haksızlıklarla halkı çileden çıkarıyor ve indirecekleri darbeyi hesaplamak için uzaklaşıyorlardı sizlerden. Ulusal otorite sade bunlarla uğraşıyordu sanki. Halk hakkını hukukunu arayamaz olmuştu artık. Fesat yuvalarına terk edilen bütün devlet görevleri, size karşı birlik olmuşlardı sanki. Bizler, sizin buyruklarınıza ve vicdanınıza boyun eğmekten başka bir şey yapmadık, sizlerden daha güçlü olan fesat yuvalarına saldırarak. Otorite kurmaya kalkışsaydınız eğer, bütün partileri çekip çevirir, birer etki aracı

yaparlardı onları. Bütün zorbalar bu yoldan yürümüşlerdi. Yokedilen fesat yuvalarının başkanları bu yoldan yürümüşlerdi. Ama, şimdi, sizlerden ve sizlere olan saygımızın Avrupa'ya ve Fransızlara vercceği örnekten başka desteğimiz yok bizim.

Sizler bir örnek verdiniz, her yerde taklit edilmesi gereken bir örnek. Kendi bağrınızda, kuyunuzu kazmak isteyenleri cezalandırdınız. Cumhuriyet'te, hangi yurt düşmanı, taraf tutmakla suçlayabilir sizi, cezasını verdiğinizde? Adalet, bir sel gibi aksın, suç ortaklarının bulunduğu yerlere! İki yıldır mahkemeler ne yaptılar? Onların adaletinden söz edilebilir mi? Halkın başına gelen bütün belâların elebaşıları bunlar işte! Çünkü, Devrim'i ayakta tutmak için kurulan mahkemelerin hoşgörürlüğü, hep suçlulara tanındı, halka tanınacak yerde. Kararlarınızın hiçe sayılmasına göz yumdular ve kötüleri yıldıracak yerde, gevşek ruhlu oldukları için, halkın nefretini çektiler üstlerine.

Devlet gücünü ellerinde tutanları uykularından uyandırmak zamanı gelmiştir. Kimileri hainleri, kimileri de düzenbazları korudular. Ordunun beslenmesiyle görevli kişiler, hesap vermek zorundadırlar bu konuda. Bu adamlar Gatteau ve Thuiller'yi[1], kana susamış olmakla suçladılar. Bunlar, Kurtuluş Komitesi'nin, hırsızları araştırmakla görevlendirdiği iki üyesiydi. Bir büyük deponun yolsuzluğunu ortaya çıkardılar. Depo görevlileri elli

[1] *Bunlar Saint-Just'ün dostuydular. 14 Ağustos 1793'te, orduları denetlemeye gönderilmişlerdi.*

bin écu'lük rüşvetle susturmak istemişlerdi onları.

Saymanlık, suçlulara karşı gösterdikleri hoşgörünün hesabını vermelidirler.

Eyaletler, yollardaki korkunç durumun, kervanların işlemez olması, ulaşımın kesilmesi yüzünden doğan kıtlığın hesabını vereceklerdir.

Posta yönetimi, posta hizmetlerindeki aksaklığın hesabını vereceklerdir.

Özgürlüğe karşı tiksinti uyandırmak ve zorbalığı kışkırtmak için fesat yuvalarından yararlananların tüm yolsuzluklarına savaş açıyoruz.

Eyaletler, çoğu kez, mutsuz insanlara karşı takındıkları üstünlüğün hesabını vereceklerdir.

Devlet görevlileri, halkın özgürlüğüne karşı oluşturulan güçbirliğinin hesabını vereceklerdir.

Sulh yargıçları, yoksul köylülerin hakkını savunmamanın hesabını vereceklerdir.

Orduya bağlı mahkemeler, kıta komutanlarının disiplin sorunlarının, güçlü kişilere karşı gösterdikleri aşırı nezaketin hesabını vereceklerdir. Bir zorbalık değildir bu kuşkusuz. Kötüleri cezalandırmak için gerekli sertliği, zorbalık diye reddetmek, garip bir ayrıcalık olurdu. Sizler, bütün gücünüzle adaleti destekleyin! İşlerimizi yalnız adalet yoluna koyabilir. Bütün yolsuzlukların ortadan kaldırılacağını, halka karşı haksızlık yapanların cezalandırılacağını ilân edin Fransa'ya!

Temsil etmekle onurlandığınız egemen varlıktan (halk) sonra, yurt içinde birinci sırada gelmektesiniz. Bütün kamu görevleri için yasalar koyun. Görevliler kendi yerlerini bulsunlar, kendi aşama sırasında saygı göstersinler birbirlerine.

Kendilerini gözlediğinizi, Devrim Mahkemesi'nin fesatçılarla yapacakları her türlü suç ortaklıklarının cezalandırılacağını unutmasınlar.

Böylece saptarsınız bütün düşünceleri ve özgürlüğün gerektirdiği ödevler ve yükümlülükleri yerine getirmeye zorlarsınız insanları. Yabancıların içtepilerini izlemek zorunda değilsiniz. Dehanızın içtepilerini kabullenmek dünyaya düşen bir iştir. Her şeyi bozmaya çalışanlardan daha güçlü, daha sağlam olmaya bakın! Geçmişin kötülüklerinden daha büyük olmaya çalışın! Düşmanlarımızdan daha iyi olalım! Bütün ilkeleri, düşünceleri öylesine belirleyin ki, onları bir daha değiştiremesinler. Ilımlılar, hoyratlık maskesi altında bile olsa, ortaya çıkarılsın. Mutlu coşkular baş tacı edilsin! Caton'un coşkun bir insan olduğu, Catilina'nınsa olmadığı hatırlansın! Coşku, halkın ve Konvansiyon Meclisi'nin haklarını inatla savunma kararındadır. Coşku, zenginliğe olan nefrette ve törelerin gözüpek sadeliğindedir. Coşku bir erdemdir, korkuysa erdem değildir.

Yurdunu güçlendirmek için, yüce bir insan gerek. Herkesin haklı olduğunu söyleyerek, yurdunu sarsıntılara uğratan insan, alçağın tekidir.

Toplumsal kurumları oluşturun, henüz düşünülmemiş olan kurumları. Bu kurumlar olmadan, sürekli bir özgürlük kurulamaz. Bu kurumlar, yurt sevgisini, devrim ruhunu ayakta tutarlar. Devrim geçip gittikten sonra bile. Bununla ilân edebilirsiniz demokrasinizin yetkinliğini, görüşlerinizin büyüklüğünü. Bununla düşmanlarınızın ortadan kaldırılmasını çabuklaştırabilirsiniz, sizin

yanınızda ne denli çarpık olduklarını göstererek. Çok geçmeden aydınlanan uluslar, kendilerine egemen olanların anısına dava açabilecekler ve onların kemiklerini darağaçlarına sürükleyeceklerdir. Avrupa, zorbaların tozlarını da, anısını da ayaklar altında çiğneyecektir. O zaman, adalete dayanmayan her yönetim, nefret uyandıracaktır. İnsan düşüncesi hastadır bugün. Onun güçsüzlüğü mutsuzluk yaratmaktadır. Çünkü, baskıya katlanıyor. Kuşkunuz olmasın, çevremizdeki şeyler değişmek ve son bulmak zorundadırlar. Çünkü, çevremiz haksızlıklarla doludur. Zafer ve özgürlük bütün dünyayı kaplayacaktır. Hiç bir şeyi hor görmeyin. Bizden önce olup bitenleri taklit etmeyin sakın. Kahramanlığın örneği yoktur. Tekrar ediyorum, güçlü bir imparatorluğu böyle kurabilirsiniz, dehanın cüreti, adalet ve gerçeğin gücü ile. Bunlar, aristokrasinin kötüye kullanamayacağı şeylerdir. Yurttaşları, dürüstlükten, doğa özgürlüğüne, insan haklarına, ulusal temsile saygıdan başka erdemlere zorlamayın! Çünkü, kötüler, sağduyu yerine birtakım yapmacıklar koyarak, sahte erdemi egemen kılmaya çalışacaklardır. Adaleti yerine getirme yolunda mahkemelere buyruk verirseniz eğer, halkın özel yaşamının altüst olmasına göz yummayın. Aristokrasinin, yurtseverleri fesatçıların işkencelerine bulaştırmasına da göz yummayın! Bu suç ortakları, ulusal temsilin ortadan kaldırılmasını önermiş kişilerdir, onu alçaklayan, devrim düşmanlarını gözeten kollayan kimselerdir. Öyle davranın ki, kimse yanılgıya düşmesin bu konuda. Çünkü, iktidar öylesine acımasız, öylesine kötüdür

ki, —bir düzene sokmadan harekete getirirseniz onu— baskıya, işkenceye yönelir. Onun için, kamu görevlileri kararlarınıza uymalıdırlar. Ahlâkça bozulmuş kimseler, en zorba kişilerdir aynı zamanda. Çünkü, iyilik duygusundan yoksun oldukları için, günün düşünce seline kaptırırlar kendilerini. Nitekim, özgürlüğe saldıran bütün büyüleyici etkinlikler, kendilerine bir sunak bulmuşlardır. Bundan ötürü, Cumhuriyet'in her yanında, fesatçıların yargılanması, yeni maskeler takınacak olan suç ortaklarının kovuşturulması gerekir. Bu korkunç soruşturmayı yapacak olan Devrim Mahkemelerinin önüne çıkmalıdır hepsi. Özgürlük rahat nefes almaya başladı bile. Suçlular, dört bir yanda açığa vuruluyor. Adalet ve halkın öç duygusu yapışsın yakalarına ve Cumhuriyet cezalarını versin onların!

Tüm Fransızlar, zorba yandaşlarını, fesatçı yabancıları, düzenbazları, halkın haklarını çiğnemeye çalışanları açığa vurma yolunda uyarılmışlardır. Fesat yuvaları kalksın ortadan, kamu vicdanı, ulusal temsili ve onun bağrında yer alan hükümeti yargılasın her an. Ama, Konvansiyon Meclisi, yüksekten denetlesin, gözlesin devlet gücünü ellerinde tutanları. İktidardakiler saygı göstersinler Konvansiyon Meclisi'ne. İyilik yapsınlar. Özgür olma ile, kötülük yapmak için bağımsızlığını ilân etme arasında, ayrım yapılsın. Devrimciler Tatar değil Romalı olsunlar!

Sözlerimi şu değişmez ilke ile bitiriyorum: Devlet gücünü ellerinde tutanlar, dinsel bir saygıyla uygulamalıdırlar kararlarınızı! Halkı kayıran,

halk düşmanlarını yıldıran adalet! İşte size, Cumhuriyet'in ve devrimci hükümetin genel düzen kuralı!

Bu rapordan sonra, Saint-Just, hepsi de onaylanan birtakım tedbirler öneriyor. Terreur örgütü merkezleşmiştir: Eyaletlerdeki devrim mahkemeleri kaldırılmış, bütün komplo sanıkları Paris Devrim Mahkemesi'ne verilmiştir. Soylularla yabancılar, bir de işsiz güçsüz generaller, Paris'ten, müstahkem yerlerden, liman kentlerinden uzaklaştırılmıştır. Sivil yönetim ve sivil mahkemeler, açıkta kalmış bütün davaları üç ayda sonuçlandırma buyruğu almışlardır. Merkezleşme pekiştirilmiş, hükümetin gücü artırılmıştır.

9 Thermidore'a kadar, Saint-Just'ün Konvansiyon Meclisi'ne verdiği son söylevdi bu. 29 Nisan 1794'te Halk Kurtuluş Komitesi, Lebas ile birlikte onu Kuzey Ordusu'na gönderdi görevle. Saint-Just ordu operasyonlarının yönetiminde önemli bir görev aldı. Operasyonlar, Fleurus zaferi ile sonuçlandı. Paris'e dönüşünde, Saint-Just, Halk Kurtuluş Komitesi'ne, zaferle ilgili rapor vermeyi reddetti.

İÇİNDEKİLER

Saint-Just yada Devrim Meleği	5
Geçim Üstüne	9
Fransa Anayasası Üstüne	16
Devrimci Bir Yönetim İçin	38
Yabancı Komploları Üstüne	57
Siyasal Örgüt, Adalet, Ticaret, Yasalar vb.	92

Haberleşme adresi :
YENİ UFUKLAR
P.K. 1034, Karaköy - İstanbul

Bu kitap, İstanbul'da Hilâl Matb. Koll. Şti.'nde Ocak 1977 tarihinde basılmıştır. Kapak düzeni : Said Maden.

SAİNT-JUST, 1789 Fransız Devrimi'nin, Robespierre'den sonra gelen, daha doğrusu onun yanında aynı yetki ve yetenekle yer alan, Marat'lar, Babeuf'lerle birlikte, adı belleklerden silinmeyecek belli başlı gözüpek, inançlı, cesur insanlarındandır. DEVRİMLE GELEN adı altında sunduğumuz söylevlerinde, halk sevgisi ön planda gelmektedir. Kendini halkın hizmeltine adamışlığın eşsiz örneğini vermiş bir devlet adamıdır Saint-Just. Uçkur çözmez, haram yemez, haramı yedirmez, ayrıca da çok yakışıklı bir adam olduğu için DEVRİM MELEĞİ adını takmıştı Fransız halkı ona. Yirmi beş yaşında etkin siyasa hayatına atılan ve yirmi yedisinde giyotinde kafası uçurulan Saint-Just bu söylevlerinde, halkın mutluluğu uğruna yapılmış olan bir devrimin ne denli ihanetlere uğrayabileceğini göstermekte ve devrimcileri bu konuda, uyanık olmaya çağırmaktadır.

CAN YAYINLARI